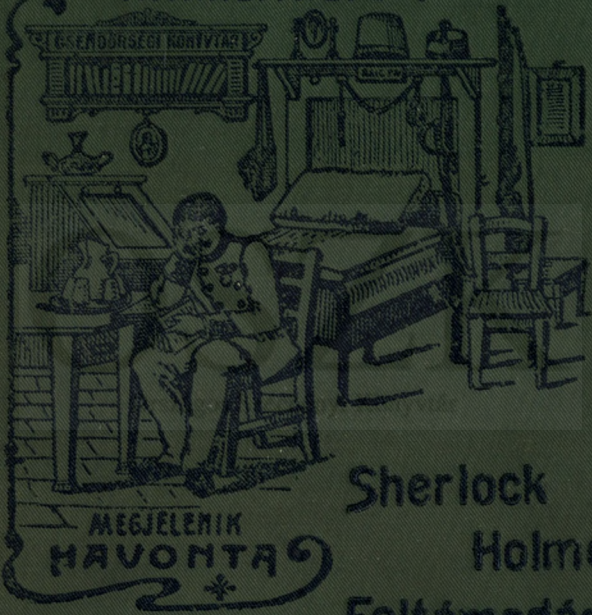
313.851

Olcsó Könyvtár

SZERKESZTI

MIHÁLYFALVY · I ·

MEGJELENIK

HAVONTA

Sherlock Holmes Feltámadása

IRTA

CONAN DOYLE

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Ajánlva a csendőrségi felügyelőség által.

CSENDŐRSÉGI KÖNYVTÁR.

Szerkeszti:
MIHÁLYFALVY I.

Előfizetési dij:
Egész évre 10 K. Félévre 5 K.
Havonta 1 kor.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: VIII., MAGDOLNA-UTCZA 43.

SHERLOCK HOLMES FELTÁMADÁSA ÉS EGYÉB BÜNÜGYI ELBESZÉLÉSEK

IRTA:

CONAN DOYLE

FORDITOTTA:

TÁBORI KORNÉL.

BUDAPEST, 1904.
NYOM. LIPINSZKY ÉS TÁRSA KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
VIII. ker., Nap-utcza 19.

Akt. 38 fp

MÚZEUM KÖNYVTÁRA

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1.1.40

313851

R 1965

1004/1076

A föltámadt detektiv.

Irta: *Conan Doyle.*

BEVEZETÉS.

Holmes tetszhalála.

A maguk nemében páratlan sikerük volt a világirodalomban azoknak a roppantul érdekes bünügyi történeteknek, amelyeket *Conan Doyle* angol iró bocsátott közre. Nem aféle hatásvadászó dolgok ezek, mint a franczia rémregények; hanem egytől-egyig értékes, rendkivül éles, észre való, komolyczélu s a mellett nem száraz elbeszélések. A „Csendőrségi könyvtár“ olvasói pedig speciális, fokozott érdeklődéssel fogadhatják Conan Doyle munkáit, a melyek közül többet épp ugy adnak elő nem egy külföldi detektiv- és csendőriskolában, tanfolyamon, mint akármelyik fontos tantárgyat.

Az alább következő történetek egészen ujak, együtt könyvben angol eredetiben is csak ezután fognak megjelenni, magyar nyelven egyetlen egy sem jelent meg eddig. A Conan Doyle történeteinek főszereplője *Holmes* Sherlock. Azok számára, a kiknek még nem volt alkalmuk a Holmes-féle történeteket megismerni, annyit meg kell jegyeznünk, hogy Conan Doyle a Holmes Sherlock alak-

jában *London* legélesebb eszü s legelszántabb gonosztevő-pusztitóját, detektivjét rajzolja meg, a ki maga már rég vizszavonult ugyan a közszolgálattól, de bonyolultabb bünesetekben még mindig az ő tanácsához fordulnak, olykor pedig, a mikor valami büntett különösebben érdekli, önként szokta a tetteseket kikutatni. Valósággal geniális ösztön készteti erre, a mely a legkülönfélébb hájjal megkent gonosztevők ravaszságán is felülkerekedik, annyira, hogy Holmes Sherlock idővel valóságos réme lesz az óriás-város czéhbeli gonosztevőinek. Ezek végre a sarkába lépnek, hogy egyszer s mindenkorra ártalmatlanná tehessék. Látszólag sikerül is nekik ez a néhány év előtt megjelent Holmes-könyv utolsó novellájában. London legelvetemültebb gonosztevője, Moriarty egész a Svájczig üldözi Holmest s ott sikerül őt a reichenbachi vizesésekhez csalnia. Holmes Sherlock és Moriarty eltünnek ezen a helyen. A nyomozás mindössze annyit derit ki, hogy kettőjük közt küzdelemre került a sor a borzasztó szakadék szélén s valószinüleg mindketten a mélységbe zuhantak, a hol a viz árja elsodorta holttesteiket. Watson dr., Holmes barátja s kisérője számos irtó hadjáratban, a melyet a gonosztevők ellen folyttattak, gyászolja a halottnak vélt bajtársát. Ám Holmes a valóságban kiszabaditotta magát Moriarty karjaiból ugy, hogy csak a többszörös gyilkos hanyatlott a mélységbe, a hol halálát lelte; Holmesnak sikerült egy vájt üregbe huzódnia, s annak védelme alatt kikerülte a felülről lezuhanó kődarabokat, a miket Moriarty czinkostársa, Morán Colonel zuditott utána. Tudva azt, hogy ez a veszedelmes ficzkó és bandája,

könyörtelenül megöli, ott, a hol találja, elhatározza Holmes, hogy halott-hirét megőrzi s mihelyt a levegő kitisztul, Svájczból Francziaországba menekül, a hol ismeretlenül három évig tartózkodik, bevárva az időt, a mig hazájába visszatérhet. A titokba egyedül Holmes öcscse van beavatva, a ki a kegyelet ürügye alatt továbbra is föntartja az „elhunyt“ lakását, hü gazdasszonyának felügyeletével.

Részben annak következtében, hogy Moriarty czinkosait egymásután elfogják, ugy hogy csak épen Moran marad hátra, részben pedig egy ujabb, rendkivüli körülmények közt történt gyilkosság által csalogatva, Holmes elérkezettnek látja az időt a visszatérésre.

Aldáir Ronaldót, egy előkelő fiatal embert, a ki Hardy Johnnal és Mosan Colonellel nagy összegben kártyázott a klubban, este, a klubból való hazatérése után meggyilkolják. A szerencsétlen fiatal embernek golyót röpitettek az agyába. Sem a házban, sem a forgalmas utczán nem hallotta senki a lövés zaját. A fegyvert sem lehetett megtalálni. A halottat éjjel tizenegy óra tájban fedezte föl az anyja. A szoba ajtaja kivülről zárva volt. Minden ablak tárva nyitva. Kint, az ablak alatt semmi nyoma annak, hogy valaki belépett volna rajta. Az asztalon, amelynél a halott ült, ércz-pénz- és bankó-tekercsek hevertek, apró rakásokra osztva, mellettük papirlap, a melyre számok és egyes klubtagok nevei voltak följegyezve. Rablógyilkosság gyanuja tehát ki volt zárva. A rejtelmes bünténynyt hasztalan igyekezett a rendőrség kideriteni, Holmes tehát ellenállhatatlanul indittatva érzi magát, hogy álruhában Londonba visszatérjen. Ott a halottaiból

föltámadott fölfedezi magát barátjának, Watson doktornak, a ki roppantul megörül neki.

Kaland az üres házban.

A viszontlátás első örömein s a velük járó hosszas kérdezősködéseken és magyarázatokon átesve, mint hajdan, ismét együtt ült a két jóbarát, látszólag vidám szivarszó mellett. A további eseményekről így számol be Watson dr.:

— Ma éjjel tehát olyan mestermüvet kell végrehajtanunk, kedves Watsonom — szólt Holmes, a mikor magyarázata végéhez ért — a mely büszkeséggel fog eltölteni bennünket, ha sikerül. Kilencedfél órakor utnak indulunk és nyélbe ütjük azt a kalandot az üres házban.

A mondott órában ott ültem a kocsiban Holmes mellett, zsebemben revolverrel s szivemben egy izgalmas kaland előérzetével. Holmes arcza hideg és sötét volt. Összeránczolt szemöldökei s zárt vékony ajkai sivár gondolatokat árultak el. Nem tudtam, micsoda vad bestiát készül felhajszolni a bünös Londonnak iszaptengerében, csak a vadászmagatartásból láttam, hogy komoly dolog van készülőben s az a különös titkos mosoly, a mely olykor arczának rideg vonásait átfutotta, bizony semmi kellemeset nem igért.

Azt hittem, hogy a Baker-streetre hajtatunk, de Holmes a Cavendish-Square sarkán megállittatta a kocsit. A mikor kiszálltunk belőle, észrevettem, hogy fürkészve tekintett jobbra-balra s később is, minden utczasarkon körülnézett, vajjon nem üldözik-e? Különös utat jártunk be. Holmes minden

zegét-zugát ismerte Londonnak; gyors és biztos lépésekkel haladt a kisebb-nagyobb utczák és átjárók egész utvesztőjében, a melynek létezéséről eddig sejtelmem sem volt. Végre valami kapun át elhagyatott udvarba értünk; Holmes kulcscsal kinyitotta a ház hátsó ajtaját s mi beléptünk rajta. Az ajtó ujra bezárult mögöttünk.

Vak sötétség fogadott bennünket. Az egész ház kihaltnak látszott. A csupasz lépcsőfokok recsegtek-ropogtak alattunk s kezemet kinyujtva falhoz értem, a melyről rongyokban lógtak le a tapéták. Holmes hideg, vékony ujjai csuklómat szorongatták. Valami hosszu termen át egy ajtóhoz vezetett, a melynek ives ablakán sápadt fény szürődött keresztül. Itt hirtelen jobbra kanyarodott s erre tágas, négyszögü, üres szobában találtuk magunkat, a melynek közepére az utczai lámpák halvány fényt szórtak. Köröskörül azonban vak sötétség terjengett. A lámpák világossága meglehetős nagy távolságról vetődött hozzánk; az ablaktáblákat vastagon lepte be a por, ugy, hogy alig láthattuk egymást. Bajtársam vállamra tette kezét s ajkát szinte rátapasztotta fülemre:

— Tudod-e hol vagyunk? kérdezte suttogó hangon.

— Hisz' ez a Baker-street! feleltem, az ablakon kitekintve.

— Eltaláltad. A Camden-házban vagyunk, átellenben régi lakásommal.

— De minek vagyunk itt?

— Mert innen pompás kilátás nyilik arra a festői épületre. Kérlek, kedves Watson, fáradj közelebb az ablakhoz, de rejtsd el óvatosan magad; nézz

át régi lakásomra, a honnan kettecskén annyi kalandos utra indultunk. Mégis csak kiváncsi vagyok, hogy három évi távollétem alatt elfelejtettem-e, hogyan lehet meglepetést szerezni?

Közelebb léptem s átpillantottam a jól ismert ablakra. Első meglepetésemben rekedt kiáltás tört ki belőlem. A redők le voltak eresztve s a szoba vakitó fényben uszott. Bent a szobában férfi ült egy széken s árnyéka éles, fekete körvonalakban esett a világos függönyre. Fejtartását, szögletes vállait és szigoru arczélét tisztán láthattam az árnyképen. Valóságos rajz volt ez, arczélben s olyan fekete silhonette benyomását keltette, a milyeneket hajdan nagyapáink szerettek készitteni. A mellett meglepően hű mása volt Holmesnak és annyira megtévesztett, hogy kinyujtottam karomat és ugy akartam meggyőződni róla, hogy az eredetije tényleg itt áll-e mellettem? Hogyne lett volna ott, majd megszakadt a nevetéstől.

— Szent Isten! Hisz' ez szemfényvesztés! kiáltottam.

— Már magam is kezdem hinni, — szólt Holmes — s a hangjából kiéreztem azt az örömet és büszkeséget, a mit a müvészben a saját alkotása kelteni szokott. Hasonlit rám, ugy-e?

— Megesküdnék rá, hogy te vagy!

— A báb Meunier Oszkár ur müve, a ki három napig dolgozott rajta Grenobleban. Mellszobor, viaszkból. A többit magam csináltam ma, a Baker-streeten való látogatásom alkalmával.

— De hát mirevaló ez az egész?

— Arra való, hogy alapos okok folytán el

tudjam hitetni egynémely emberekkel, hogy itthon vagyok, holott pedig másfelé járok.

— Gondolod, hogy szemmel tartják a lakásodat?

— Sőt biztosan tudom.

— Kik azok?

— Régi ellenségeim, kedves Watson. Az a szeretetreméltó banda, a melynek vezetője a reichenbachi vizesésben aluszsza örök álmát. Képzeld, megtudták, hogy életben vagyok! Biztosra vették, hogy előbb-utóbb csak visszatérek lakásomra. Ezért folyton figyelemmel kisérték azt, ma reggel pedig meglátták, hogy hazajöttem.

— Honnan tudod?

— Onnan, hogy megismertem egyik silbakjukat, mikor az ablakon kitekintettem. Elvetemült ficzkó. Parker a neve, foglalkozására nézve nyerges és valóságos fütty-művész. Vele ugyan nem sokat törődtem, de annál többet azzal a rettenetes alakkal, a mely mögötte rejtőzik: Moriarty kebelbarátjával, London legravaszabb és legveszedelmesebb gonosztevőjével. Ez az ember ma lesben van utánam, Watson, és nem is sejti, hogy tulajdonképen mi tartjuk szemmel *őt*.

Lassankint megértettem barátom egész tervét. Kényelmes helyzetünkből mi lestük ki azokat, a kik bennünket szimatoltak s az üldözőkből üldözöttek lettek. A szögletes árnykép odaát a csalétek és mi vagyunk a vadászok. Némán álltunk az ablaknál és erősen figyeltük az előttünk le- és fölsietö alakokat az utczán. Holmes meg se moczczant. Éber szemmel tartott mindent s tekintetével folyton követte a járókelőket. Sötét, zivataros éjszaka volt, a hosszu utczán fagyos szél süvitett

végig. Az emberek kabátjuk gallérját feltürve siettek haza.

Egy párszor ugy tetszett, hogy egyik-másik alak ujra visszatér, különösen két ember tünt fel nekem, a kik látszólag a vihar elől behuzódtak egy hozzánk közel eső ház kapujába.

Rájuk akartam terelni barátom figyelmét. De ő türelmetlen hangon utasitott vissza s szótlan bámult ki az utczára. Néhányszor idegesen dobbantott a lábával s ujjaival az ablakon dobolt. Feltünően türelmetlen lett, mintha a helyzet nem tetszett volna neki. Éjféltájban, mikor az utcza egyre néptelenebbé vált, határtalan izgalmában sétálni kezdett a szobában. Pillantásom a kivilágitott ablakra esett s e perczben megint, az előbbihez hasonló meglepetés ért.

— Az árnykép megmozdult! kiálltottam.

Tényleg, a kép most már nem arczéllel, hanem háttal fordult felénk.

— Persze, hogy megmozdult, — felelt Holmes. — Csak nem bolondultam meg, hogy holmi jámbor madárijesztővel próbáljam megtéveszteni Európa legélesebb elméjét. Két óráig pepecseltem a bábon, én meg a gazdasszonyom, Hudsouné. Nyolczszor mozgatja meg a bábot, minden negyedórában egyszer. Az előtérből dolgozik, azért nem látszik az árnyéka .... Ah?

Sivitó hang szakadt ki egyszerre a torkából. A sápadt fényben láttam, hogy óriási izgatottságában előrehajlik s minden idege szinte megfeszül az erőlködésben. Az utcza ekkorra néptelen és csöndes lett. A vak feketeségben a sárga függöny volt az egyetlen fényes pont, közepén az éles

körvonalu silhouettel. Az a sivitó, sziszegő lihegés, a mely barátom végtelen izgatottságáról tett bizonyságot, ujra érintette fülemet. A másik pillanatban már a szoba legsötétebb sarkába vonszolt s intésképp ajkamra szoritotta kezét.

Hirtelen nesz hallatszott, finom nesz, a melyet barátom élés füle már előbb meghallott. Halk, óvatos lépések közeledtek felénk, nem az utczáról, hanem az épület hátsó traktusa felől, a hol lesben állottunk. Holmessal együtt a falhoz lapultam s kezemet revolveremre illesztettem. Erőlködve igyekeztem a sötétségen áthatolni; a nyitott ajtóban egy férfialakot pillantottam meg.

Az ember egy perczig nyugodtan vesztegelt helyén, majd előrehajolva, fenyegető tartással a szobába lépett. Még három lépésnyire volt tőlünk. Már-már támadásra készültem, de akkor észrevettem, hogy sejtelme sincs a mi jelenlétünkről. Halkan siklott el mellettünk az ablakhoz, a melyet óvatosan, nesztelenül mintegy ökölnyi magasságra föltolt maga előtt. A hogy a nyilásig hajolt, az utczai lámpás fénye egész teljességében végigömlött arczán. A férfit szinte az őrültséggel határos izgalom fogta el. Szemei fénylettek s arcza görcsösen rángatózott. Korosabb úrnak látszott, sasorral, kopasz fejjel, hatalmas, lekonyuló bajuszszal. Köcsögkalapját a feje bübjára tolta s nyitott felöltője alól kiragyogott fehér inge. Sovány, barna arcza mély ránczokkal volt végig szántva. Kezében botot szorongatott, a mely valahányszor a padlóhoz ütődött, érczhangot adott.

A férfi nagyobb alaku tárgyat vett ki zsebéből, a melyen addig babrált, a mig, valami hangos

berregést hallatott, mint a becsapódó zár nyelve. Még mindig a padlón térdepelve egész erejével az emeltyüre hajolt, mire még hangosabb berregés következett, a mely szintén hangos csattanással végzőgött. Erre felemelkedett helyéről. Most láttam csak, hogy valami furcsa agyu szélpuska van a kezében. Fölhúzta a ravaszt, valamit bele rakott s ismét lecsapta. Erre térdre ereszkedett s az ablakpárkányra támasztotta a puska csövét. Hosszú bajusza két oldalt csüngött le a puska-agyról és szeme villogva siklott végig a csövön. Egy pillanatig mozdulatlanul maradt igy, majd átfonta ujjaival a ravaszt, az a berregő hang ujra ismétlődött s következő pillanatban hosszas csörömpölés és ropogás volt a válasz, mintha egy nagy üvegtábla darabokra zúzódnék.

Közvetlen utána Holmes, mint a tigris rávetette magát hátulról a vadászra és arczczal előre lóditotta. De ez sem volt rest; hirtelen talpra ugrott s villámgyors mozdulattal torkon ragadta Holmest. Én azonban revolveremmel fejbe vágtam, úgy, hogy ismét lehanyatlott a padlóra. Amig magam minden erőmből lefogni igyekeztem, bajtársam éles füttyöt hallatott. Odakint nyomban nehéz, sietö lépésektől viszhangzott az utcza és két egyenruhás rendőr egy detektiv kiséretében a főbejáraton át a kertbe hatolt.

— Ön az, Lestrade? kérdezte Holmes.

— Én vagyok, Holmes úr. Személyesen akartam segitségére jönni. Örülök, hogy ismét Londonban láthatom.

Mindketten felemelkedtünk. Foglyunk, a kit a két rendőr közrefogott, mélyen lélegzett. Mint-

hogy eközben az utczán egész sereg kiváncsi ember verődött össze, Holmes becsukta az ablakot s leeresztette a redőt. A rendőrök előszedték lámpásaikat. Lestrade két gyertyát gyujtott meg. Végre alaposabban szemügyre vehettem foglyunkat.

Visszataszító, gonosz arcz tekintett onnan rám. Filozófus fejforma, mely kéjenczre valló állban végződik. Erre az arczra minden képzelhető gonoszságnak a bélyegét rásütötte a természet. Velünk nem is törődik.

Szeme állandóan Holmesre volt irányitva: tekintetében gyülölség és bámulat viaskodott egymással.

— Te sátán! dörmögte egyre. Te ravasz, ravasz sátán!

— Ah, ezredes! üdvözölte a foglyot Holmes, összegyürt gallérját rendbe hozva. Már rég nem volt szerencsém, azóta, hogy a reichenbachi vizesés fölött lebegve, figyelmének barátságos jeleivel elhalmozott.

Az ezredes holtra dermedve nézett barátomra.

— Te agyafurt, ravasz sátán!

Ez volt minden, a mit kinyöghetett.

— Nini, még be sem mutattam egymásnak az urakat, szólt Holmes. Ez itt, uraim, Moran Sebestyén ezredes, ezelőtt az indiai hadsereg tisztje; a legjobb tigris-vadász, a kit valaha keleti császárságunk teremtett. Azt hiszem, colonel, csak az igazságot szolgálom, a mikor kijelentem, hogy mint tigris-vadász az egész világon páratlan.

Az öreg, a ki vad pillantásu szemeivel s borzas bajuszával maga is olyan volt, mint egy tigris, még mindig némán bámult bajtársamra.

— Csodálom, hogy az ilyen öreg vadászt megtéveszthette az én egyszerü hadicselem, szólt Holmes. Hiszen ismernie kellett már. Nem tette ön azt meg számtalanszor, hogy a fatörzshöz odakötött egy gidát s az ágak közt elbujva, puskával kezében leste a tigrist, a melyet a csalétek oda csábit. Ez az üres ház itt az én fatörzsem s ön az én tigrisem.

Moran colonel dühös kiáltással szökött előre, de a két rendőr visszarántotta.

— Csak arra nem számitottam, hogy ezt a házat és ablakot fogja czéljaira felhasználni; azt hittem, hogy az utczán fog müködni, a hol ezek az urak már vártak önre. Ezt nem tekintve, minden programmom szerint ment végbe.

Moran colonel a hivatalos titkos rendőrhöz fordult.

— Akár van oka engem letartóztatni, akár nincs, — szólt — nem látom be, hogy miért kell nekem ennek az embernek a gunyolódását végigszenvednem. Ha a hatóság már hatalmába keritett, kivánom, hogy a törvény szerint bánjanak is velem.

— Igaza van, szólt Lestrade helyeslőleg. Nincs több megjegyzése, Holmes ur?

Holmes fölvette a földről a szélpuskát és megvizsgálta szerkezetét.

— Bámulatos fegyver — mondta, — nesztelen és borzalmas hatással müködik. Ismertem a mesterét, Herdert, a vak német mechanikust, a ki Moriarty tanár számára készitette. Vegye gondjaiba, Lestrade, a hozzávaló golyókkal együtt.

— Bizza csak ránk Holmes ur, szólt Lestrade. Van még valami mondanivalója?

— Csak azt szeretném még tudni, hogy milyen czimen akar ön vádat emelni ez ember ellen?

— Milyen czimen? . . . Magától értetődik, hogy a Holmes Sherlock ur ellen megkisérelt gyilkosság czimén!

— A világért se, Lestrade! Tudni sem akarok erről az ügyről. Egyedül az ön érdeme ez a remek fogás. Igen, Lestrade, gratulálok hozzá. Az élelmességének és bátorságának köszönheti, hogy hatalmába ejtette.

— Hatalmamba ejtettem? . . Kit, Holmes ur?

— Ezt az embert, a kit az egész rendőrség hasztalan keresett, — Moran Sebestyén colonelt, a ki a jobb sorsra érdemes Aldair Ronaldot a mult hónap harminczadikán, szélpuskájának robbanó golyójával, a Park Lane 427. számu házának ablakából agyonlőtte. Ez a vád, Lestrade! És most Watson, ha nem félsz a légvonattól, a mit egy törött ablak idéz elő, jer át velem a dolgozószobámba, a hol egy jó szivar mellett néhány érdekes részletet mesélek el majd neked.

Barátom lakására érve, két alakot találtunk a szobában: Huisonnét, a ki örömtől sugárzó arczczal fogadott bennünket — és a Holmes hálókabátjába bujtatott viaszbábot, bajtársam hü mását, a melynek kalandunkban olyan jelentős szerep jutott.

— Kitünően oldotta meg a feladatát, Huisonné, dicsérte Holmes. Megfigyelte, hogy hová furódott a golyó?

— Meg, Holmes ur. Átfurta ennek a szép szobornak a fejét és aztán visszapattant a falról. Tessék!

— Revolvergolyó! Látod, Watson? Ki hinné,

hogy szélpuskából ered. Köszönöm a segitségét, Hudsonné asszony . . . És most, kedves barátom, foglald el régi helyedet; sok mindenfélét kell veled megbeszélnem.

Holmes elővette életrajzi jegyzeteit, hátradőlt székében és erősen fujva szivarjának füstjét, lassan lapozgatni kezdett könyvecskéjében. Végre átnyujtotta nekem s én a következőket olvastam benne:

„Moran Sebestyén, ezredes. Foglalkozás nélkül. Fia a volt perzsiai angol követnek. Oxfordban nevelkedett, szolgált a gyarmati hadseregben. Megirta két kötetben utazásait és vadászatait, duvadakra. Több játék-klub tagja."

A lap szélére ezt a megjegyzést irta Holmes: „London második legveszedelmesebb gonosztevője."

— Ugy ám, szólt Holmes. Ez a derék katona már Indiában a rosszutra tért s Londonban pedig kénye-kedve szerint üzte mesterségét, mint Morierty czinkostársa; ügyességével azonban el tudta kerülni a biróság figyelmét. Ő volt az, a ki czimborájának pokolba szállása után minden erejével a vesztemre tört. Az ujságokból, a melyeket Francziaországban figyelemmel olvastam, kiszimatoltam üzelmeit. Ekkor történt, hogy Aldair Zonaldot meggyilkolták s ezzel elérkezett az én időm. Az, a mit Moranról tudtam, arra a gondolatra vezetett engem, hogy ő a gyilkos. Ő kártyázott ezzel a fiatalemberrel, ő követte a lakásáig, ő lőtte agyon a nyitott ablakon keresztül. Csak neki van ilyen ritka fegyvere s a mellett ő a világ legjobb vadásza is. Tehát azonnal idesiettem. Ő megtudta ezt s egyuttal megszimatolta, hogy érkezésem az ő gaztettével függ

össze, a mi roppant nyugtalanná tette. Én alkalmat nyujtottam neki egy ellenem irányuló gyilkos merényletre, de suttyomban figyelmeztettem a rendőrséget, hogy talán szükség lesz közbelépésére. Erre aztán visszavonultam megfigyelő állomásomra. Tisztában vagy most már mindennel, kedves Watson?

— Nem egészen, feleltem. Még nem mondtad el nekem az okát, hogy mért ölte meg az ezredes Aldair Ronaldot?

— Ah, kedves Watson, akkor nekünk a rejtelmek birodalmába kell eveznünk, feltevésekre kell szoritkoznunk, amelyeket kinek-kinek, logikai képességeihez mérten, a rendelkezésre álló bizonyitékokból kell leszürnie.

— Hát neked van ilyen föltevésed?

— Azt hiszem, az egész dolog magától értetődik. Moran ezredes és Aldair Ronald együttesen nagyobb összeget nyertek. Moran határozott hamisjátékos, amit már régen tudtam. Aldair a gyilkosság napján nyilván rájött a csalásra. Valószinüleg megmondta ezt Morannak négyszemközt s azzal fenyegette, hogy följelenti, ha önként ki nem lép a klubból és meg nem igéri neki, hogy a kártyajátékot végleg abbahagyja. Alig hihető, hogy olyan fiatalember, mint Aldair, előbb meg ne intette volna a jóhirben álló koros urat, mielőtt botrányt csinált volna. A klubból való kizárás azonban tönkretette volna Morant, a ki azokból a nyeremények ből élt, a miket a hamis játék szerzett neki. Ezért ölte meg tehát Aldairt, a ki ugyanabban az órában talán épen azt az összeget számitotta ki, melyet a vesztes feleknek vissza kell téritenie,

mert partnerének hamis játékából nem akart hasznot huzni . . . Meg vagy elégedve a magyarázattal?

— Semmi kétség, hogy eltaláltad az igazat.

— Azt majd csak a pör fogja megállapitani. De bármint áll is a dolog, Moran ezredes nem fogja többé utunkat keresztezni. Herder mestermüve, a hirhedt szélpuska, a rendőrségi muzeumba fog vándorolni, Holmes Sherlock ur pedig ismét akadálytalanul és szabadon szentelheti életét azoknak a problemáknak a megoldására, a miket London zavaros élete olyan bőséges választékban nyujt.

A norwoodi büntett.

Irta: *Conan Doyle.*

— A bünügyi szakértő nézőpontjából — szólt Holmes Sherlock — London teljesen érdektelen várossá lett, a mióta a gyilkos emlékezetü Moriarty tanár meghalt.

— Alig hiszem, hogy sok tiszteletreméltó polgárt találnál, a ki neked ebben igazat adna, — feleltem.

— Hát igaz, nem volna szabad ilyen önzőnek lennem! — mondta mosolyogva s hátratolta székét az asztaltól, a melyen reggeliztünk. — A közügy mindenesetre csak nyert és senkisem vesztett vele, csak az a szegény, munkanélkülivé lett specialista, a kinek a foglalkozása most egyszerre megszünt. Ennek az embernek a jóvoltából végtelen sok eshetőségről tudtak beszámolni a reggeli lapok. Sokszor a legkisebb nyom, a legfinomabb sejtés is elég volt nekem, Watson, hogy rámutassak a nagy betörőagy jelenlétére, mint a hogy a pókháló széleinek leheletszerü rezgése figyelmessé tesz bennünket az ellenszenves pókra, mely a központban leselkedik. Apró lopások, vakmerő támadások, czéltalan erőszakosságok, — annak a férfiunak a kezében, a ki a hozzájuk való kulcscsal rendelkezik, összefüggő egészszé tömörülhetnek. Az előkelő

gonosztevő-világ tudományos kutatóinak egyetlen európai város sem nyujthatott annyi előnyös alkalmat, a mennyit akkor London nyujtott. De most?

Holmes a vállát vonogatta, tréfásan szánakozva a dolgok ilyetén való állása fölött, a minek előidézésében pedig ő maga olyan élénken közreműködött.

Abban az időben, a melyről beszélek, Holmes nehány hónap óta ismét Londonban telepett meg s én az ő kérésére tuladtam orvosi gyakorlatomon és visszatértem a Baker-streetre, hogy régi lakásunkat megoszszam vele. Egy Werner nevü fiatal orvos vette meg kis prakszisomat Kensingtonban s bámulatosan csekély ellenvetés után a legnagyobb árat, a mit csak kérni mertem, fizette érte. Ezt a véletlent csak nehány évvel később magyarázhattam meg magamnak, a mikor megtudtam, hogy Werner egyik távoli rokona Holmesnak s igy voltaképen barátomtól kaptam a pénzt.

Holmes Sherlock szeszélyes tiltakozása után hátradőlt székében s hanyag mozdulattal bontotta föl reggeli ujságát. Hirtelen a csengő irtózatos rángatása vonta magára figyelmünket s közvetlen utána tompa, dörgő ütések következtek, mintha valaki öklével döngetné a külső ajtót. Mikor fölnyitották, valaki nagy zajjal rontott be az előszobába; gyors lépések zaja hallatszott s a következő pillanatban egy fiatal ember, mint az őrült rontott be szobánkba megriadt tekintettel, feldult arczczal s szinte fulladozva. Szemeit tétovázva járatta rajtunk s kérdő pillantásaink után, ugylátszik, tisztába jött azzal, hogy csöppet sem udvarias fellépése mentségre szorul.

— Sajnálom, Holmes ur, — mondotta. — Ne nehezteljen rám! Meg kell bolondulnom! Én vagyok, Holmes ur, az a szerencsétlen Mc Farlane.

Ugy mondta, mintha nevének puszta említése a látogatást s annak különös módját önmagától megmagyarázná. De társam részvétlen arczkifejezéséből láttam, hogy az sem értett többet belőle, mint én.

— Parancsol talán egy czigarettát, Mc Farlane ur? — kérdezte Holmes s odanyujtotta neki tárczáját. — Az ön állapota láthatólag olyan tüneteket mutat, hogy Watson dr. barátom okvetlenül valami csillapitó szert irna önnek. Bizony nagy melegség volt az utóbbi napokban. A mennyiben azonban egy kissé már összeszedte magát, szerezze meg nekünk azt az örömet: foglaljon helyet ebben a székben és szép lassan, nyugodtan mondja el nekünk, hogy kicsoda és mit akar? Ön olyan nyomatékkal ejtette ki nevét, mintha azt nekem ismernem kellene; én azonban biztosithatom, hogy a legkevesebbet sem tudok önről, azokat a nyilvánvaló tényeket kivéve, hogy ügyvéd, szabadkőmüves és asztmatikus.

A mennyire barátom tudományos módszerét megismernem sikerült, nem volt nehéz a gondolatmenetét követnem, s tényleg, a ruhája rendetlenségét, iratcsomóját, óraláncz függelékét s heves lélekzését megfigyelve, megtalálhatta azokat az adatokat, a melyek őt ezekre a következtetésekre vezették. A mi emberünk azonban annál nagyobb megütközéssel nézett rá.

— Igen, mind az vagyok, Holmes ur s a mellett a legszerencsétlenebb ember egész Londonban. Az

Isten szerelmére kérem „Holmes ur“, ne hagyjon el! Ha letartóztatni jönnek, mielőtt történetemet befejeztem, eszközölje ki, hogy csak annyi időt hagyjanak, a mig az igazságot elmondhatom önnek. Boldogan mennék a börtönbe, ha tudnám, hogy ön odakint az érdekemben dolgozik.

— Önt letartóztatni! — szólt Holmes. — Letartóztatni! Ez igazán nagyon örvend . . . érdekes dolog! Micsoda okból várja ön a letartóztatását?

— Azon vád alapján, hogy én öltem meg Oldacre Jónást Lower Norwoodban.

Barátom kifejezésteljes arcza ebben a pillanatban olyan rokonérzést árult el a fiatal ember iránt, a mely, félek, nem volt ment minden elégtételérzettől.

— Én Istenem! — szólt. — Épen most, reggeli közben erősitgettem barátom, Watson drral szemben, hogy a szenzációs esetek szinte egészen eltüntek hirlapjainkból.

Látogatónk kinyujtotta reszkető kezét s fölvette a „Daily Telegraph“-ot, a mely még mindig Holmes térdén feküdt.

— Uram, ha ön ebbe beletekintett volna, első pillantásra megtalálta volna azt, a mi engem most önhöz hozott. Úgy érzem, mintha nevemet és szerencsétlenségemet minden ember az ajkán hordaná.

Fölbontotta a lapot s egy középső hasábra mutatott:

— Ez az! Engedelmével föl fogom olvasni. Hallgassa csak meg Holmes ur! A czimek ezek: „Titokzatos eset Lower Norwoodban“, „Egy közismert épitész eltünése“; „Gyilkosság és gyutogatás gyanuja“; „A tettes nyomában“. — Ezt a nyomot

már járják is, Holmes ur s tudom, hogy okvetlenül hozzám vezet. A London-Bridge állomástól követtek engem s bizonyos vagyok benne, hogy csak az elfogatási parancsot várják még. Az anyám szive meg fog szakadni, — megszakad a szive!

Kétségbeesetten tördelte a kezét s hol előre, hol hátra vetette magát székében.

Érdeklődéssel néztem ezt az embert, a kit gyilkos cselekedet elkövetésével vádolnak. Lenhaju, csinos ember volt, — kék szemmel, simára borotvált arczczal s puha, érzéki szájjal. Huszonhét éves lehetett. Öltözete és magatartása gavallérra vallott. Könnyü felöltőjének zsebéből hosszukás aktacsomó kandikált elő, a mi elárulta foglalkozását.

— Fel kell használnunk azt a kevés időt, a mi még rendelkezésünkre áll, — szólt Holmes. — Watson, légy szives, vedd elő a lapot s olvasd fel a kérdéses közleményt.

A kövérbetüs feliratok alatt, a melyeket védenczünk az elébb idézett, a következő tudositást olvastam:

„Ma éjjel, esetleg reggelre virradólag oly esemény játszódott le Lower Norwoodban, a mely, mint félő, komolyabb büntény jellegével bir. *Oldacre* Jónás előnyösen ismert uri ember volt az elővárosban, a hol mint épitész éveken át müködött. Az 52 éves agglegény a Deep Dene House-ban lakott, az utczának Sydenham felé eső végén. Oldacre excentrikus, titokzatos és zárkózott természetü férfiu hirében állott. Néhány év óta visszavonultan élt mesterségéből miután előzőleg, hir szerint, jelentékeny vagyonra tett szert. Egy kis fatelepe ma is van még a háza mögött. Éjjel, tizenkét óratáj-

ban arra ébredt föl a szomszédság, hogy a telep egyik farakása lángban áll. A fecskendők csakhamar ott voltak a szinhelyen, de a száraz fa olyan erővel égett, hogy a tüzet csak akkor lehetett elfojtani, a mikor az egész farakás porrá égett. Egy darabig közönséges balesetnek minősitették a dolgot, de ujabb jelek arra mutatnak, hogy komoly büntény történt. A tüz alkalmával ugyanis meglepetést keltett az a körülmény, hogy a telep tulajdonosa nem volt jelen; a megejtett vizsgálat során kiderült, hogy eltünt hazulról. A lakosztályában megtartott vizsgálat megállapitotta, hogy az ágyban nem aludt senki, hogy a vasszekrény, a mely a szobában állott, nyitva volt s hogy számos fontos okirat elszóródott. Néhány vérnyomot is fedeztek föl a szobában. a mi gyilkos küzdelemre enged következtetni; végül ott maradt egy tölgyfából készült sétabot, a melynek fogantyuja szintén vérfoltos volt. Ez ideig megállapitották, hogy Oldacre Jónás késő éjjel vendéget fogadott hálószobájában. A talált botot egy fiatal, John Hektor Mc-*Farlane* nevü londoni ügyvéd tulajdonaként ismerték föl, a ki Graham Farlane ügyvédi iroda fiatalabb partnere s Gresham Buildings 446 E. C. alatt lakik. A rendőrség olyan bizonyitékok birtokában van, a melyekről azt hiszi, hogy igen fontos mozzanatokat fognak kideriteni e bünügyben. A tényeket összefoglalva, tagadhatatlan, hogy még szenzációs leleplezések várhatók. — *Legujabb.* Hire jár, hogy Mc Farlanet Oldacre Jónás gyilkosaként letartóztatták. Bizonyos, hogy az elfogatási parancsot már kiadták ellene. A Noorwodban lefolyt ujabb vizsgálat során sulyosan terhelő bizo-

nyitékok merültek föl. Azon a részleten kivül, hogy a boldogtalan épitőmester szobájában erős küzdelem folyhatott le a gyilkos és az áldozat között, tényként megállapitották, hogy a hálószoba szárnyas üvegajtaja nyitva állott, az ott észlelt nyomok pedig arra valanak, hogy valami sulyosabb tárgyat a farakás felé czipeltek. A tüz parazsa alatt megszenesedett hulla-maradványokat találtak. A rendőrség szerint felette szenzácziós büntényről van szó. Az áldozatot saját hálószobájában verték agyon, papirosait elrabolták s az élettelen testet a farakáshoz hurczolták, a melyet felgyujtottak, hogy ilyenformán a büntett összes nyomait eltüntessék. A vizsgálat vezetésével a Scotland Jard tapasztalt főnökét, *Lestrade*-ot bizták meg, a ki a tőle megszokott erélylyel és élelmességgel nyomozza a bünösöket."

Holmes Sherlock behunyta szemeit, ujjait egymáshoz szoritotta s ugy hallgatta az érdekes tudósitást.

— Az esetnek mindenesetre van néhány érdekes pontja, — szólalt meg a maga fáradt modorában. — Mindenekelőtt szabad tudnom, Mc Farlane ur, hogy van az, hogy ön még szabad, mikor épen elég olyan gyanuokok mutatkoznak, a melyek az ön letartóztatását igazolhatnák?

— A szüleimnél lakom, Holmes ur, Torrington Lodge-ben, Blackheatben. Az éjjel, minthogy késő éjszaka még dolgom volt Oldacre Jónással, egy norwoodi szállóban háltam meg. Onnan jövök most ide. Az egész eseményről nem tudtam semmit, a mig a vasuti kocsiban nem ültem s el nem olvastam azt, a mit az előbb hallott. Nyomban be-

láttam helyzetem veszedelmes voltát s ide siettem, hogy értésére adjam az esetet. Nem tudom, hogy a city-beli irodámban vagy a lakásomon már le nem tartóztattak volna. Egy ember követett engem a London-Bridge állomástól s nem kételkedem benne . . . Jóságos Ég, mi ez?

A csengő ujra megszólalt s közvetlenül aztán nehéz lépéseket hallottunk a lépcsőről. Néhány pillanat mulva régi barátunk, Lestrade alakja jelent meg az ajtónyilásban. A vállán keresztül két egyenruhás rendőrt pillantottam meg.

— Mc Farlane ur? — kérdezte Lestrade.

Szerencsétlen védenczünk halálra vált arczczal emelkedett fel.

— Letartóztatom önt, mint Oldacre Jónás, lower-norwoodi lakos gyilkosát!

Farlane kétségbeesett tekintettel fordult felénk, majd ujra hanyat esett székében, mintha darabokra zuzták volna.

— Csak egy perczig még, Lestrade! — szólt Holmes. — Félórával előbb vagy később, már ugy sem határoz. Ez az ur épen azon volt, hogy az érdekes esetről részletesen informáljon bennünket; ez talán segitségünkre lehet a tényállás kideritésében.

— Az, ugy hiszem, nem fog nehézségekbe ütközni — szólt Lestrade csipősen.

— Ha megengedi, mégis érdekel az előadása.

— Nehezemre esik, hogy önnek valamit megtagadjak Holmes ur, — szólt Lestrade — mert ön a multban egyszer-másszor hasznára volt a hatóságnak s a Scotland Yard ezért szivességgel tartozik önnek. Másrészt azonban a fogoly mellett kell maradnom s kötelességem őt figyelmeztetni,

hogy minden, a mit itt mond, esetleg bizonyságul szolgálhat ellene.

— Jobbat se kívánok! — szólt védenczünk. — A mit a magam részéről kérek, mindössze annyi, hogy hallgasson meg ön is és tudja meg a teljes igazságot.

Lestrade megnézte az óráját.

— Fél órát adok önnek — szólt.

— Elsősorban ki kell jelentenem — kezdte Farlane — hogy Oldacre Jónásról általában nem tudtam semmit. Nevét ismertem ugyan, mert szüleim egykor barátságban éltek Oldacrerel, de később megszakitottak vele minden érintkezést. Nagyon megvoltam tehát lepve, a mikor tegnap délután három óratájban irodámban, a City-ben megjelent. Még fokozódott csodálkozásom, mikor látogatásának czélját előadta. Kezében néhány jegyzőkönyvből kitépett lapot szorongatott, a mely tele volt szántva csupa szarkalábbal. „Tessék — szólt — s az asztalomra tette a lapokat. A végrendeletem, mondotta. Szeretném, ha ön, Farlane ur, törvényes formába foglalná. Majd helyet foglalok addig, a mig dolga lesz vele.“ Leültem, hogy a végrendeletet lemásoljam s elképzelhetik csodálkozásomat, a mikor azt olvastam benne, hogy néhány kikötéssel engem tesz meg egész vagyonának örökösévé. Rendkivül kicsike ember volt s valóságos patkány, egészen fehér szempillákkal. A hányszor rátekintettem, mindig ugy tetszett, hogy szurós, szürke szemei tuláradó jókedvvel tapadnak rám. Alig hittem szemeimnek, mikor a végrendelet intézkedő részét olvastam. Ő magyarázgatni kezdte, hogy agglegény, nincs rokona, a ki szeretetére ér-

demes volna, hogy a szüleimet fiatalabb korában jól ismerte, hogy mindig derék fiatal embernek hallott emlegetni, tehát egészen nyugodt, hogy vagyona méltó kezekbe fog kerülni. A végrendeletet elkészitettem az előirt formában, aláirattam s irnokommal előttemeztettem . . . Ez az abban a kék boritékban s ezek a papirlapocskák, mint emlitettem, a vázlatot tartalmazzák. Oldacre Jónás ezután közölte velem, hogy egész sereg okirata van még odahaza: bérszerződések épületekről, tulajdonjogi okiratok, értékpapirok, leirások stb.; azokat látnom és megismernem kell. Erősködött, hogy lelke nem tudna nyugodni, ha azokat rendbe nem szedném és fölkért, hogy még az éjjel menjek hozzá Norwoodba s hozzam magammal a végrendeletet s aztán rendezzem az ügyeit. „Ne feledje el fiatal ember, hogy szüleinek egy árva szót sem szabad szólnia, a mig minden rendben nincs. Apró meglepetésnek tartogatjuk a számukra.“ Ebben a tekintetben nagyon erélyes volt az öreg s mindent a legünnepiesebben igértetett meg velem. — Elképzelheti Holmes ur, hogy nem voltam abban a hangulatban, hogy bármely kérését is megtagadjam. Hiszen a jóltevőm volt s az egész, a mit kért, az volt, hogy a parancsait teljesitsem. Haza táviratoztam tehát, hogy fontos dolgom akadt, nem tudom, mikor leszek otthon. Oldacre mondta, hogy roppantul kellemes volna neki, ha kilencz órakor vele vacsoráznám; előbb nem jöhet haza. Nagyfáradságomba került, mig a házát megtaláltam s igy bizony már fél tiz is elmult, mire megérkeztem. Ott találtam.

— Egy pillanatra! — intett neki Holmes. — Ki nyitott ajtót önnek?

— Egy közepes koru nő. Azt hiszem a gazdasszonya volt.

— S ő volt az, a ki önt a nevén szólitotta?

— Ő — felelt Farlane.

— Folytassa kérem!

Farlane megtörülte izzadt homlokát s folytatta elbeszélését:

— Az asszony az ebédlőbe vezetett, a hol izletes vacsora volt föltálalva. Oldacre Jónás vacsora után hálószobájába vitt, a hol egy nehéz vasszekrény állott. Kinyitotta s egész csomó okiratot szedett elő belőle. Ezeket gondosan átnéztük. Éjjel tizenegy és tizenkét óra közt lehetett, mikor munkánkat abbahagytuk. Figyelmeztetett, hogy ne költsük fel a gazdasszonyát s azután kivezetett az üvegajtón, a mely az egész idő alatt nyitva állott.

— A függöny le volt eresztve? — érdezte Holmes.

— Nem tudom biztosan. Gondolom, csak félig volt leeresztve. Arra emlékszem, hogy felhuzta s az ajtót egészen széttárta. A botomat nem találtam meg, mire azt mondta: „Sebaj fiam! Remélem most már többször fogom látni. Majd megkeresem a botját s ha ujra eljön, megkapja.“ Igy váltam el tőle, nyitott pénzszekrény s az asztalon heverő, összekötött iratcsomó mellett. Késő éjjel volt már akkor, ugy hogy Blackheatbe nem mehettem vissza. Az Anerley-Wappenben töltöttem tehát az éjt, nem is sejtve azt a borzalmas esetet, a melyről az ujságból értesültem.

— Tudni óhajt még valamit, Holmes ur? — kérdezte Lestrade, a ki a fiatalember beszéde alatt néhányszor összeránczolta homlokát.

— Addig nem, a mig Blackheathben nem jártam.

— Norwoodot értette talán? — szólt Lestrade.

— Ó igen, bizonyosan azt értettem, — felelt Holmes az ő titokzatos mosolyával.

Lestradenak többször volt alkalma tapasztalni, hogy ez a borotva-éles agy nem egy olyan csomót vágott már ketté, a mit ő megoldhatatlannak tartott. Észrevettem, hogy valami különös pillantást vetett bajtársamra.

— Mégis, szeretnék önnel egyet-mást megbeszélni, Holmes Sherlock ur, mondta. Kérem, Farlane, kint az ajtónál két rendőröm vár önre, lent az utczán pedig zárt kocsi.

A szerencsétlen fiatalember fölemelkedett helyéről s egy utolsó, könyörgő tekintetet vetve felénk, elhagyta a szobát. A rendőrök lekisérték a kocsihoz; Lestrade velünk maradt. Holmes fölvette a papirszeleteket, a melyekre a végrendelet vázlata volt följegyezve s a legélénkebb érdeklődéssel tanulmányozza azokat.

— Ennek az okiratnak néhány bibéje van, nemde Lestrade? — szólt s átnyujtotta neki a papirlapokat.

A tisztviselő zavartan vizsgálta azokat.

— Az első pár sorocskát, aztán ezeket a második oldalon s a befejező részt el tudom olvasni. Olyan tiszta, mintha nyomtatva volna, — mondta. — De ez a közbeeső irás itt nagyon rossz.

Aztán van itten három hely, a melyet egyáltalán nem tudok elolvasni.

— Mit következtet Ön ebből? — kérdezte Holmes.

— Nos, mit következtet Ön belőle?

— Hogy ezt valami vasuti kocsiban irták. A jó irás az állomásokat jelenti, a rosszabbik utközben s a legrosszabb a váltókon való átrobogás közben iródott. Valami tudományosan képzett szakértő rögtön kijelentené erre, hogy az egészet egy külváros vasuti vonalán irták, mivel semmi más vonalon nem következnek ilyen gyors egymásutánban a váltók, mint a nagyváros közvetlen szomszédságában. Ha abból a feltevésből indulunk ki, hogy az egész ut ennek a végrendeletnek a leirásával telt el, akkor gyorsvonatnak kellett lennie, a mely Norwood és London-Bridge között csak egyszer áll meg.

Lestrade kaczagott.

— Nagyon magasszárnyalásu nekem az ön elmélete Holmes ur. Mi köze mindennek az esethez?

— Hát, csakhogy megerősiti ennek a fiatalembernek az előadását annyiban, hogy Oldacre Jonás utközben fogalmazta meg végrendeletét. Különös, — vagy nem az? — hogy valaki ilyen fontos okiratot csak ugy találomra és kutyafuttában szerkeszt meg? Ez azt a feltevést ébreszti bennem, hogy nem is gondolt arra, hogy annak valamikor még gyakorlati jelentősége is lesz. Ha valaki olyan végrendeletet akar készitteni, a melyet eszeágában sincs komolyan érvénybeléptetni, az igy szokott cselekedni.

— Hát akkor saját halálositéletét szerkesztette meg vele — szólt Lestrade.

— Ó, gondolja?

— Ön nem?

— Lehet, de az egész eset még nem világos előttem.

— Nem világos? Na, ha ez sem világos, akkor micsoda világos? Adva van egy fiatalember, a ki egy napon arról értesül, hogy ha valami idősebb ember meghal, nagy vagyont fog utána örökölni. Mit tesz ez a fiatalember? Nem szól senkinek, hanem ugy intézi dolgát, hogy még azon az éjjelen, azzal az ürügygyel, hogy egyik ügyfelét meglátogatja, a helyszinére utazik. Megvárja, a mig a házban tartózkodó nő lefekszik, megöli a férfit szobájában, testét elégeti a farakásban s azután a szomszédos szállóba siet. Valószinüleg azt hitte, hogy gaztet'e vér nélkül folyt le s abban reménykedett, hogy ha a test egyszer elégett, azzal együtt a halálnemének minden nyoma is eltünt. Olyan nyomok, a melyek valami okból feltétlenül hozzá vezetnének. Hát ez mind nem világos?

— Sőt, ugy gondolom, kedves Lestrade, hogy tulságosan is világos. Sok kiváló tulajdonságai közül, mondhatom, hiányzik a képzelő-erő. Csak helyezkedjék bele egy pillanatra ennek a fiatalembernek az állapotába, vajjon akkor épen azt az éjszakát választaná-e a büntett elkövetésére, a melyben az a végrendelet elkészült? Nem tartaná-e ön veszedelmesnek, hogy a két eset közt olyan közvetlen összefüggést teremtsen? Továbbá oly időpontot választana-e tettének elkövetésére, a mikor tudják, hogy ön a házban tartózkodott, a mikor a

cseléd bocsátotta be? Végül pedig, a mikor ön a holttestet már annyi fáradsággal a farakáshoz czipelte, ott felejtené-e a botját, annak a jelzésére, hogy ön volt a tettes? — Gondolja meg, Lestrade, hogy mindez igen valószinütlen!

— A mi a botot illeti, Holmes ur, hát ön épen olyan jól tudja, mint én, hogy a gonosztevő talpa alatt gyakran ég a föld és a nagy sietségben olyan dolgokat müvel, a miket higgadt lelkiállapotában nem tenne meg. Bizonyosan nem mert érte a szobába visszamenni. Kérek valami más elméletet, a mely a tényekkel jobban összevág.

— Akár féltuczatot,— szólt Holmes. — Például itt van mindjárt egy könnyen lehetséges és valószinü is. Megajándékozom vele. Az idősebb férfi nyilvánvalóan értékes okiratokat mutat a másiknak. Egy arra menő csavargó meglátja ezt az üvegajtón keresztül, a melynek függönye csak félig van leeresztve. Az ügyvéd eltávozik, a csavargó belép. Megragadja a botot, a melyet ott talál, megöli vele Oldacret és eltünik, előbb azonban a holttestet elégeti.

— De mi szüksége lehetett a csavargónak arra, hogy a holttestet elégesse?

— A mi azt illeti, mi szüksége volt rá Farlane-nek?

— Hogy egy bizonyitékot eltüntessen.

— A csavargó is elakarta talán oszlatni azt a gyanut, hogy gyilkosság történt.

— Hát akkor mért nem vitt el semmit az a csavargó?

— Mert itt csak papirosok voltak, a melyeket nem tudott volna értékesiteni.

Lestrade megcsóválta fejét s nekem ugy tetszett, hogy a magatartásra már korántsem olyan határozott, mint az elébb.

— Hát jó, Holmes Sherlock ur, csak érdeklődjék az ön csavargója után — s a mig megtalálja, mi a mi emberünkhöz kötjük magunkat. A jövő majd megmutatja, hogy kinek volt igaza. Csak annyit jegyezzen még meg, Holmes ur, hogy a mi tudomásunk szerint a papirosok közül egy sem tünt el s hogy a fogoly az egyetlen a világon, a kinek nem állott érdekében azokat elrabolni, mert ő, mint törvényes örökös, ugyis hozzájuk juthatott volna bármikor.

Bajtársamat ez a megjegyzés láthatólag lefegyverezte.

— Nem tagadom, hogy a látszat némely irányban az ön felfogásának kedvez, mondta. Pusztán arra utalok csak, hogy még más eshetőségek is lehetnek. De hát, mint Ön mondotta, a jövő majd eldönti ezt. Jó reggelt! Annyit mondhatok még, hogy a nap folyamán eljövök Norwoodba s megnézem, hogy mennyire haladt munkájában?

A titkos rendőr távozása után bajtársam fölemelkedett ültéből s megtette az előkészületeket a napi munkához, olyan férfiu ruganyosságával, aki tudja, hogy hozzá méltó feladat várakozik rá:

— Az első utamnak, Watson — szólt mikor kabátjába bujt — Blackheatba kell vezetnie, a mint mondottam.

— És mért nem Norwoodba?

— Mert itt egyik sajátságos körülmény a másik sajátságos körülmény nyomába hág. A rendőrség abban téved, hogy egész figyelmét a másodikra

fecséreli, mert a véletlen éppen ugy hozta magával, hogy az vezet közvetlenül a bünténvhez. De az én meggyőződésem szerint a logikai ut, a mely az esethez közelebb visz bennünket az, hogy az első körülményre némi fényt igyekezzünk deriteni. Az a hirtelen csinált végrendelet, ezzel a váratlan örökössel hozzájárulhat ahhoz, hogy a következendőket jobban megvilágositsam. Nem barátom, nem hiszem, hogy segitségemre lehetnél. Itt nincs kilátás veszedelemre, különben eszembe se jutna, hogy nélküled utra keljek. Megvagyok róla győződve, hogy estére, a mikor látni foglak, már be fogom jelenthetni, hogy sikerült valamit tennem ennek a szerencsétlen fiatalembernek az érdekében, a ki a mi oltalmunk alá menekült.

Késő este volt, mikor bajtársam visszatért. Beesett, izgatott arczáról nyomban leolvastam, hogy azok a nagy reménységek, a melyekkel reggel utnak indult, még nem valósultak meg.

Egy órahosszáig játszott hegedüjén, a maga módján kitombolta magát, hogy ideges gondolatait elterelje. Végre eldobta a hangszert és sikertelen utjának részletes elbeszélésébe fogott:

— Olyan görbén megy minden, Watson! Olyan görbén, a hogy csak lehet. Lestrade előtt bátor arczot vágtam ugyan, de lelkemre mondom, már azt kezdem hinni, hogy ez egyszer az a legény jár a helyes nyomon és mi a hamison. Az ösztöneim mind erre vezetnek s a tények amarra. Félek, hogy a brit igazságszolgáltatás még nem érte el a müveltségnek azt a magaslatát, a melyen állva több figyelemre méltatná az én elméleteimet, mint a Lestrade-ok tényeit.

— Voltál Blackheatben?

— Voltam, Watson! Ott voltam s hamarosan rájöttem, hogy az az Oldacre közönséges, körmönfont svihák volt. Farlane atyja uton volt fiának keresésében, az anyját otthon találtam. Alacsony, kékszemü asszony, borzas hajjal. Csak ugy reszketett az aggodalomtól és fölháborodástól. Természetesen még lehetősége ellen is tiltakozott annak, hogy a fia ölte meg Oldacret. Az épitész sorsa különben sem meglepetést, sem szánalmat nem keltett benne. Ellenkezőleg, annyi keserüséggel beszélt róla, hogy öntudatlanul is elősegitette a rendőrség dolgát. Mert hiszen, ha a fia ilyen hangon hallott arról az emberről beszélni, magától értődik, hogy az csak táplálta benne a gyülöletet és a gyilkosság gondolatát. „Inkább gonosz és alattomos majom volt, mint ember! — mondta az asszony. És az volt mindig, gyerekkora óta.“

— Ismerte akkor? — kérdeztem.

— Hogy ismertem-e? Az igazat megvallva, udvarlóm volt valamikor. Hála az Égnek, volt annyi eszem, hogy faképnél hagytam s egy nála különb, ha szegényebb emberhez is mentem feleségül. Jegyben jártam vele, Holmes ur, a mikor azt a felháboritó esetet hozták hirül róla, hogy egy macskát beeresztett egy nagy madár kalitba. Annyira fölingerelt ez a borzasztó kegyetlenség, hogy végleg szakitottam vele.

Az iróasztal fiókjában keresgélt s egy női arczképet vett elő, a melyet valaki össze-vissza szurkálhatott késsel.

— Az arczképem, szólt. Ilyen állapotban küldte vissza a lakodalmam napján, átka kiséretében.

— Jó, mondtam, de talán most megbocsájtott önnek, azzal, hogy egész vagyonát a fiára hagyta?

— Semmi sem kell tőle! Sem a fiamnak, sem nekem, akár életben van, akár meghalt! — kiáltott izgatottan. — Van Isten az égben, Holmes ur s az Isten, a ki azt a gonosz embert megbüntette, azt is napfényre fogja hozni, hogy a fiam keze ártatlan az ő megölésében!

Még néhány kérdéssel tettem kisérletet, de nem találtam semmit, a mi az álláspontunkat megerősitette volna. Sőt több olyan mozzanatot fedeztem föl, a mely épen ellene irányul. Erre fölhagytam a meddő kutatással és Norwoodba mentem. A tett szinhelye, Deep Dene House, nagy, modern villa, rikitó téglafalakkal; kissé beljebb áll az uttól s homlokzata előtt babérfákkal övezett pázsit terül el. Jobb oldalt még távolabb az uttesttől, a fatelep huzódik el: a tüz szinhelye. Itt a jegyzőkönyvemben megtalálod az egész tervrajzot. Ez az üvegajtó itt balra Oldacre szobájába vezet. Mint észre veheted, az utcáról belátni rajta. Jóformán ez az egész vigaszom, a mit ma meritettem. Lestrade nem volt ott, csak egyik rendőre. Éppen valami nagy fölfedezést tettek. A reggelt ugyanis azzal töltötték, hogy a leégett farakás hamvában kapargáltak. A holttest egyes elszenesedett maradványain kivül néhány szinehagyott érez-lapocskát találtak. Figyelmesen megvizsgáltam és minden kétséget kizáró módon megállapitottam, hogy azok hajdan nadrággombok voltak. Még azt is megállapitottam, hogy az egyikre „Hyams“ felirás van bevésve; nyilván Oldacre szabójának a neve. Azután alaposan megdolgoztam a pázsitot a jelek és nyomok érdekében, de

a tüz mindent olyan keményre égetett, mint a vas. Semmit sem lehetett látni, legfölebb azt, hogy valami testet vagy csomagot átczipeltek egy lugason, mely a farakással szemben áll. Minden természetesen összhangban van a hatóság felfogásával. Egy óra mulva fölszedtem a sátorfámat, természetesen a nélkül, hogy egy mákszemnyivel is okosabb lettem volna. — E fiaskó után a hálószobába indultam s azt vizsgáltam át. A vérnyomok csak igen halványan látszottak: egyszerü folytok és szinelváltozások. De kétségtelenül mind friss volt. A botot elvitték már a helyéről, de ott is csak gyönge nyomokat láttam. Hogy a bot védenczünké volt, kétségtelen; ezt maga is beismerte. A szőnyegen két férfi lábnyomát észleltem, de harmadikét nem s ez megint halomba dönti egész okoskodásunkat. — A hatóság az egész idő alatt szépen fölszaporitotta az anyagát, — mi pedig ölbe rakott kezekkel nézhetjük őket. Csak egy reménysugarat hoztam magammal, de végső eredményében az se sokat ér. Tudniillik átkutattam a pénzszekrény tartalmát, a melyet legnagyobb részben kiszedtek s az asztalra raktak. Az okmányok lepecsételt boritékba voltak zárva, a melyek közül egyet-kettőt a rendőrség fölbontott. A mennyire megitélhettem, nem volt valami nagy értékük. Oldacre könyvei fölös számmal mutattak ki ilyeneket. Nekem azokban ugy tetszett, hogy nem az összes értékpapirok voltak ott. Például találtam utalást néhány okiratra, — valószinüleg értékesebbek — a melyek a csomóból hiányzottak. Persze ez a körülmény, ha be lehetne bizonyitani, Lestrade ellen forditaná saját érveit. Mert ki az ördögbe lop el olyasmit,

a miről tudja, hogy öröklés utján ugyis hamarosan a birtokába jut! Végre, mikor már mindent átkutattam és sehol semmi támaszpontot nem találtam, szerencsét próbáltam a gazdaszonynyal, Mrs Lexington-nak hivják, alacsony termetü, fekete, hallgatag nő, gyanakodó, ravasz szemekkel. Ha ez akarná, érdekes dolgokat mesélhetne nekünk, az bizonyos, de olyan zárkozott volt, mint egy diplomata. Való igaz, hogy $^1/_2$10 órakor bebocsájtotta Farlanet. Inkább száradt volna el a keze, sopánkodott, semhogy ezt tette. Fél tizenegy órakor lefeküdt. Szobája a ház másik végén van s igy a történteket meg nem hallbatta. Farlane a kalapját s — ugy hiszi — a botját lerakta a szobában. A tüzilárma ébresztette föl álmából. Szegény, drága gazdáját bizonyára megölték! Hogy voltak-e ellenségei? minden embernek van ellensége. De Oldacre urnak a kelleténél több volt s csak üzleti ügyekben érintkezett az emberekkel. Látta a gombokat s biztosan tudja, hogy arról az öltözetről valók, a melyet gazdája azon az éjjelen hordott. A farakás nagyon száraz volt, mert egy hónap óta nem esett. Ugy égett, mint a czirok. Mire odaért, már lángban állott minden. Ő is, meg a tüzoltók is érezték az égett hus szagát. Az irásokról és Oldacre magánügyeiről nem tud semmit.

— Hát, kedves Watson, ez az én jelentésem az ügyről. És mégis, mégis! — Holmes ökölbe szoritotta sovány kezeit s a meggyőződés paroxizmusával kezdett beszélni.

— Tudom, hogy az egész dolog hamis. Egész a csontjaimig érzem! Kell valaminek lennie, a mi most még titok s a gazdasszonynak tudnia kell

róla. Olyan kihivó dacz lobogott a szemében, hogy az csak bünös lelkiismeretre vallhat. De bármint áll is a dolog, hiábavaló minden beszéd! Ha valami szerencsés véletlen nem jön a segitségünkre, félek, hogy a norwoodi eset nem fog a sikereink krónikájába kerülni.

— A fiatal ember megjelenése mégis csak mély benyomást fog tenni minden esküdtszékre, szóltam.

— Ez nagyon veszedelmes érv, kedves Watsonom. Gondolj csak vissza arra az elvetemült gonosztevőre, Bert Stevensre. Látott-e valaha a világ olyan illedelmes iskolásfiut, mint az volt?

— Igaz.

— Ha valami alternativát nem sikerül kitalálnunk, akkor az az ember elveszett. Alig találtam egy kis rést abban a munkában, a mit a hatóság végez, a további nyomozások pedig még egyre jobban megerősitik a gyanut. Mellesleg megjegyezve különös fölfedezésre jutottam az értékpapirok dolgában, a mely még ujabb kutatás kiinduló pontja is lehet. A főkönyv áttanulmányozásánál rájöttem ugyanis, hogy a mérleg alászállását egy csomó nagyobb összegü csekk okozta, a melyek az utolsó két év óta állandóan Mr. Cornelius nevére szólnak. Bevallom, szeretném tudni, hogy ki ez a Mr. Cornelius, a kivel ez a visszavonult épitőmester akkora transakcziókat folytatott. Lehetséges-e, hogy érdekelve van Oldacrenél? Egyetlen irást sem találtam, a mely azokat a nagy befizetéseket megmagyarázta volna. Más támaszpont hiján a bankot kellene megkérdeznem, hogy ki az a gavallér, a ki ezeket a csekkeket beváltotta. De félek, fiam, hogy a mi fáradságunk szégyent fog vallani és Lestrade

fölakasztatja védenczünket, a mi mindenesetre nagy diadala lesz a Scotland Yardnak.

Nem tudom, hogy Holmes mennyit aludt az éjszaka, de a mikor a reggelihez bementem, láttam, hogy sápadt és fáradt, sötéten árnyékolt ragyogó szemei még jobban fénylettek. A széke alatt a szőnyeget köröskörül czigarettavégek s a reggeli lapok kiadásai boritották. Az asztalon nyitott távirat feküdt.

— Mit szólsz ehhez, Watson? — kérdezte és elém dobta.

Norwoodból érkezett és igy hangzott:

„Fontos uj bizonyiték! Farlane bünössége végleg megállapitva. Ajánlom, hagyjon fel az esettel. Lestrade.“

— Komolyan hangzik, — mondtam.

Lestrade kicsinyes győzelmi nyivákolása, — felelt Holmes keserü mosolylyal. — Nagyon korai volna a dolgot abba hagyni. Végre is az a fontos, uj bizonyiték még kétélü fegyver lehet s véletlenül más irányban csaphat le, egészen más irányban, mint Lestrade gondolja. — Reggelizzél, Watson s azután együtt utra kelünk. Majd elválik, hogy mit tehetünk még. Érzem, hogy ma szükségem lesz társaságodra és erkölcsi támogatásodra.

Barátom nem reggelizett. Az is egyik sajátsága volt, hogy bizonyos izgalmas pillanatokban minden ételt megvont magától, sőt azt is megértem már, hogy vasszervezete teljesen elgyöngült az éhségtől, és Holmes ájultan esett össze.

— Most nincs elegendő erélyem és izomerőm az emésztéshez, — szokta mondogatni, a mikor komolyan megintettem.

Nem voltam tehát meglepve, a mikor ezen a reggelen hozzá sem nyult az ételhez s ugy indult velem utnak Norwoodba. Egy sereg kiváncsi ember még mindig ott ődöngött a Deop Dene House körül, a mely igazi külvárosi villa képét mutatta; egészen olyan volt, a milyennek magamban elképzeltem. A rácsozat mögött Lestrade jött elénk, arczán ugy látszott, a győzelem pirja ömlött el. Büszkén kiáltotta:

— Nos, Holmes ur, bebizonyithatja már nekünk, hogy nincs igazunk? Megtalálta már a csavargóját?

— Még nem döntöttem, felelt bajtársam.

— De mi már tegnap állapitottuk meg a magunk döntését, a mely egészen helyes. Be kell tehát látnia, hogy ez egyszer valamicskét megelőztük önt, Holmes ur.

— Ön legalább ugy tünik fel nekem, mintha valami rendkivüli történt volna, válaszolt Holmes.

Lestrade hangosan nevetett.

— Ugy látszik, önnek is ép olyan kevés örömet szerez a vereség, mint nekünk, mondotta. Utóvégre, az ember nem kivánhatja, hogy minden az akarata szerint menjen végbe. Ugy-e Watson ur? . . Erre tessenek, uraim! Most már egyszer s mindenkorra meggyőzhetem önöket, hogy Farlane követte el a bünteny t.

A folyosón át a sötét szobába vezetett bennünket.

— Erre kellett a fiatal Farlanenek a tett elkövetésekor a kalapjáért bejönnie, mondta. Nézzen csak ide!

Drámai mozdulattal gyujtóra gyujtott s annak fényénél vérfoltot mutatott nekünk a fehérre meszelt

falon. Mikor a gyujtót közelebb tartotta, láttam, hogy több volt egy közönséges foltnál. Egy hüvelykujj élesen körvonalozott lenyomata volt.

— Nézze csak meg a nagyitóján keresztül, Holmes ur.

— Igen, azt teszem.

— Ön tudja, hogy nincs két egyforma hüvelykujj-lenyomat a világon.

— Hallottam már valami ilyesfélét.

— Hát akkor legyen szives ezt a lenyomatot összehasonlitani a fiatal Farlane jobb hüvelykének viaszklenyomatával, a melyet ma reggel csináltattam.

A hogy a viaszk-lenyomatot a vérfoltra tartotta, nagyitó nélkül is lehet látni, hogy mindakettő egy hüvelykujjtól származik. Most már elhittem, hogy szerencsétlen védenczünk elveszett.

— Ez döntő! mondta Lestrade.

— Igen, ez döntő! ismételtem önkéntelenül.

— Ez döntő, szólt Holmes.

Valami volt azonban a hangjában, a mi sértette a fülemet; hátrafordultam s ránéztem. Szokatlan változáson ment keresztül az arcza. Szinte rángatózott a belső örömtől, szeme ragyogott, mint a csillag. Ugy láttam, hogy kétségbeesetten küzd magával, hogy görcsös nevetését visszafojtsa.

— Istenem, istenem! mondta végre. Ki hitte volna? . . . És a látszat is hogy csal! Egy fiatalember! Olyan csinos! Ez jó tanitás volt, hogy még a saját itéletünkben se bizzunk. Ugy-e, Lestrade?

— Bizony, egyikünk-másikunk nagyon is hajlandó magát csalhatatlannak tartani, Holmes ur! — szólt Lestrade. Ennek az embernek a szemtelensége őrjitő volt, de türnünk kellett.

— Milyen szeszélye a véletlennek, hogy a fiatalember, aközben, hogy kalapját a szegről levette, hüvelykujját a falhoz szoritotta. És a mellett — gondolja csak meg! — olyan fölötte természetes mozdulat is!

Holmes külseje, a mig beszélt, nyugodtságot mutatott, de egész teste szinte reszketett az elfojtott belső izgalomtól.

— Mellesleg kérdezve, ki a mestere ennek a figyelemreméltó felfedezésnek, Lestrade?

— A gazdasszony, — Mrs. Lexington, a ki az éjjeli szolgálatot teljesitő rendőr figyelmét felhivta rá.

— Hol őrködött a rendőr?

— A hálószobában, a hol a büntettet végrehajtották; arra kellett ügyelnie, hogy semmihez hozzá ne nyuljanak.

— És miért nem látta a rendőrség ezt a foltot már tegnap?

— Hát nem volt valami különös okunk, hogy az egész szobát olyan nagy gonddal átkutassuk. Aztán — a mint látja — nincs is valami feltünő helyen.

— Persze, persze. Semmi kétség, ez a jel már tegnap is ott volt!

Lestrade ugy nézett Holmesra, mintha az most hamarjában megbolondult volna. Bevallom, magam is meg voltam lepve, egyrészt jókedve, másrészt teljesen czéltalan megjegyzése miatt.

— Azt gondolja tán, hogy Farlane a börtönéből jött ki, csöndes éjjelen, hogy a bizonyitékokat maga ellen szaporitsa? — szólt Lestrade. A világ bármely szakértőjének itélete alá bocsájtom ennek

eldöntését, hogy nem az ő hüvelykujjának a lenyomata-e?

— A hüvelykujj lenyomata a kérdés tárgya nem lehet.

— Nos, ez elég, szólt Lestrade. Én gyakorlati ember vagyok, Holmes ur s mihelyt bizonyitékaim vannak, döntök. Ha valami mondanivalója lesz, lent talál a fogadószobában, a hol a jelentésemet irom.

Holmes magaviselete most közömbös lett ujra, bár arczán még ott ragyogott a jókedvnek egy sugara.

— Istenem, — fordult hozzám — nagyon szomoru leleplezés ez, Watson! Szerencsére van még nehány mozzanata a dolognak, a mely a reménységet védenczünk ügye iránt ébren tartja bennem.

— Örömmel hallom ezt, feleltem. Már attól féltem, hogy igazán vége van.

— Nem, barátom, ennyire még nem jutottunk. Mindenekelőtt tény, hogy annak az érvnek, a melynek barátunk olyan nagy jelentőséget tulajdonit, egy kis bibije van.

— Csakugyan, Holmes? . . . mi az?

— Csak annyi, hogy tegnap, a mikor a szobát átvizsgáltam, a lenyomat még nem volt a falon. . . . De most jer, Watson, járjunk egyet a napon!

Zavaros fővel, de szivemben a visszatérő remény meleg érzésével kisértem barátomat a kert körüli sétájára. Holmes szemügyre vette az épület minden oldalát s nagy figyelemmel vizsgálódott. Miután betért a házba s végigjárta az épületet, a pinczétől a tetőig. A legtöbb helyiség butorozatlan volt, Holmes azonban lankadatlan aprólékossággal vizsgálta meg valamennyit. A legfelsőbb folyosón,

a mely három üres szoba előtt huzódott el szinte görcsösen kezdett ujra nevetni.

— Igazán, nagyon sajátságos mozzanatai vannak ennek az esetnek, szólt. Most már, gondolom, itt az ideje, hogy barátunkat is beavassuk titkunkba. Eddig a mi rovásunkra mulatott s talán most is mulatni fog, ha megtudja, hogy az én megoldásom volt a helyes. Igen, igen! Látom már, hogy közeledünk a problemánk megfejtéséhez.

A Scotland Yard főnöke még javában dolgozott a szobában, mikor Holmes rányitotta az ajtót.

— Ha jól sejtem, ön most a jelentését készíti? szólt Holmes.

— Eltalálta.

— Nem gondolja, hogy kissé korai még? . . . Sajnálom, de azt hiszem, hogy az ön bizonyitékai még fogyatékosak.

Lestrade sokkal jobban ismerte bajtársamat, semhogy szavait lebecsülte volna. Letette tehát a tollat s kiváncsian tekintett Holmesra.

— Hogy' érti ezt, Holmes ur?

— Ugy, hogy egy nevezetes tanu még hiányzik.

— Előteremtheti nekünk?

— Talán elő!

— Hát tegye meg.

— Legjobb tehetségem szerint! . . Hány rendőre van itt?

— Három; puskalövésnyire vannak egymástól.

— Pompás! — szólt Holmes. Szabad tudnom, mind izmos, fegyelmezett és különösen jó hangú ember-e?

— Mindenesetre azok, bár föl nem érem ésszel, hogy mi köze mindehhez az ő hangjuknak?

— Talán megmagyarázhatom önnek ezt, mint nehány más dolgot is, szólt Holmes. Sziveskedjék embereit előszólitani, hogy hozzáfoghassak a próbához.

Öt percz mulva három rendőr állott a szobában.

— A hátsó épületben nagyobb mennyiségü szalmát fog találni, szólalt meg Holmes. Sziveskedjék abból két nyalábot idehozni. A legjobb lesz talán, ha a tanut egyenesen ide varázsolom .... Ezer köszönet! ... Van egy pár gyujtó a zsebedben, Watson? .. kérem, Lestrade, legyenek szivesek valamennyien a legfelsőbb folyosóra kisérni!

A ház felső emeletén, három üres szoba előtt, mint emlitettem, széles folyosó vezetett el. Holmes Sherlock a folyosó egyik végéhez vezetett bennünket; a három rendőr pusmogva, Lestrade egyre jobban bámulva követte bajtársamat. Arczán a meglepetés, kiváncsiság és guny kifejezése váltakozva kergette egymást. Holmes ugy állt ott előttünk, mint a büvész, a ki valami trickre készül.

— Kérem, küldje egyik rendőrét két vödör vizért. Ön pedig rakja le a padlóra a szalmát, ugy, hogy a falakhoz ne érjen. Azt hiszem, most már rendben van minden!

Lestrade arcza vörös lett a haragtól.

— Játékot akar belölünk üzni, Holmes Sherlock ur? fakadt ki. Azt hiszem, ilyen bolondságok nélkül is megmondhatná nekünk, a mit tud!

— Legyen nyugodt, barátom, kitünó okaim van mindenhez, a mit teszek. Emlékezzék csak vissza, néhány órával ezelőtt, hogyan incselkedett velem, a mikor azt hitte, hogy a nap az ön oldalára süt.

Most hát nem veheti rossz néven tőlem, azt a kis pompát és czeremóniát. Watson, légy szives az ablakot kinyitni s aztán tégy a szalmaköteg szélére egy égő gyujlót.

Megtettem, a mit mondott. Pillanat mulva, a léghuzattól hajtva szürke füstgomolyag hömpölygött le a folyosóról; a száraz szalma sisteregve lángolt.

— Most mindjárt látni fogjuk, hogy eljön-e a tanu, Lestrade . . . Kérem kiáltsák valamennyien, egyszerre: Tüz van! . . . Egy-kettő, három . . .

— Tüz van! kiáltottak mind.

— Köszönöm! Ne sajnálják még egyszer!

— Tüz van!!!

— No még egyszer, uraim! Mindnyájan együtt; Tüz van!!! — Fogadok, ezt egész Norwoodban meghallották.

Alig hangzott el az utolsó kiáltás, csodás dolog történt. A folyosó végén, a látszólag tömör fal közepén hirtelen megnyilt egy ajtó s alacsony, szikár ember rontott ki belőle, nyilsebesen, mint a nyul házikójából.

— Kitünő! szólt Holmes nyugodtan. Watson, önts egy vödör vizet a tüzre. Elég volt. Lestrade, engedje meg, hogy bemutassam önnek a hiányzó korona-tanut: Oldacre Jónás urat.

A titkos rendőr leirhatatlan megrökönyödéssel bámult a jövevényre. Az pedig pislogni kezdett a folyosó bántó világosságában s majd mi reánk, majd a zizegő tüzre meresztette szemeit. Visszataszitó arcz volt, sebbelyes, kiélt, gonosz indulatokra való; nyugtalan, világos-szürke szemekkel és fehér pillákkal.

— Hát ez mi? kiáltott fel Lestrade. Mit keresett ön itt az egész idő alatt? He?

Oldacre röstelkedőn vigyorgott s egyre hátrált a titkos rendőr dühtől piros arcza elől.

— Nem követtem el semmit, kérem!

— Semmit? Ön puszta tréfából akasztófára akart juttatni egy ártatlan embert. Nem tudom, hogy ennek az urnak a segitsége nélkül nem sikerült-e volna önnek?

A szánalmas teremtés vinnyogni kezdett.

— De uram, hiszen világos, hogy tréfa volt!

— Igen, tréfa volt! Tréfa! De biztosithatom, hogy azok, a kik nevetni fognak rajta, nem ön mellett fognak állani. — Vigyétek le s ültessétek az ebédlőbe, a mig lejövök!

— Holmes ur, — szólt Lestrade, a mikor a rendőrök foglyukkal eltávoztak — a rendőrök előtt nem szólhattam, de most nem röstellem bevallani itt, Watson dr. előtt, hogy ez a legszebb ténykedése volt, ámbár titok előttem, hogyan csinálta. Ön megmentette egy ártatlan ember életét s elháritott egy igen komoly botrányt, a mely könnyen tönkretehette volna jó hiremet a hivatalomban.

Holmes mosolygott és megveregette Lestrade vállát:

— Á helyett, hogy tönkretettem volna, láthatja, kedves uram, hogy a hirnevét módfelett emeltem. Változtasson egy keveset jelentésén, a melyet az imént megkezdett s aztán maga is tapasztalni fogja, hogy milyen nehéz Lestrade inspektor szemébe port hinteni.

— És ön nem akarja, hogy a neve belekerüljön?

— Semmi szin alatt. A munka önmagában

hordja jutalmát. Egy napon talán kijut majd nekem belőle, a mikor buzgó történetirómnak alkalmat fogok nyujtani nehány papirlap teleirására, — mi, Watson? Szép! Most pedig nézzék csak meg ennek a patkánynak a buvóhelyét?

Egy gipszből és léczekből készült fal emelkedett keresztben a folyosón, hat lábnyira a végétől. Közepén ügyesen volt elrejtve egy ajtó. A helyiség az eresz alól, nehány résen át kapta a világosságot. Egy-két butordarab, megfelelő étel és viz-készlet, egy csomó könyv és papiros volt benne.

— Ez az előnye annak, ha az ember épitész, szólt Holmes, a mikor a kamarát elhagytuk. Ez az ember megtudta tenni azt, hogy minden segitség nélkül, egyedül épitette meg leshelyét, persze drága gazdasszonyának tudtával, a kit az ön helyében Lestrade, haladéktalanul odakötöznék vadászzsákmányához.

— Követni fogom a tanácsát. De honnan ismerte ezt a helyet, Holmes ur?

— Biztos voltam benne, hogy ez az ember itt tartózkodik a házában. A mikor az egyik folyosót végigjártam, észrevettem, hogy az hat lábbal rövidebb, mint a megfelelő alsó folyosók. Igy hát már sejtettem, hogy hol van? Gondoltam, olyan idegei még se lesznek, hogy ülve maradjon a helyén, a mikor kint a tüzilármát hallja. Mi persze egyszerüen be is mehettünk volna s ott fülelhettük volna le. De tetszett nekem az a gondolat, hogy saját maga leplezze le magát. Azonkivül tartoztam önnek egy kis misztifikáczióval, Lestrade, ma reggeli incselkedéséért.

— Most tehát kiegyenlitettük a számlánkat,

uram. De honnan a csudából tudta azt, hogy egyáltalán itt van?

— A hüvelykujj lenyomata, Lestrade. Ön azt állitotta, hogy az döntő; — az is volt, csakhogy egészen más értelemben. Tudtam, hogy egy nappal előbb még nem volt ott. A mint bizonyára tapasztalta már, a részletekre nagyon sok gondot szoktam forditani. Átkutattam tehát a szobát s határozottan tudtam, hogy a falon nem látszott semmi. A lenyomat tehát az éj folyamán került oda.

— De miként?

— Igen egyszerüen. A mikor odalent a szobában az iratcsomókat lepecsételték. Jonás ur arra kérte szegény Farlanet, hogy az egyik pecsétet nyomja le s az a hüvelykujját rászoritotta a viaszkra. Ez olyan gyorsan és közvetlenül történhetett, hogy talán maga a fiatalember sem emlékszik már rá. Valószinü, hogy igy volt s tán Oldacre sem volt még tisztában akkor, hogy mire használja majd a lenyomatot. Ebben az oduban eszébe juthatott, hogy milyen abszolut bizonyitéka volna ez a lenyomat Farlane bünösségének. A lehető legkönnyebb dolog volt a világon a hüvelykujjnak a pecsétbe nyomott rajzáról viaszklenyomatot készitteni. Egy kis gombostüszurással szerzett annyi vért, a mennyi a lenyomat benedvesitéséhez kellett s azt azután éjnek idején a falra szoritotta, akár sajátkezüleg, akár a gazdasszonya segitségével. Ha átvizsgálná a vele volt iratcsomagokat, fogadom, hogy megtalálná köztük a pecsétet a hüvelykujj lenyomatával.

— Bámulatos — szólt Lestrade — bámulatos! A mit ön mond, mind olyan tiszta, mint a kris-

tály. Mire való volt azonban ez az egész ravaszul kieszelt csalás, Holmes ur?

Mulatságos volt látnom, hogy a titkos rendőr előbbi rátartóssága mint ment át fokozatosan a gyermek kiváncsiságába, a mint kérdéseket intéz a tanitójához.

— Ezt, gondolom, nem nehéz kitalálni. Az az uri ember, a ki ott lent ránk várakozik, alattomos, gonosz és bosszuálló természetü. Ön tudja, hogy Farlane anyja egykor kikosarazta. Nem tudja? Hiszen megmondtam, hogy Blackheatbe kell előbb mennie s azután Norwoodba! Tehát a sértés — a minek ő tartotta — tovább rágódott gonosz terveket forraló agyán s egész életén keresztül a bosszu gondolata foglalkoztatta; csak épen alkalomra várt. A két utolsó esztendőben egyik-másik ügye rosszul süt el — azt hiszem, hamis spekulácziók lehettek — tehát ezidőszerint igen rendetlen lehet a szénája. Ilyen körülmények közt eltökélte magában, hogy a hitelezőit kijátsza s e czélból nagyobb összegü chekkeket fizetett ki valami Mr. Corneliusnak, a ki azt hiszem, nem más, mint — ő maga. Még nem jártam utána ezeknek a chekkeknek, sejtem azonban, hogy valami külvárosi bankban váltotta be azokat; olyan külvárosban, a hol Oldacre uram időközönként kétlaki életet él. Szándéka volt még talán a nevét megváltoztatni, pénzét a bankból fölvenni, elszökni s aztán valahol uj életet kezdeni.

— Ez bizony igen valószinü.

— Ekkor a fejébe vette, hogy nyomtalan eltünésével egyuttal bosszut is áll egykori szerelmesén. Tudniillik ugy, hogy azt a látszatot kelti, mintha

egyetlen fia ölte volna meg. Mesteri terv volt és mesterileg is fogott hozzá a keresztülviteléhez. A végrendelet ötlete, a mely a gyilkosság egyik jelentős motivuma lett volna, a titkos látogatás, a melyről Farlane szülei nem tudtak semmit, a visszatartott bot, a vér, az állati maradványok és a nadrággombok a farakásban, mind bámulatraméltó volt. Háló volt ez, a melyből — mint néhány órával előbb még magam is hittem — lehetetlen a menekülés. De hiányzott belőle a művész legnemesebb tulajdonsága: az érzék, hogy mikor kell valamit abbahagyni. Meg akarta fejelni azt, a mi már befejezve volt; még szorosabbra akarta összehuzni a kötelet az áldozata nyakán, — s ezzel elrontott mindent. De most már menjünk le, Lestrade! Szeretnék még néhány kérdést hozzá intézni.

Az elvetemült lélek ott ült két rendőr között, a szobájában.

— Tréfa volt, kedves uram! Nyilvánvaló tréfa, semmi egyéb! — nyögte szakadatlanul. — Biztosithatom, uram, hogy egyedül azért bujtam el, hogy a hatást tanulmányozzam, a mit az eltünésem keltene. És ön bizonyára nem lesz olyan kegyetlen, nem fogja feltenni rólam, hogy elnéztem volna, ha annak a szegény Farlanenek valami baja esik.

— Ezt az esküdtszék fogja eldönteni, — szólt Lestrade. — Ön e miatt vád alá fog kerülni, ha ugyan nem szándékos emberölés kisérlete miatt.

— Természetes, hogy hitelezői a Mr. Cornelius bank kontóját le fogják tiltatni, — mondta Holmes.

A kis ember fölpattant a helyéről és villogó szemeit barátomra szegezte:

— Önnek sokkal tartozom, — szólt. — Egyszer talán majd visszafizetem.

Holmes elnézően mosolygott.

— Gondolom, néhány esztendeig mással lesz elfoglalva, — mondta. — Apropos, az öcska nadrágján kívül mit is tett még a farakás alá? . . . döglött kutyát, házinyulat, vagy mi a csodát? . . . Nem mondja meg? Istenem, milyen udvariatlan! Hát mondhatom, egy pár házinyulból épen kitelik annyi vér és hullamaradék. Ha valamikor megirod ezt a dolgot, Watson, irjad, hogy házinyul volt.

Apagyilkossággal vádolva.

Irta: *Conan Doyle.*

Épen reggeliztem a feleségemmel, mikor a szolgáló behozott egy táviratot. Sherlock Holmes küldte s a következő szövege volt:

„Van két szabad napod? Épen most hivnak távirati uton Nyugatangliába, a Boscombevölgyi gyilkosság ügyében. Örülnék, ha velem jönnél. Levegő és tájék pompás. Indulás Paddingtonból 11. 15".

— Nos, édesem, elkiséred? — kérdezte feleségem rám tekintve.

— Igazán nem tudom, mitévő legyek, épen mostanában elég szép számmal van betegem.

— Ugyan, majd helyettesit Anstruther. Egy idő óta ugyis kissé rossz szinben vagy és jó lesz, ha szórakozol. Különben is Sherlock Holmes esetei mindig nagyon érdekeltek.

— Hálátlanság volna, ha nem érdekelnének, mikor egy ilyen esetnek köszönhetem azt is, hogy veled megismerkedtem. De ha csakugyan elkisérem, akkor sietnem kell, mert csak egy félóra időm van már.

Az afganisztáni tábori életnek megvolt legalább az a haszna, hogy minden perczben utra kész

emberré lettem. Útközben alig volt szükségem valamire. Igy hát utitáskámmal csakhamar a kocsiban ültem s vágtattam a paddingtoni pályaudvar felé. Sherlock Holmes ott sétált már fel s alá; magas, sovány alakja a hosszu, szürke utiköpenyben és a szük posztósipkában még magasabbnak és soványabbnak tetszett, mint egyébkor.

— Szép, hogy eljöttél, Watson — szólt. — Nagy előnyöm van, ha megbizható kisérőm van. A helyszinén rendszerint hasznavehetetlen vagy elfogult a segitség. Foglald le a két sarokülést, mindjárt megváltom a jegyeket.

Egyedül voltunk a kocsiban egy rakás ujsággal és irománynyal, mit Holmes hozott magával.

A mig Readinget el nem hagytuk, Holmes ideoda lapozgatott, olvasott, jegyzeteket csinált és közben el-elgondolkozott. Egyszerre csak felnyalábolt mindent és feldobta a csomaghálóba.

— Hallottál már az esetről? — kérdezte.

— Egy szót sem; pár napja bele sem néztem a lapokba.

— A londoni lapok nagyon röviden irtak róla. Ép az imént olvastam a legfrissebb ujságokat, hogy tájékozódjam a részletekről. Azt hiszem, ez is afféle egészen egyszerü eset, a melynek épen azért rendkivül nehéz a tisztázása.

— Ebben az állitásban van némi ellentmondás.

— Pedig valójában mély igazságot tartalmaz. A mi szokatlan, az mindig elárulja önmagát. Minél kevésbé különös, minél közönségesebb valamely büntény, annál nehezebb fölfedezni. Ez esetben sulyos vád terheli a meggyilkoltnak a fiát.

— Tehát gyilkosságról van szó?

— Úgy van; azt gyanitják. Én azonban semmit sem fogadok el, a mig személyesen meg nem vizsgáltam az ügyet. Közlöm veled egészen röviden a tényállást, a mennyire én megam is áttekinthetem.

— A Boscombe-völgy a herefordshire-i kerületben, nem messze Roostól. A leggazdagabb földbirtokos a környéken valami Turner János nevü ur, a ki Ausztráliában gazdagodott meg, a honnan évekkel ezelőtt visszatért hazájába. Egyik birtokát — Hatherleyt — bérbe adta Mc. Carthy Károlynak, a ki valamikor szintén Ausztráliában élt. A két férfi a gyarmatországokban ismerkedett össze, s igy érthető, hogy itthon is egymáshoz lehetőleg közel telepedtek meg. Turner volt kettőjük közül nyilvánvalóan a gazdagabb, ezért Mc. Carthy bérlője lett. Ez azonban — ugy látszik — nem volt akadálya annak, hogy továbbra is egyenrangu barátoknak ne tekintsék egymást. Mc. Carthynak volt egy tizennyolcz esztendős fia, Turnernak egy ugyanolyan koru leánya. A két apa özvegy ember volt. Ugy látszik, szándékosan kerülték az érintkezést a környékbeli angol családokkal s nagyon visszavonultan éltek, bár a két Mc. Carthy nagy kedvelője volt a sportnak s gyakran eljárt a szomszédos lóversenyekre. Mc. Carthynak két cselédje volt, egy férfi és egy nő. Turner ellenben nagy házat vitt, s volt legalább hat cselédje. Ennyi körülbelül az, a mit a két családról megtudhattam. Most pedig áttérek a tényekre.

— Junius 3-ikán — tehát mult hétfőn — Mc. Carthy körülelül délután 3 órakor eltávozott hatherleyi házából, s lement a Boscombe-tóhoz. Egy kis tavacska, a melyet a folyam hirtelen

kiszélesülése hoz létre a völgyben. Aznap szolgájával együtt bent járt Rossban, s utközben azt mondta a szolgának, hogy sietnie kell, mert három órára fontos találkozója van. E találkozóról nem tért vissza többé elevenen.

— A hatherleyi bérlőlak egy negyed angol mértföldnyire van a tótól és Mc. Carthyt ezen az utdarabon ketten látták: egy öreg asszony, a kinek a nevét nem közölték, és Crowder Vilmos, a ki erdőőr Turner szolgálatában. Mind a két tanu azt vallja, hogy Mc. Carthy egyedül volt. Az erdőőr hozzáteszi, hogy néhány perczczel később, miután Mc. Carthy elment mellette, ugyanazon az uton találkozott Mc. Carthy fiával is, Jakabbal, a kinek puska volt a hóna alatt. Crowder azt hiszi, hogy az öreg Mc. Carthy még látható volt, s a fia utána ment.

— A dologgal nem törődött tovább, mig este meg nem hallotta, mi történt.

— Még később is látták mind a két Mc. Carthyt, miután az erdőőr szem elől tévesztette őket. A Boscombe tavat sürü erdő szegi körül, csak a part mentén van egy keskenyke fü- és nádszegély. Moran Patience, a boscombei jószág tiszttartójának tizennégy esztendős leánya éppen az erdőben volt és virágot szedett. Azt vallja, hogy a sürüből látta Mc. Carthyt és fiát, a mint egészen a tó szélén nyilvánvalóan hevesen vitatkoztak egymással. Hallotta, a mint az apa nagyon kemény szavakkal illette fiát, s látta azt is, hogy a fiu felemelte a kezét, mintha megakarná ütni az atyját. A fiatal lány megrémült a czivódás láttára. Haza szaladt és elmondta édes anyjának,

mit látott a Boscombe-tó mellett, s hogy attól fél, hogy az apa és fiu között verekedésre is került a dolog. Alig mondta el ezt otthon, berontott hozzájuk a fiatal Mc. Carthy is. Azt kiáltotta, hogy édes atyját halva találta az erdőben és segitséget kért a tiszttartótól. Nagyon izgatott volt; nem volt sem kalapja, sem fegyvere, s jobb kezén és kabátja jobb ujján friss vérnyomok látszottak.

— Követték az ifjut, s a tó mellett a füben elnyulva megtalálták az apa holttestét. Koponyája be volt zuzva valami tompa fegyverrel. A zuzódások könnyen származhattak a fiu puskatusától; a puska ott hevert a füben néhány lépésnyire a holttesttől. E körülmények folytán a fiatal embert azonnal letartóztatták, s mivel az előzetes vizsgálat befejezése után, kedden, „szándékos emberölés"-sel vádolták, szerdán átkisérték a rossi ügyészséghez, a mely a legközelebbi esküdtszéki ülésen akarja az ügyet tárgyatatlni. Ez a tényállás, a melyet a vizsgálóbiró és a rendőrség kideritett.

— Alig tudok oly esetet képzelni — szóltam én, — a melyben minden bünjelenség oly határozottan ráutalna a bünösre, mint ebben az esetben.

— A bünjelenségekkel való bizonyitás gyakran bakot lő — szólt Holmes elgondolkozva. — Nem ritkán nagyon világosan valamely határozott pontra utalnak; de ha az ember csak egy kevéssé is megváltoztatja a saját szempontját, könnyen megesik, hogy a jelek kétségtelenül egészen más irányba terelődnek. Ez esetben persze a tényállás nagyon komolyan a fiatal Mc. Carthy ellen bizonyit, és lehetséges, hogy csakugyan ő a bünös. De a

szomszédok közül többen — közöttük Turner kisasszony is, a szomszédos földbirtokos leánya — azt hisszik, hogy az ifju Mc. Carthy ártatlan. Turner kisasszony fel is kérte már Lestradeot, hogy nyomozzon a fiatal ember érdekében. Lestrade, a ki kissé rejtélyesnek találta az ügyet, elém terjesztette, s ez az oka, hogy most két meglett koru férfiu ötven angol mértföldnyi sebességgel óránként, nyugat felé robog, a helyett, hogy kényelmesen otthon reggelizne.

— Félek, hogy ez ügyben oly világos a tényállás, hogy aligha lesz módodban dicsőségedet gyarapitani.

— Semmi sem vezet tévutra könnyebben, mint az ugynevezett „világos tényállás“, — felelt Holmes nevetve. — Meg aztán talán szerecsénk lesz s egy második „világos tényállás“-ra bukkanunk, a mely Lestrade urnak elkerülte a figyelmét. Nos, anélkül, hogy dicsekedni akarnék, a mi — tudod — nem szokásom, mégis azt merném állitani, hogy Lestrade föltevését avagy bizonyossá vagy semmivé teszem oly eszközök segitségével, a melyeket ő nem alkalmazhat, sőt talán meg sem ért. Lássunk például egy egyszerü esetet, csak ugy találomra. Én, ha rád tekintek, azonnal tudom, hogy hálószobádnak jobb felől van az ablaka. De aligha hiszem, hogy Lestrade ur is észrevenné ezt a világos dolgot.

— De, hogy az ördögbe is . . .?

— Kedves barátom! Én jól ismerlek; ismerem katonai pontosságodat. Te minden reggel megborotválkozol, még pedig mostanában napvilág mellett. De mivel borotválkozásod balfelé egyre

hiányosabb, sőt a hol állcsontod gömbölyödik, ott egyenesen hanyag, nyilvánvaló, hogy arczod balfelé okvetlenül rosszabbul van megvilágitva, mint a jobb. El nem képzelhetném, hogy a magadfajta ember ilyen borotválkozással meg lehetne elégedve, ha egyenletes világitás mellett borotválkoznék. Ezt csak ugy emlitem, mint a megfigyelés és következtetés egy jelentéktelen példáját. Épen ez az én mesterségem és lehet, hogy hasznát vehetjük az előttünk álló vizsgálatnál is. Az előzetes vizsgálat során szóba került néhány mellékes kérdés is, a miket érdemes szemügyre venni.

— És mik ezek?

— Ugy látszik, az ifju Mc. Carthyt nem tartóztatták le azonnal, hanem csak miután visszatért a hatherleyi bérlőlakba. Mikor tudatták vele, hogy letartóztatják, kijelentette, hogy ez a fordulat nem lepte meg, nem is várt egyebet. Ez a megjegyzés, a melyet kiszalasztott a száján, természetesen eloszlatta a birőság minden esetleg még fenforgott kétségét.

— Ez vallomás volt — kiáltottam.

— Nem volt az, mert nyomban utána ártatlanságát hangoztatta.

— Egész sor terhelő körülmény után mindenesetre rendkivül gyanus megjegyzés volt.

— Ellenkezőleg, Watson; ezidőszerint ebben látom azt a fénylő pontot, a mely kiragyog a komor fellegek közül. Ha még oly ártatlan is, nagyon ostoba embernek kellene lennie, hogy be ne lássa, mennyire ellene vall minden, de minden. Ha letartóztatása alkalmával meglepetést vagy megbotránkozást szinlelt volna, akkor nagyon gyanakod-

nám rá, mert ez az adott körülmények között természetellenes dolog lett volna, bár holmi agyafurt gonosztevő nagyon észszerü fogásnak gondolhatta volna. Nyiltsága, melylyel a helyzetet fogadta, vagy ártatlanságát bizonyitja, vagy rendkivüli szilárdságát és önuralmát. A mi pedig magát a megjegyzést illeti, hogy nem is várt egyebet: ez a megjegyzés egészen természetes volt, ha meggondolod, hogy ott állt atyja kihült teteme előtt s hogy épen aznap gyermeki kötelességéről kétségkivül annyira megfeledkezett, hogy atyjával nem átallott czivakodni sem, sőt — a fiatal leány fontos vallomása szerint — kezet is emelt rá. A megjegyzésben rejlő magamegitélés és bünbánat, véleményem szerint, inkább vall tiszta, mint bünös lelkiismeretre.

Fejemet csóváltam.

— Gyöngébb bizonyitékok is sok embert juttattak már akasztófára.

— Az igaz; csakhogy sok embert felakasztottak már ártatlanul.

— És mit vall a dologról maga a fiatalember?

— Félek, hogy a mit mond, nem igen biztató a védelemre nézve, de azért van a vallomásban olyasmi is, a mi figyelmet érdemel. Itt van. Olvasd magad.

Holmes előkereste irománycsomójából a herefordshirei helyilap egy számát, s miután végigfutott szemével az egész oldalon, rámutatott arra a részletre, a mely a szerencsétlen fiatalember vallomását ismertette. Behuzódtam kényelmesen a sarokba és figyelmesen elolvastam a vallomást. A következő volt:

„Ezután Mr. Carthey Jakabra, a megboldogult egyetlen fiára került a sor, a ki a következőket mondotta: Három napig nem voltam otthon s csak hétfőn reggel, harmadikán, érkeztem haza Bristolból. Atyámat nem találtam otthon s a szolgálótól megtudtam, hogy szolgájával, Cobb Jánossal, Rossba hajtatott. Nem sokkal azután, hogy hazaérkeztem, hallottam, a mint kocsija begördült az udvarba. Az ablakhoz léptem, láttam, a mint kiszállt s azután gyorsan eltávozott hazulról, — hogy merre ment, azt nem tudtam. Felkaptam a puskámat s kiballagtam a coscombi tóhoz, hogy átkutassam a tó tulsó partján lévő tengeri-nyul tanyát. Útközben találkoztam Crowder Vilmossal, az erdőőrrel, a mit ő megerősitett már; csak az a föltevése téves, hogy én atyámat követtem. Sejtelmem sem volt arról, hogy atyám előttem ment. Körülbelül száz lépésnyire a tótól hallottam, hogy valaki azt kiáltja: Cooee! (Kui!) Ez volt a rendes jel, a melyről atyám meg én egymásra ismertünk. A hang után siettem s a tó partján találkoztam atyámmal. Úgy látszott, hogy megjelenésem kissé meglepi, mert meglehetősen nyersen kérdezte, mi dolgom van arra. Beszélgetésünk csakhamar vitatkozássá lett, sőt csaknem tettlegességre fajult, mert atyám nagyon lobbanékony ember volt. Mikor láttam, hogy nem bir haragjával, ott hagytam őt, hogy visszatérjek a hatherleyei bérlőlakba. Alig tettem meg körülbelül százötven lépést, mikor kinos kiáltás hangzott fel a hátam mögül. Erre tüstént visszaszaladtam a tó partjára. Atyám ott feküdt a földön haldokolva. Sulyos seb volt a fején. A puskát elhajitottam s atyámat a karjaimba vettem; de

nyomban rá meghalt. Egy ideig ott térdeltem mellette: de azután Turner ur tiszttartójához siettem, mert az ő háza volt legközelebb, hogy segitséget kérjek. Mikor visszatértem nem láttam senkit sem atyám közelében és sejtelmem sincs róla, hogy sebesülhetett meg. Nem igen kedvelték őt, mert volt valami rideg, visszataszitó a viselkedésében; de a mennyire én tudom, igazi ellensége egy sem volt. Egyebet nem tudok mondani".

Vizsgálóbiró: Közölt önnel valamit édesatyja, mielőtt meghalt?

Vádl.: Mormolt néhány szót; de nem értettem meg. Mintha valami patkányt (*arat*) említett volna.

Vizsgálóbiró: Hogy értette ezt?

Vádl.: Nem tudtam megérteni. Azt gondoltam, félrebeszél.

Vizsgálóbiró: Mi miatt veszett össze édesatyjával utoljára?

Vádl.: Kérem, méltóztassék megengedni, hogy e kérdésre ne feleljek.

Vizsgálóbiró: Sajnálom, hogy kivánságát nem teljesithetem. Kérem feleljen.

Vádl.: Igazán nem felelhetek. De arról biztositathatom, hogy vitánk teljességgel nem függött össze azzal, a mi később történt.

Vizsgálóbiró: Ennek megitélése a biróság dolga. Remélem, nem kell külön figyelmeztetnem arra, hogy vonakodása az eljárás során kárára lehet.

Vádl.: És még sem felelhetek.

Vizsgálóbiró: Ha jól értettem, a Cooee (kui) kiáltás rendes jelszava volt önnek és atyjának?

Vádl.: Ugy van.

Vizsgálóbiró: Hogy történt, hogy atyja kiáltott, mielőtt önt látta, sőt mielőtt egyáltalában megtudhatta, hogy ön Bristolból hazaérkezett?

Vádl. (látható zavarban): Nem tudom.

Az egyik esküdtbiró: Abban a pillanatban, mikor atyja kiáltására visszasietett és atyját sulyosan megsebesülve látta viszont, nem vett észre semmit, a mi gyanut kelthetett önben?

Vádl.: Semmi határozottat.

Vizsgálóbiró: Hogy érti ezt?

Vádl.: Ugy oda voltam az izgalomtól, mikor az erdőből kiszaladtam a tó partjára, hogy semmi egyébre nem tudtam gondolni atyámon kivül. De homályosan ugy emlékszem, hogy rohanás közben láttam valamit balfelől a földön. Valami szürke szövetféle lehetett — kabát vagy plaid. Mikor atyám mellől fölegyenesedtem, kerestem, a mit láttam; de már nem volt ott.

Vizsgálóbiró: Azt hiszi, hogy az a tárgy eltünt. mielőtt segitséget hozott?

Vádl.: Az hiszem.

Vizsgálóbiró: Azt nem mondhatja meg, mi volt?

Vádl.: Nem; csak ugy rémlett, mintha lett volna ott valami.

Vizsgálóbiró: Milyen messzire lehetett a holttesttől?

Vádl.: Körülbelül tizenkét lépésnyire.

Vizsgálóbiró: És az erdő szélétől?

Vádl.: Körülbelül ugyanannyira.

Vizsgálóbiró: Szóval ezt a tárgyat eltüntették volna, mialatt ön csak tizenkét lépésnyire volt tőle?

Vádl.: — Ugy van, mialatt háttal voltam feléje.

Ezzel véget is ért a kihallgatás.

— A mint látom — szóltam, miközben végigfutottam az egész tudósitáson, — a vizsgálóbiró végső következtetése nagyon sulyos a fiatal Mc. Carthyra nézve. Rámutat — még pedig joggal — arra az ellenmondásra, a mely szerint az atya jelet adott a fiunak, mielőtt látta volna, továbbá arra, hogy a fogoly vonakodott közelebbről megjelölni, miről beszélgetett édesatyjával, és végül a hadokló végső szavairól szóló különös vallomásra. Mind ez, a mint a biró megjegyzi, nagyon a fiu ellen bizonyit.

Holmes halkan nevetett s azután elnyujtózkodott a párnás ülésen.

— Te meg a vizsgálóbiró, szólt, alaposan rajta voltatok, hogy kiválogassátok a legerősebb érveket a fiu ellenében. Hát nem veszed észre, hogy egyrészt mind a ketten tulságos nagy, másrészt meg tulságos kicsiny leleményességet tételeztek fel benne? Tulságos kicsit, mikor azt hiszitek, arra sem képes, hogy olyan okát adja a czivódásnak, a melylyel biztositja magának a biróság rokonszenvét; tulságos nagyot, mikor föltételezitek, hogy a maga erejéből kieszel oly tulzott részleteket, a minő a haldokló által emlitett patkány és a ruhadarabb eltünése. Nem, Watson, én abból a feltevésből indulok ki, hogy a fiatal ember igazat mondott; vizsgáljuk csak, hová lyukadnak ki ebből a föltevésből. Most pedig előveszem zsebemből a Petrarkámat s egy szót sem szólok a dologról addig, a mig a helyszinére nem érünk.

Swindonban megebédelünk majd. A mint látom, tiz percz mulva ott leszünk.

Körülbelül négy óra volt mikor végre megérkeztünk Rossba, ebbe a kedves vidéki városkába, miután keresztül robogtunk a szép Stroud-völgyön és a széles, csillámló Severnen. Agyafurt, ravasz képü, nyurga ficzkó várakozott ránk a pályaudvaron. Bár a vidéki környezet tiszteletére világos barna porköpönyekben és bőrharisnyában volt, rögtön ráismertem Lestradera, a hires londoni detektivre. Együtt hajtattunk a Hereford Arms-ba, a hol meg volt már rendelve számunkra a szoba.

— Lent vár ránk a kocsi, szólt Lestrade, mialatt teáztunk. Ismerem energiáját és tudom, hogy nem nyugszik addig, a mig a büntény szinhelyét föl nem kereste.

— Dicsérem előzékenységét, felelt Holmes. Hogy elmegyünk-e az teljesen a légsulymérőtől függ.

Lestrade elképedve bámult Holmesre.

— Nem értem, — szólt.

— Menyit is mutat? Huszonkilencz fokot. Nincs szél, az ég felhőtetlen. Van itt egy doboz czigarettám, a mit el kell szinom, s ugy látszik, a pamlag is jobb, mint a vidéki szállók rendes pamlagai. Ma este tehát aligha használom a kocsit.

Lestrade elnézően mosolygott.

— Bizonyosan megformálta már véleményét az ügyről az ujságok nyomán. Az eset világos, mint a nap, s minél tovább foglalkozik vele az ember, annál világosabb lesz. De hát egy hölgyet — még hozzá, a ki olyan határozottan viselkedik, — nem utasithat vissza az ember. Hallotta

az ön hirét és véleményét kivánja hallani, bár ismételten biztositottam őt arról, hogy ön sem tehet semmi egyebet, csak a mit én is megtettem már. Teringettét! Épen most állt meg a kocsija a kapuban.

Alig fejezte be szavait Lestrade, berontott a szobába egy rendkivül kedves fiatal hölgy, a kihez foghatót alig láttam életemben. Ibolyakék szeme csillogott, szája kissé nyitva volt, arcza kivolt pirulva, s az izgalom és a gond annyira hatalmába keritette, hogy szinte megfeledkezett természetes félénkségéről.

— Óh, Sherlock Holmes ur! kiáltott, hol rám, hol barátomra pillantva, mig végül a nő biztos ösztönétől vezéreltetve Holmesre szegezte tekintetét. Ugy örülök, hogy végre megérkezett. Gyorsan idehajtattam, hogy megmondjam ezt önnek. Tudom, hogy Jakab ártatlan. Tudom bizonyosan, és azt akartam, hogy ön is tudja, mielőtt belekezd munkájába. Ne kételkedjék benne egy pillanatig sem. Ismerjük egymást kis gyerekkorunk óta, s én ugy ismerem hibáit, mint senki más. Oly gyöngéd szivü, hogy a légynek sem ártana. A ki ismeri őt, tudja, mily képtelen ez a vád.

— Remélem, hogy tisztázni fogjuk őt, Turner kisasszony, szólt Sherlock Holmes. Megbizhat bennem. Megteszek mindent, a mi tőlem telik.

— Hiszen ön olvasta a tanuk vallomását. Levonta belőle a maga következtetéseit. Nem lát semmiféle mentséget, semmiféle magyarázatot? Nem tartja ön is ártatlannak?

— Őszintén szólva, ártatlansága nagyon valószinü

— No látja! kiáltott a fiatal lány hátraszegve fejét és diadalmas pillantást vetve Lestradera. Ugy-e hallotta? Reménynyel biztat.

Lestrade vállat vont.

— Félek, szólt, hogy kollégám kissé elhamarkodva itélte meg az ügyet.

— De igaza van neki. Óh! én tudom, hogy igaza van. Jakab nem lehet bünös. S a mi az atyjával történt czivodást illeti, meg vagyok győződve, hogy a vizsgálóbiró előtt azért nem akart beszélni róla, mert rólam volt szó.

— Hogy-hogy? — kérdezte Holmes.

— Nem volna értelme annak, hogy bármit is eltitkoljak. Jakab gyakran összekülönbözott atyjával én miattam. Mc. Carthey ur minden áron azt kivánta, hogy Jakab mielőbb feleségül vegyen engem. Jakab meg én mindig ugy szerettük egymást, mintha testvérek lettünk volna; de persze Jakab még nagyon fiatal, alig ismeri még az életet és . . . és . . . ezért nem akarta még most lekötni magát. Igy aztán gyakran czivakodtak, és bizonyára most is rólam volt szó.

— És a kegyed atyja? kérdezte Holmes. Ő is óhajtotta ezt az összeköttetést?

— Nem; atyám ellene volt. Csak Mc. Carthey ur sürgette.

Ude fiatal arcza elpirult, mikor Holmes rávetette éles, fürkésző tekintetét.

— Köszönöm szives felvilágositását, szólt. Otthon találom édes atyját, ha holnap meglátogatom?

— Félek, hogy az orvos nem fogja megengedni.

— Az orvos?

— Igen. Nem hallott még róla? Szegény édes atyám már hetek óta gyöngélkedik, s ez a szerencsétlenség végkép leverte a lábáról. Ágyban fekszik, és dr. Willonos azt mondja, hogy nagyon oda van és idegrendszere össze van roncsolva. Mc. Carthey ur volt az egyetlen élő ember, a kit papa még Viktoriából ismert, a régi időből.

— Ugy Viktóriából?! Ez fontos adat.

— Igen, a bányákból.

— Ugy van; az aranybányákból, a hol ha jól értesültem, Turner ur vagyonát szerezte.

— Ugy van.

— Köszönöm, Turner kisasszony. Valóban lényegesen megkönnyitette munkámat.

— Ugy-e értesit majd, ha holnap valami ujságot hall. Bizonyára meglátogatja Jakabot a fogházban. Oh, kérem, Holmes ur, mongja meg neki, hogy én megvagyok győződve ártatlanságáról.

— Megmondom, kisasszony.

— Most haza kell mennen, mert a papa nagyon beteg és nélkülöz, ha nem vagyok otthon. Isten önnel és az ég támogassa munkájában.

Távozott oly gyorsan, a hogy jött s nemsokára hallottuk, a mint kocsija elrobogott az utczán.

— Szégyenlem magam ön miatt, Holmes, szólt Lestrade méltóságteljesen, pár percznyi szünet után. Miért ébreszt reményeket, a melyekre okvetlenül csalódás következik? Én ugyan nem vagyok tulságosan lágyszivü ember, de ezt mégis kegyetlenségnek tartom.

— Azt hiszem, módomban lesz Mc. Carthey Jakab ártatlanságát bebizonyitani, szólt Holmes. Van engedélye arra, hogy a fogházban meglátogathassuk?

— Van, de csak kettőnk számára.

— Akkor még egyszer megfontolom, ne menjünk-e el még ma hazulról. Megy még vonat ma este Herefordba és beszélhetünk még ma a vádlottal?

— Igen.

— Akkor menjünk. Watson, félek, hogy unatkozni fogsz; de néhány órára távozom csak.

Lekisértem őket az állomáshoz, azután kószáltam a kis város utcáin s végül visszatértem a szállóba, a hol elnyujtózkodtam a pamlagon s igyekeztem belemélyedni egy regénybe. De a mese oly sekélyes volt s oly jelentéktelen ahhoz a mély titokhoz képest, a melylyel foglalkoztunk, hogy figyelmem a képzelem országából folyton a valóságra terelődött. Végül el is dobtam a könyvet s belemerültem teljesen a mai nap eseményeinek lefolyatásába. Föltéve, hogy ez a szerencsétlen fiatal ember szinigazat beszélt, vajjon micsoda pokoli dolog, miféle teljesen váratlan, rendkivüli esemény történhetett, az alatt a rövid idő alatt, a mely eltelt mig távozott atyjától s mig kiáltására ujra visszarohant hozzá? Rettentő dolognak kellett történnie! De minek? Vajjon a sérülések nem árulhatnának-e el valamit orvosi tapasztaltságomnak? Csöngettem s bekértem a helybeli hetilapot, a mely szó szerint közölte a nyomozás eredményét. Az orvos vallomása megállapitotta, hogy a bal koponyafalcsont hátsó harmadát és a nyakszirtcsont balfelét bezuzta valami tompa fegyvertől eredő sulyos ütés. Megjelöltem a leirt helyet a saját fejemen. Nyilvánvaló volt, hogy ilyen ütést csak hátulról mérhettek az áldozatra. Ez némi-

képen mentő körülmény volt a vádlottra nézve, a mennyiben mikor látták őt czivódni édes atyjával, szemben álltak. Sokat persze nem ért ez, mert az öreg megfordulhatott, mielőtt az ütés érte. De azért talán érdemes lehetett Holmest erre a körülményre figyelmeztetni. Azután itt volt a haldokló különös utalása valami patkányra *(arat)*. Mit jelenthetett ez? Delirium nem volt. A kit váratlanul halálra sujtanak, az rendszerint nem beszél félre. Valóbbszinü volt, hogy azt akarta megmagyarázni, mi történt vele. De mire vonatkozhatott ez? Törtem a fejemet, hogy kieszeljem az értelmét. Aztán a szürke ruhadarab, a melyet a fiatal Mc. Carthey látott. Ha ez valóság volt, akkor a gyilkosnak le kellett ejtenie valamelyik ruhadarabját, valószinüleg felöltőjét, menekülés közben s oly merészséget kellett benne feltételezni, hogy visszatért, mikor észrevette és elvitte magával, a mit leejtett, abban a pillanatban, mikor az áldozat fia, feléje háttal, alig tiz-tizenkét lépésnyire ott térdelt atyja mellett. Mennyi titokzatosság! Milyen szövevénye volt ez az egész eset a valószinütlenségeknek! Nem is csodálkoztam Lestrade véleményén, de azért annyira megbiztam Sherlock Holmes belátásában, hogy nem mondhattam le minden reményről addig, a mig ugy tetszett, hogy minden ujabb tényrészlet csak még inkább megerősitette Holmes meggyőződését a fiatal Mr. Carthey ártatlanságáról.

Sherlock Holmes csak későn tért vissza. Egyedül jött, mert Lestrade a városban szállt meg.

— A légsulymérő még mindig magasan van, jegyezte meg, miközben leült. Fontos dolog, hogy addig ne essék, a mig mi nem megyünk a hely-

színére. Másrészt bizonyos az is, hogy minél frissebben és erősebben kell belefogni az ilyen kényes feladatba, s nem szivesen vállalkoznám rá most, a mikor a hosszu utazás kimeritett. Beszéltem a fiatal Mr. Cartheyval.

— Mit tudtál meg tőle?

— Semmit. Semmiről, de semmiről sem. Eleinte majd azt hittem, hogy tudja, ki a bünös, és kimélni akarja, de azután meggyőződtem róla, hogy ép oly keveset tud, mint a többiek. Nem igen eleven ember; de kellemes benyomást tesz az emberre és azt hiszem, helyén van a szive.

— Nem igen irigylem az izlését, szóltam, ha csakugyan igaz, hogy vonakodott feleségül venni oly bájos ifju hölgyet, a minő Turner kisasszony.

— Ah, ennek kinos előzménye van. A ficzkó őrülten szerelmes belé; de körülbelül két évvel ezelőtt, mikor jóformán nem is ismerte még a leányt, a ki öt évig távol volt valami intézetben, egy bristoli pinczérlány hálójába keritette az ifju Mc. Cartheyt, a ki egész suhancz volt még s feleségül is vétette magát vele. Senki a világon nem tud erről; de képzelheted, micsoda őrjitő helyzetbe jutott az ifju, mikor korholták, mert nem teszi azt, a mit legjobban szeretett volna tenni; de nem tette, mert tudta, hogy teljességgel lehetetlen megtennie. Merő kétségbeesésben emelte kezét könyörgésre, mikor atyja utolsó találkozásuk alkalmával arra akarta rávenni, hogy kérje meg Turner kisasszony kezét. Aztán meg nincs is miből megélnie a fiunak, és atyja a ki minden jel szerint nagyon kemény szivü ember volt, fel-

tétlenül elüzte volna őt, ha megtudja a valót. Az utolsó három napot Bristolban töltötte az ifju pinczérnőjével, és atya nem is tudta, hol volt. Jól jegyezd meg ezt. Ez fontos körülmény. De a bajnak is meg volt a maga jó oldala, mert a pinczerlány, mikor megtudta az ujságokból, hogy a fiatal Mr. Carthey milyen csávába jutott és hogy valószinüleg fel is akasztják, szakitott vele azonnal és megirta neki, hogy van más férje régebbről a Bermuda Dock-Yardban, ugy hogy az ő házasságuk tulajdonképpen érvénytelen. Azt hiszem, ez a kellemes hir megvigasztalta az ifju Mc. Cartheyt minden szenvedéseiért.

— De ha ő ártatlan, ki akkor a bünös?

— Ah! A bünös? Különösen két körülményre akarom felhivni a figyelmedet. Az első az, hogy a meggyilkoltnak találkája volt valakivel a tó partján, s hogy ez a valaki nem lehetett a fia, mert a fia távol volt hazulról, s az öreg nem tudta, mikor érkezik haza. A másik az, hogy a meggyilkolt azt kiáltotta „Cooee!“ mielőtt megtudta, hogy a fia már visszatért. Ez az a két döntő körülmény, a melytől függ az egész eset. Most pedig, ha nincs ellenedre, beszéljünk egyebekről, s tegyük el holnapra gondjainkat.

Éjjel nem esett, a mint Holmes előre megmondta, s ragyogó, felhőtlen reggelre virradtunk. Kilencz órakor eljött értünk Lestrade a kocsival, s elindultunk a hatherleyi bérlőlak és a Boscombetó felé.

— Ma reggel komoly hirt kaptam, szólt Lestrade. Azt beszélik, Turner olyan beteg, hogy állapota reménytelen.

— Idősebb ember, ugy-e, ha jól sejtem? — kérdezte Holmes.

— Jó hatvanas; de a gyarmatélet megrongálta szervezetét s már jó ideje betegeskedik. Ez a szerencsétlenség nagyon rossz hatással volt rá. Régi jó barátja volt az öreg Mc. Cartheynak, sőt bátran mondhatom, jótevője is, mert megtudtam, hogy a hatherleyi majorságot ingyen adta ki neki haszonbérbe.

— Igazán? Ez nagyon érdekes, — szólt Holmes.

— Ugy bizony! De száz más módon is gyámolitotta őt. A környéken mindenki emlegeti, milyen szives volt hozzá.

— Csakugyan? És ön nem ütődik meg egy csöppet sem azon, hogy ez a Mc. Carthey, a kinek, ugy látszik, nem igen volt semmije sem, s a kit Turner oly nagy hálára kötelezett, mindig arról beszélt, hogy a fia feleségül veszi Turner leányát, a ki tudvalevően egyetlen örököse lesz a nagy vagyonnak, és a mi még feltünőbb, oly biztossággal emlegette ezt a házasságot, mintha neki csupán a tervet kellene megpenditenie, hogy a többi magától bekövetkezzék? S a legkülönösebb a dologban az, hogy a mint megtudtuk, Turner maga idegenkedett ettől a gondolattól. A leánya világosan bevallotta nekünk. Nem következtet ebből semmire sem?

— Végre szerencsésen eljutottunk ujra az okoskodáshoz és a következtetésekhez, szólt Lestrade, felém hunyoritva. Elég munka, Holmes, számontartani a tényeket is. Mire való elméleteket és képzelgéseket hajszolni?

— Igaza van, — szólt Holmes gunyosan;

önnek nagy munkába kerül a tények számontartása is.

— Annyi bizonyos, hogy van egy tény, a melyet én megmarkoltam, mig ön sehogysem bir vele, vágott vissza Lestrade kissé ingerülten.

— És ez?

— Ez, hogy idősb Mc. Cartheyt az ifjabb Mc. Carthey gyilkolta meg, s hogy minden elmélet, a mely ezzel ellenkezik, hiu holdfény.

— No, a holdfény tisztább a ködnél, szólt Holmes nevetve. De alaposan tévednék, ha ez az épület itt balra nem a hatherley bérlőlak volna.

— Ugy van, ez az.

Tágas, kényelmes két emeletes épület volt, palával födve, szürke falain nagy sárga zuzmócsomókkal. De a leeresztett zsaluk és a füsttelen kémények kihalttá tették, mintha még mindig a borzalmas büntény sulya nehezednék rá.

Bekopogtunk, s a cseléd, Holmes kivánságára megmutatta azt a pár csizmát, a melyet a gazdája a halál perczében viselt, s megmutatta egy pár csizmáját a fiunak is, nem ugyanazt, a mely a végzetes napon volt a lábán. Holmes, miután a csizmákat hét-nyolcz különböző ponton rendkivül pontosan megmérte, az udvarba vezettetett bennünket, a honnan valamennyien elindultunk a Boscombe-tóhoz vezető kanyargó ösvényen.

Sherlok Holmes teljesen megváltozott, mikor, ugy mint most, friss nyomot hajszolt. A ki csak a Baker-utczai nyugodt gondolkozót és logikust ismerte, ilyenkor alig ismert volna rá Holmesre. Arcza piros volt és sötétebbnek tetszett. Szemöldei két éles, fekete vonalba huzódtak össze, a

melyek alól aczélkeménységgel csillogott ki a szeme. Tekintetét földre szegezte, válla meggörbült, ajkát összeszoritotta s hosszu, erős nyakán ugy kidagadtak az erek, mintha ugyanannyi ostorzsineg lett volna. Orrczimpája szinte állati gyönyörrel remegett a vadászat hevében s elméjét annyira lefoglalta a megoldásra váró feladat, hogy kérdést vagy megjegyzést meg sem hallott, vagy legfölebb gyors, türelmetlen mozgással válaszolt rá. Gyorsan, szótlanul haladt a rétek közt kigyózó ösvényen s azután át az erdőn a Boscombe tó felé. Nedves, lápföldön haladtunk, mert lápvidék volt az egész környék és számos lábnyom látszott nemcsak az ösvényen, hanem a keskeny gyepszegélyen is az ösvény mindkét oldalán. Holmes hol előreszaladt, hol megállt s egy izben kitért egy kissé bele a rétbe is. Lestrade meg én nyomon követtük. A detektiv közönyösen és kicsinylően, mig én érdeklődéssel ügyeltem barátom minden mozdulatára, mert meg voltam győződve, hogy határozott czélja van miden lépésének.

A Boscombe-tó, a mely mintegy ötven lépés átmérőjü náddalszegett kis vizfelület, a hatterleyi bérlet és a dusgazdag Turner parkja között terül el a határon.

A tulsó partot szegélyző erdőség fölött láthattuk a gazdag földbirtokos kastélyának kiugró vörös oromzatát. A tó Hatherley felőli partján az erdő nagyon sürü volt, csak a fák és a tavat szegélyző nádas között huzódott mintegy husz lépés széles nedves pázsitöv.

Lestrade pontosan megjelölte azt a helyet, a hol a holttestre ráakadtak s a talaj csakugyan oly

nedves volt, hogy alig vettem észre azt a nyomot, a melyet a test zuhanása okozott. Holmes, a mint feszülten figyelő arczán és fürkésző szemén észrevettem, sok egyéb dolgot is kiolvasott a letaposott füből. Mint a nyomra bukkant vadászeb, ide-oda futkosott, mig végre társamhoz fordult.

— Mért mászott bele a tóba? Kérdezte.

— Gereblyével vizsgáltam a vizet. Azt hittem, hogy találok vatami fegyvert vagy más nyomot. De hogy az ördögbe . . . ?

— Oh, hagyjuk ezt most. Nincs időm! Mindenütt ott van a nyoma a befelé görbülő balláhának. Vakondok is követhetné, s amott tünik el a nád között. Oh, milyen egyszerü lett volna az egész dolog, ha itt lehettem volna, mielőtt ugy rontottak ide, mint valami bivalynyáj, letaposva mindent. Itt jött a tiszttartó és kisérői, s elsöpörtek minden nyomot hét-nyolcz lábnyi területben a holttest körül. De emitt van három külön nyoma ugyanannak a lábnak.

Elővett egy lencsét s lefeküdt esőköpönyegére, hogy jobban lásson, miközben folyton beszélt inkább csak saját magának.

— Ez az ifju Mc. Carthy lába. Kétszer sétálva ment és egyszer gyorsan szaladt, ugy hogy talpa mélyen besüppedt a talajba, mig sarka alig érte a földet. Ez elárulja egész történetét. Szaladt, mikor a földön látta atyját. Emitt meg az atya lába, a mint fel s alá járkált. De mi ez itt? A puska tus nyoma. mikor a fiu megállt, hogy hallgatózzék. És ez? Haha! Mi ez? Lábujjhegy, lábujjhegy! És teljes szoklatlan csizma! Jön,

megy, majd újra jön — természetesen a köpönyegért. De honnan jön?

Fel s alá futkosott, hol elvesztve, hol újra megtalálva nyomot, míg végre eljutottunk az erdő szélére, egy nagy bükknek, a környék legnagyobb fájának, az árnyékába. Holmes megkerülte a fát s még egyszer arczra feküdt, megelégedése jeléül halkan felkiáltva, jó ideig fekve maradt, felforgatva a leveleket és a szárazgallyakat; valamit, a mi, ha jól láttam, por volt, tett bele egy boritékba, s lencséjével megvizsgálta nemcsak a talajt, hanem a fa kérgét is, a meddig csak telért. Éles kődarab hevert a moh között; ezt is gondosan megvizsgálta és zsebre dugta. Azután egy gyalogösvényen keresztülvágott az erdőn, a mig ki nem jutott az országútra, a hol minden nyom megszünt.

— Rendkivül érdekes eset volt, szólt aztán szokott modorában. Azt hiszem, ez a szürke ház jobbra a tiszttartó lakása. Betérek egy szóra Moramhoz s talán irok is néhány sort. Ezután hazamehetünk ebédelni. Menjenek talán előre a kocsihoz, én is ott leszek nemsokára.

Körülbelül tiz percz mulva kocsin ültünk mind a hárman s visszahajtattunk Rossba. Holmes magával hozta a kődarabot is, a melyet az erdőben vett fel a földről.

— Ez bizonyára önt is érdekli, Lestrade, jegyezte meg, megmutatva a követ. Ezzel követték el a gyilkosságot.

— Nem látok rajta semmi nyomot.

— Nincs is rajta.

— Hogy tudja akkor?

— Fü nőtt alatta. Néhány napja került csak

oda. Olyan helynek, a hol azelőtt fekhetett volna, nem találtam nyomát. Megfelel a sérüléseknek. Más fegyvernek nyoma sincs sehol.

— És a gyilkos?

— Magas ember, balog, jobb lábára biczeg, vastagtalpu vadászcsizmát hord és szürke köpönyeget, indiai szivarokat szív, szopókát használ és tompa zsebkése van. Van egyéb ismertetőjele is; de elég lesz ennyi is, hogy nyomába jussunk.

Lestrade nevetett.

— Sajnos, én még mindig kételkedem, szólt. Az elmélet nagyon szép dolog, csakhogy nekünk keményfejü angol esküdtekkel van dolgunk.

— Nousverrons (majd meglátjuk), felelt Holmes nyugodtan. Önnek is megvan a saját módszere, nekem is megvan a magam módszere. Ma délután dolgom lesz még; de este valószinüleg visszatérek Londonba.

— És abbahagyja a dolgot?

— Nem; befejezem.

— De a titok?

— Megvan fejtve.

— Ki a bünös tehát?

— Az az ur, a kit leirtam az imént.

— De kicsoda ez?

— Aligha lesz nehéz ráakadni. Ez a vidék nem igen népes.

Lestrade vállát vonogatta.

— Én gyakorlati ember vagyok, szólt, s igazán nem futkoshatok mindenfelé, hogy kutassak egy balog, biczegő alakot. Hiszen nevetne rajtam mindenki a hivatalban.

— Igaza van, szólt Holmes nyugodtan. Én

utbaigazitottam. Itt a lakása. Isten megáldja! Mielőtt elutazom, irok majd még önnek valamit.

Elváltunk Lestradetól s a szállóba hajtattunk, a hol már tálalva volt. Holmes szótlanul gondolataiba mélyedt s kinos zavar tükröződött az arczán.

— Jer csak, Watson, szólt, miután leszedték az asztalt. Ülj le ide a székre s hallgasd meg a mondókámat. Nem tudom még mitévő legyek és szükségem van a tanácsodra. Gyujts rá egy szivarra, én meg majd beszélek.

— Kérlek szépen.

— Nos tehát, vizsgálva az esetet, az ifju Mc. Carthey vallomásában két olyan mozzanat van, a mely azonnal megragadta mindkettőnk figyelmét. Bennem azt a hitet keltette, hogy ártatlan, benned azt, hogy bünös. Az egyik az, hogy atyja — a mint elmondta — a „Covee!“ kiáltást hallatta, mielőtt látta őt. A másik a patkány (a rat) szó, a melyet a haldokló emlegetett. Több szót mormolt, ne feledd el; de csupán ezt a szót értette meg a fiu. Már most vizsgálódásunknak ebből a két pontból kell kiindulnia, s kezdjük azzal a föltevéssel, hogy a fiu tiszta igazságot beszélt.

— Hogy magyarázod a „Covee!“ kiáltást?

— Nyilvánvaló, hogy a fiunak nem szólhatott. A fiu, a mennyire az öreg tudhatta, Bristolban volt. Tiszta véletlenség volt, hogy a kiáltást meghallotta. A „Covee!“ kiáltásnak az volt a czélja, hogy felkeltse annak a valakinek figyelmét, a kivel az öreg Cartheynak találkozója volt a tó partján. De ez a „Covee!“ határozottan ausztráliai kiáltás, még pedig olyan, a melyet az ausztráliaiak gyakran használnak. Ime erős gyanu támad ennélfogva,

ha az, a kit Mc. Carthey a Boscombe tó mellett várt, járt Ausztráliában.

— De hogy magyarázod ezt a szót *„arat“* ?

Sherlock Holmes elővett a zsebéből egy összehajtogatott papirlapot és kiteritette az asztalra.

— Ez a Viktoria gyarmat térképe, szólt. Tegnap este távirati uton megrendeltem Bristolból.

Eltakarta kezével a térkép felsőrészét.

— Hogy olvasod ezt?

— *Arat* feleltem.

— És ezt? Kérdezte tovább felemelve a kezét.

— *Ballarat.*

— Ugy van. Ez volt az a szó, a melyet a haldokló említett s a melynek a fiu csak a két utolsó szótagját értette. Az öreg Mc. Carthey ki-akarta mondani gyilkosának a nevét. Ez és ez Ballarat-ból.

— Csodálatos! Kiáltottam.

— Nyilvánvaló. Most pedig, a mint látod, jelentékenyen szükre vontam a vizsgálódás körét. A szürke köpönyeg volt a harmadik mozzanat, a mely föltéve, hogy a fiu vallomása hiteles, egy ujabb bizonyosság. A puszta homályból ilyetén-képen határozottan kibontakozik egy szürke köpönyeges ballarati ausztráliainak az alakja.

— Ez igaz.

— S ez csak olyan ember lehet, a ki a kerületben lakik, mert a tó csak két helyről közelithető meg, vagy a bérlőlakból vagy a parkból, a hová idegen ember nem igen juthat be.

— Ez is igaz.

— Most jön mai kirándulásunk. A talaj vizsgálatnak köszönhetem azokat az apró részleteket,

a miket elmondtam annak a bamba Lestradenak, mint a rendőrség képviselőjének.

— De hogy jutottál rá ezekre a részletekre?

— Ismered módszeremet. Csekélységek megfigyelésén alapszik.

— Azt tudom, hogy termetét lépéseinek hosszából megtudod ítélni. A csizmájára is rávallottak a nyomok.

— Ugy van. Különös fajta csizmája volt.

— De a sántasága?

— Jobb lába nyoma mindenütt jobban elmosódott, mint a bal láb nyoma. Kisebb sulylyal nehezedett rá. Tehát — mivel biczegett, sánta.

— De miért balkezes?

— Te magad is megütődtél a sérülés különös voltán, a mint az orvosi szemle megállapitotta. Az ütés hátulról jött, közvetlen közelből és mégis balodalt érte. Már most hogy történhetik ez, ha a gyilkos nem balkezes. Ott állt a fa mögött, mialatt az apa fiával beszélgetett. Sőt még szivarozott is ott. Ráakadtam a szivar hamujára s különös jártasságom a dohányhamu fajták terén képessé tett arra, hogy a hamuból megállapitsam az indiai szivart. A mint tudod, behatóan foglalkoztam ezzel a kérdéssel s irtam egy kis értekezést is 140 különböző fajta pipadohányról, szivarról és czigarettáról. Miután megtaláltam a hamut, jól körülnéztem és rábukkantam a moh között, a hová hajitotta, a szivarcsutkára is. Indiai szivar volt, rotterdami gyártmány.

— És a szipka?

— Láttam, hogy a szivarcsutka nem volt a szájában. Tehát szipkát használt. A szivar vége

metszve volt, nem harapva; de a metszés nem volt sima. Ebből következtettem a tompa zsebkésre.

— Holmes, szóltam, oly szükre vontad ez ember körül a hálót, hogy nem menekülhet s megmentettél egy ártatlan emberi életet oly igazán, mintha csak elmetszetted volna a kötelet, a mely már a nyakán volt. Látom, mindez hová czéloz. A bünös . . .

— Turner János ur, jelentette a pinczér kinyitva a társalgó ajtaját s beeresztve a vendéget.

A belépő férfi különös, feltünő alak volt. Lassu, biczegő járása s meggörbült válla arra vallottak, hogy megrokkant aggastyán, de kemény, mélyre szántott, nyers vonásai és hatalmas tagjai szokatlan lelki és testi erőt árultak el. Sürü szakálla, szürke haja és tömött bozontos szemöldöke együttvéve méltóságossá, hatalmassá tették a megjelenését; de arcza hamuszürke volt s ajka és orrczimpái körül kékes árnyék játszott. Az első pillantásra tisztában voltam vele, hogy valami idült halálos baj áldozata.

— Tessék helyet foglalni a pamlagon, szólt Holmes előzékenyen. Megkapta a levelemet?

— Megkaptam; a tiszttartóm felhozta. Azt irta, hogy itt kiván velem találkozni, hogy a feltünést elkerülje.

— Azt hittem, hogy az emberek beszélnének róla, ha én látogatom meg önt.

— És miért kivánt találkozni velem?

Fáradt szeme oly csüggedten tekintett barátomra, mintha hallotta volna is már a kérdésre a feleletet.

— Ugy van, szólt Holmes inkább a pillantásra, mint a szavakra válaszolva, ugy van. Tudok mindent Mc. Cartheyról.

Az öreg kezébe rejtette az arczát.

— Az Isten legyen velem! kiáltott. De a fiatal Cartheyt nem engedtem volna bántani. Szavamra mondom, bevallottam volna mindent, ha az esküdtszék bünösnek mondta volna.

— Örülök e kijelentésének, szólt Holmes komolyan.

— Már most is beszéltem volna, ha egyetlen leányomat nem sajnálnám. Megszakadna a szive — meg is fog szakadni, ha meghallja, hogy letartóztattak.

— Talán nem jut a dolog annyira, szólt Holmes.

— Hogyan?

— Én nem vagyok rendőrtisztviselő. Megtudtam, hogy az ön leánya hivatott ide s én tulajdonképen az ő érdekeit képviselem. De természetesen az ifju Mc. Cartheynak ki kell szabadulnia.

— Én a végét járom már, szólt az öreg Turner. Czukorbetegségem van évek óta. Az orvosom azt mondja, nem bizonyos, elélek-e még egy hónapig, de szivesebben halnék meg saját házamban, mint a börtönben.

Holmes felállt s tollat ragadva és néhány lap papirt téve maga elé odaült az asztal mellé.

— Mondja el nekünk a valóságot, szólt. Én majd leirom a tényállást. Ön aláirja és Watson lesz szives tanuskodni mellette. Igy aztán megigérhetem, hogy vallomását csak a végső szükségben fogom felhasználni az ifju Mc. Carthey

megmentésére. Fogadom, hogy csak akkor használom fel, ha elkerülhetetlenül szükséges.

— Nem bánom, szólt az öreg Turner. Kérdés, élek-e a tárgyalásig, ugy hogy nekem igazán mindegy; csak gyermekemet, Elizt, szeretném megkimélni a gyalázattól. Most pedig elmondom önöknek az igazságot. A cselekvés sok időt kivánt; de elmondani hamarosan elmondom.

— Önök nem ismerték a halottat, ezt a Mc. Cartheyt. Maga volt a megtestesült ördög. Azt lelkemre mondhatom. Isten óvja meg önöket attól, hogy ily ember karmai közé kerüljenek. Engem husz esztendőn át tartott vasmarokkal és megátkozta az egész életemet. Elmondom először azt, hogy kerültem a hatalmába.

— A hatvanas évek elején kerültem ki az aranyásók közé. Akkor még tüzes vérü, vakmerő, mindenre kész ficzkó voltam. Rossz társaságba kerültem, inni kezdtem, a területemmel nem volt szerencsém, az erdőkbe vettem magamat, egy szóval azzá lettem, a mit itthon utonállónak mondanak. Hatan voltunk, szabad, vad életet éltünk, hol egy-egy állomást fosztottunk ki, hol a bányákba igyekvő szekereket. Black Fack of Ballarat volt a nevem, s a gyarmat népe ma is emlegeti még a mi Ballarat-bandánkat.

— Egyszer egy aranyszállitmányra lestünk, a mely fegyveres kisérettel Ballaratból Melbourneba tartott. Megrohantuk őket. Hatan voltak ők is, hatan mi is, ugy hogy kemény munkánk akadt. De mi az első összecsapásnál négyüket kivetettük a nyeregből. Azonban közülünk is megöltek hármat, mielőtt a zsákmányt hatalmunkba keritettük.

Én pisztolyomat a kocsis fejének szegeztem, a ki nem volt más, mint ez a Mc. Carthey. Bár az Isten ugy akarta volna, hogy akkor agyonlőjjem; de megkiméltem, bár láttam, hogy merően rám szegezte ravasz apró szemét, mintha jól megakarta volna jegyezni arczom minden vonását.

— Elillantunk az aranynyal; gazdag emberek voltunk s visszatértünk Angliába, a nélkül, hogy bárki is gyanakodott volna ránk. Itthon elváltam régi czimboráimtól, s elhatároztam, hogy nyugodt, tisztességes életet fogok fotytatni. Megvettem ezt a birtokot, a mely akkor éppen eladó volt, s rajta voltam, hogy bünös uton szerzett pénzemmel minél több jót müveljek. Meg is nősültem, s bár feleségem fiatalon meghalt, itt hagyta maga helyet az én drága kis Elizemet. A mikor csecsemő volt még csak, apró kacsója már akkor is mindennél jobban értett ahhoz, hogy engem a jó ösvényen vezessen. Egy szóval, uj életet kezdtem, s megtettem minden tőlem telhetőt, hogy a multat kiengeszteljem. Minden a legjobb rendben folyt, mikor Mc. Charthey karmaiba kerültem.

— Bementem a városba valami befektetés miatt, s a Regent-utczában találkoztam vele. Szörnyen le volt rongyosodva.

— Itt vagyunk Fack, szólt, megragadva karomat. Ezentul családodhoz fogunk tartozni. Ketten vagyunk, én meg a fiam, s a te gondod lesz, hogy eltarts bennünket. Ha nem teszed meg, Anglia törvénytisztelő ország, s a rendőrség mindig kéznél van.

Igy kerültem ide nyugatra. Nem szabadulhattam tőlük, s azóta itt éltek legjobb darab földe-

men minden bér nélkül. Nem volt soha békém, nyugalmam. A multat nem felejthettem. Bárhová fordultam, rám vigyorgott mindenütt Mc. Carthey ravasz képe. A helyzet egyre rosszabbra fordult, minél nagyobb lett Elize, mert Mc. Carthey csakhamar észrevette, hogy lányom előtt még óvatosabban titkoltam a multat, mint a rendőrség elől. A mit megkivánt, meg kellett kapnia, és szó nélkül adtam neki mindent, földet, pénzt, házakat, mig végre olyat kivánt tőlem, a mit nem adhattam oda neki. Elizt kivánta.

— A fia, a mint tudják, fölcseperedett, ép ugy, mint a lányom. Mc. Carthey tudta, hogy beteg ember vagyok s jó fogásnak gondolta, hogy fiát ültesse bele az egész vagyonba. De én szilárdan ellenálltam. Nem akartam ezt az átkozott fajt összekeverni az enyémmel; nem mintha fiát nem szivelhettem volna, hanem mert atyja vére volt benne s ez elég volt nekem. Nem engedtem. Mc. Carthey fenyegetődzött. El voltam szánva a legrosszabbra. Megbeszéltük, hogy találkozunk a tó partján, középütt házaink között, hogy letárgyaljuk az ügyet.

— Mikor odaértem, Mc. Carthey a fiával beszélgetett. Szivarra gyujtottam és egy fa mögött vártam, a mig egyedül marad. De mikor hallottam, miről beszélnek, elöntött a harag és a keserüség. Sürgette fiát, hogy vegye feleségül a lányomat, annyira nem törődve lányom véleményével, mintha valami utczai czafat lett volna. Majd megőrültem arra a gondolatra, hogy én magam és minden, a mi drága nekem, ilyen ember hatalmába van. Nem vethetnél véget ennek az állapotnak? Én már fél-

lábbal a sirban voltam. Bár elmém világos volt és testem elég erős, tudtam hogy az én sorsom megvan már pecsételve. De emlékem és leányom! Mind a kettőt megmenthettem, ha ezt a gaz nyelvet elnémithatom. És meg is tettem Holmes ur. És megtenném ujra is. Nagyot vétkeztem, de életem mártirság volt, a melylyel megvezekeltem érte. De hogy a leányom is ugyanazokba a békókba kerüljön, a melyekben én sinlődtem, ez több volt, mint a mennyit elviselhettem. Leütöttem, és nem éreztem annyi lelkifurdalást sem, mintha valami gaz, mérges fenevad lett volna.

— Kiáltására visszatért a fia: de én ez alatt bejutottam az erdő sürüjébe, bár még egyszer vissza kellett fordulnom köpönyegemért, a melyet menekülés közben leejtettem. Ez a valóság, uraim; igy történt minden.

— Nem az én dolgom elitélni önt, szólt Holmes, mikor az öreg aláirta vallomását, a melyet Holmes feljegyzett. Adja Isten, hogy sohase kerüljünk ilyen kisértésbe!

— Adja Isten, uram. És most mi a terve?

— Tekintettel az ön egészségi állapotára — semmi. Ön maga is jól tudja, hogy nem sokára az esküdtszéknél magasabb biró előtt kell számot adni tetteiért. Megőrzöm vallomását, s ha az ifju Mc. Cartheyt elitélnék, kénytelen leszek előállni vele. Ha nem itélik el, halandó szem soha az életben meg nem látja. S az ön titka — akár életben marad ön, akár meghal — a mi titkunk marad.

— Ugy hát Isten önnel! szólt az öreg ünnepélyesen. Halálos órájukat valamikor meg fogja

könnyiteni az a gondolat, hogy békében engedtek engem megválni az élettől.

Remegve, összetörve botorkált ki az óriás öreg a szobából.

— Isten óvjon bennünket! szólt Holmes, hosszu szünet után. Mért is üz ilyen játékot a sors a szegény, gyámoltalan földi lényekkel?

Mc. Carthey Jakabot az esküdtszék felmentette számos kifogás alapján, a melyeket Holmes emelt a védő utján. Az öreg Turner két hónapig élt még e találkozás után; de most már halott. És valószinü, hogy a két halálos ellenség fia és leánya boldogan élnek majd együtt, nem is sejtve milyen sötét felhő borul multjukra.

Sherlock Holmes halála.*)

Irta: *Conan Doyle.*

Nehéz szivvel ragadok tollat, hogy az én lángeszü barátomnak Sherlock Holmesnak emlékét megörökitsem. A mi azoknak az élményeknek és kalandoknak leirását illeti, a melyeknek ismeretségünk kezdete óta együttesen részesei voltunk, nagyon jól tudom, hogy igen sok kivánnivalót hagy hátra. Éppen azért azt az esetet, a mely két év előtt ugy feldulta életemet, hogy most is olyan fájdalmat okoz, mint akkor, nem is akartam papirra vetni. De James Mariany ezredesnek nemrég megjelent levelei, a melyekben bátyjának emlékét az utókor előtt tisztázni akarja, arra inditottak, hogy az egészet, szigoruan az igazsághoz képest átadjam a közönségnek, annál is inkább, mert én vagyok az egyetlen, a ki annak a felejthetetlen tragédiának szemtanuja volt s azt minden egyes részletében olyan alaposan ismeri, hogy azt elhallgatni barátom emléke elleni vétek lenne. Az esetről nyilvánosságra hozott körülményeket a hir-

*) „A Sherlock Holmes feltámadása“ czimen e kötet elején közöltek teljes megérthetése czéljából az alábbiakban közöljük azon eseményeket is, a melyek Sherlock Holmes halála hirét előidézték. *Szerk.*

lapok csak nagyon hézagosan adták elő, a tragédia egyik szereplője bátyjának levelei pedig teljesen elferditve. Igy tehát nem marad egyéb hátra, mint a Sherlock Holmes és Marian y professor drámáját az igazsághoz hiven előadni.

* * *

Nősülésem és meglehetősen megindult orvosi gyakorlatom következtében — a mint talán a szives olvasók emlékezni fognak — gyérebben érintkeztem baker-utczai régi barátommal. Ő ugyan, ha kutatásainál megbizható emberre volt szüksége, időről-időre még felkeresett; de az erre szükséges alkalom mind ritkább lett, ugy, hogy 1890-ben, — amint jegyzeteimből kitünik — ilyen eset csak mindössze háromszor adta elő magát. Jegyzeteimből az is kitünik, hogy Holmes 1890. végén és 1891. elején a franczia köztársaságtól kapott valami rendkivüli fontos ügyben megbizást és kétrendbeli értesitése, amit Norbonne-ból és Nimesből küldött, azt helyezte kilátásba, hogy valószinüleg hosszabb ideig lesz elfoglalva. Gondolhatni tehát, hogy mennyire meglepett, mikor április 24-én szobámba láttam belépni, s fájdalmamra őt a rendesnél is halványabbnak és soványabbnak láttam.

— Bizony-bizony — mondá, gondolataimat kitalálva, — egy kissé nagyon is könnyelmüen bántam el ezzel a rozoga szerkezettel. Érzem is. De nincs ellenvetése, ha beteszem az ablaktáblákat?

Azzal felkelt, s szorosan a fal mellett tartva, gondosan bezárta a táblákat.

— Ugy látszik, ön fél valamitől — kérdém én.

— Mindenesetre.

— És mitől, ha szabad kérdeznem?

— Szélpuskáktól.

— Mit jelentsen az kedves Holmes?

— Azt hiszem, kedves Watson, eléggé ismer arról az oldalról, hogy éppenséggel nem vagyok félénk természetü. De, ha az embert közvetetlen veszély fenyegeti, őrültség és nem bátorság, ha a kellő óvatosságot szem elől tévesztjük. Szabad tüzet kérnem?

S rágyujtva egy czigarettára, annak füstjét szemmel látható élvezettel szitta.

— Bocsánatot kell kérnem, mondá azután, hogy ilyen későn alkalmatlankodom s mindjárt arra is kérjem, engedje meg, hogy ha végeztünk, a kapu helyett a kert falán távozhassam.

— De az istenért, hát mit jelent mindez?

Kinyujtotta a kezét s láttam, hogy mindkét csuklója be van kötve és vérzik.

— Amint látja, felelé mosolyogva, nem agyrémek üldöznek, hanem nagyon is hus és vérből való gazemberek. — De mondja csak, itthon van a felesége?

— Nem biz' az, oda van hosszasabb látogatóban.

— Igazán? Egészen egyedül van?

— Egészen egyedül.

— Akkor legalább nem esik olyan nehezemre azt az ajánlatot tenni, hogy kisérjen el egy hétre a kontinensre.

— Hová?

— Az már nekem egészen mindegy, akárhová.

... Mindez felette feltünő és nyugtalanitó volt, mert Holmes nem szokott hiábavaló utazásokat

tenni, rendkivül sápadt arcza pedig roppant izgatottságot árult el. Midőn észrevette, hogy megfigyelem, könyökével térdére támaszkodva, magyarázatba bocsátkozott.

— Ön kétségkivül hallott már Mariany professorról egyet-mást?

— Soha semmit.

— Nos éppen abban rejlik az ő geniálitása és bámulatra méltósága, kiáltá Holmes. — Egész Londont felforgatja és mégsem ismeri senki. Már maga ez az egy dolog a bünkrónikák legelső hősévé avatja. Egész komolyan mondom, kedves Watson, hogy ha e felett az ember felett győzelmet tudnék aratni, s az emberiséget tőle megmenteni: életpályámat befejezettnek tekinteném, s nyugalomba vonulnék. — Mert köztünk legyen mondva, az utóbbi időben a svéd királyi háznak s a franczia köztársaságnak tett szolgálataim jutalma olyan jövedelmet biztosit részemre, hogy egészen átadhatnám magamat vegyészi kisérleteimnek. De azt nem tudom türni, egy pillanatig sem hagyna nyugodni, hogy ez a Mariany kénye-kedve szerint garázdálkodhatik egész Londonban a nélkül, hogy valaki csak megkisértené, vele a harczot felvenni.

— De hát mit csinál az a világrabló?

— Csodálatraméltó életpályát futott meg eddig. Jó családból származik, kitünő nevelésben részesült s bámulatraméltó tehetséggel bir a matematika iránt. Huszonegy éves korában egy tanulmányt irt Archymedes egyik tételéről, a mi egész Európában feltünést okozott. Ez által egyik kisebb felsőbb iskolánkon tanszékhez jutott s minden látszat szerint egy fényes jövő küszöbén állott.

Csakhogy szerencsétlenségére átöröklés utján olyan sátáni hajlamot érzett büntettek elkövetésére, hogy attól kiváló szellemi képessége nem hogy megóvta volna, de még inkább ösztönözte. Magától értetődik, hogy ilyen körülmények között egyike lett a legveszedelmesebb Rinaldóknak; a ki körül valóságos legenda-kör képződött s ő kénytelen volt állását otthagyni s Londonban letelepedni. Ennyi, a mit a rendőrség tud felőle, ellenben a mit most fogok elmondani, magam tudtam meg.

Azt tudja, hogy London gazember-matadorjait senki ugy nem ismeri, mint én; csakhogy nekem is már évek óta feltünt, hogy minden nagyobb büntény mögött egy olyan titkos és hatalmas kéz müködik, a mely a tettes körül font hálót az adott pillanathan egy rántással széttépi és a bünöst az igazságszolgáltatás keze elől elvonja. Mindenütt, lopásoknál, rablásoknál, betöréseknél, gyilkosságoknál tapasztaltam ezt a titokzatos gépezetet. Évekig dolgoztam rajta, hogy leleplezzem a kulisszák mögött müködő gépmestert, a ki az egész szerkezetet mozgásba hozza s az utóbbi időben minden kigondolható utvesztő után végre megtudtam, hogy a szálak Mariany kezébe futnak össze.

Lelkemre mondom kedves Watson, ő a gazemberek Napoleonja. A büntettek felerésze nemcsak Londonban, de egyébütt is tőle származik, jobban mondva, ő az értelmi szerzőjük; mert ez az ember lángész és mélyen gondolkodó bölcsész. Elsőrendü agy-szerkezettel bir. Mint a pók hálóját a maga szögletében, ugy bocsátja ő is szerte az ő szövevényét, a melynek minden egyes szála rezgését nyomban megérzi.

Ő maga tényleg semmiben se vesz részt. Ő csak a tervező; de körülötte egész sereg mindenre képes segédszemélyzet lappang. Ha például arról van szó, hogy egy végrendelet, vagy más fontos okmány eltünjék; egy ház kiraboltassék vagy egy valaki láb alól eltétessék, csak a professornak kell utasitást adni s minden megtörténik karikacsapásra. A bünsegéd vagy bünpártoló lehet, hogy a csendőrség kezébe kerül, de az igazi bünös soha. S ilyenkor soha sincsen hiány sem pénzben sem utánjárásban, hogy az illető szabadlábra helyeztessék, a bíróság előtt fehérre mosassék. S a főtettesre senki még csak nem is gyanakszik.

Ezt konstatáltam hosszu kutatásaim révén kedves Watson s feltettem magamban, hogy törikszakad, széttépem ezt a veszedelmes szövevényt.

Csakhogy ez az ember, a milyen zseniális, épp oly számító és óvatos is, ugy körül van bástyázva mindenféle óvó-készülékkel, hogy lehetetlen megközeliteni; azaz bünösségét ugy bebizonyitani, hogy a törvényszék elé állithassam. Ön tudja, mire vagyok képes kedves Watson s mégis három hónapi szakadatlan hajsza után be kell vallanom, hogy a mi az értelmet illeti, most az egyszer egyenlő erejü ellenféllel állok szemben.

Bámulatraméltó ravaszsága annyira meglepett, hogy gazságain nem is tudtam ugy szörnyüködni, mint kellett volna. De végre mégis fedetlenül hagyta egyik oldalát, — az igaz csak egy pillanatra — s ez, miután annyira a sarkában voltam, elegendő volt. Most már ő is be van hálózva s csak a végső rántás hiányzik, hogy menthetetlenül fogva legyen. Három nap mulva, azaz jövő

hétfőn annyira érett lesz a dolog, hogy a tanár ur egész személyzetével a rendőrség kezében lesz. Ez lesz a századnak a legszenzációsabb bünpöre, a mely világot fog vetni negyven fel nem deritett bünténye re s az egész bandát akasztófára juttatja; de jól értse meg, csak abban az esetben, ha nem hamarkodjuk el a dolgot; különben az egész sereg jó madár elröpül.

Ha mindazt, a mire rájöttem, a professzor ur tudtán kivül szerezhettem volna meg, akkor egészen simán folyt volna le az egész. Csakhogy ez az ő páratlan óvatosságával szemben lehetetlen volt; mert az igazat megvallva, minden lépésemet tudta. Minduntalan kirántotta a fejét a hálóból s én csakhamar ismét megfogtam. Ha ez a néma, de annál elkeseredettebb élethalálharcz, a támadások és védelmek egész özöne élethiven előadható lenne: nem lenne hozzáfogható példa a titkos rendőrség évkönyveiben. Soha életemben nem volt szükséges akkora erőfeszitést tennem és soha életemben nem tett még ilyen próbára senki. Éppen csak hogy egy kis előnyt tudtam magamnak biztositani.

Ma reggel akartam a végső rendelkezést megtenni s három nap mulva az egész nyélbe lett volna ütve; de a mint magánosan szobámban ülve az utolsó hurokról goldolkoznám, egyszerre csak feltárul az ajtó s a professzor előttem áll. Tudja, hogy idegeim meglehetősen edzettek és sokat kibirnak, de be kell vallanom, hogy megrendültem, mikor azt az embert, a kivel hónapok óta ébren és alva foglalkoztam, magam előtt láttam. Megjelenése különben sem meglepő. Rend-

kivül magas és sovány; homloka előtudorodó s szeme mélyenfekvő. Simára van beretválva s nem tagadhatja, hogy tudós és aszkéta. Válla a sok szellemi munkától meg van görnyedve, a folyton ide-oda himbáló feje valami kigyószerüt ad neki. Számtalan redővel övezett szemével csaknem felfalt a kiváncsiságtól.

— Veszedelmes dolog töltött fegyvert tartani a hálóköntös zsebében — volt a belépő tanár első szava.

Mert tudnia kell, kedves Watson, hogy én nyomban tudatára jöttem a nagy veszélynek, a melyben forgok, mihelyt belépni láttam, mert hisz rá nézve életkérdés engemet örökre elnémitani s azért villámsebességgel ragadtam föl az iróasztalomon fekvő revolvert és rejtettem a zsebembe. Megjegyzésére aztán kivettem s felhuzva magam elé tettem az asztalra. Ő mosolygott ugyan, de szemében olyan villám czikkázott, hogy revolverem társaságában egészen nyugodtnak éreztem magamat.

— Ön kétségkivül nem tudja, ki vagyok.

— Ellenkezőleg, azt hiszem láthatja, hogy tudom. Különben, ha van valami mondanivalója, foglaljon helyet, öt perczig rendelkezésére állok.

— A mit én mondani akarok, azt ön mind tudja.

— Akkor hát azt is tudja, mi a feleletem.

— Ön eszerint nem tágit?

— Soha.

Erre zsebébe nyult, a mire én is megragadtam a revolvert. De fegyver helyett egy noteszt vett elő.

„. . . Január 4-én először állott utamba. 24-én feltünő kellemetlen lett. Február közepén formális nehézségeket támasztott nekem; márczius végén minden vállalkozásomat meghiusitotta; miglen most, április végén, folytonos üldözése következtében, helyzetem annyira megrosszabbodott, hogy szabadságom is veszélyeztetve van. Ez tehát tarthatatlan állapot.

— Van tehát valami javaslata? — kérdém gunyosan.

— Van. Önnek engednie kell minden áron.

— Igen, de csak jövő hétfőn.

— No, no. Egy olyan észszel megáldott ember, mint a milyennel ön dicsekszik, lehetetlen, hogy be ne lássa, hogy itt csak egy ut kinálkozik a megmenekülésre: az, ha ön visszavonul. Magamaga készitette ezt a dilemmát szakadatlan ellenségeskedésével . . . Különben őszintén bevallom, hogy módszere igazi szellemi élvezetet nyujtott és végtelenül sajnálnám, ha e végső eszközhöz kellene folyamodnom . . . Ön mosolyog, holott jól tudja, hogy nem szoktam tréfálni.

— A veszély mesterségemhez tartozik.

— Itt azonban nemcsak veszélyről van szó, hanem arról, hogy kettőnk közül az egyiknek csöndes emberré kell lenni s az nem én leszek, mert ön nem egyes emberrel, hanem egy egész jól szervezett ligával áll szemben, a melyet, minden éles látása daczára, alapjában nem tudott felfogni. Ha nem enged: könyörtelenül el lesz tiporva.

— Nagyon sajnálom, — mondám, miután felkeltem — hogy élvezetes társaságáról immár le

kell mondanom, de nekem egyéb sürgős teendőm is van.

Ő is felállt s fejét rázogatva, némán nézett reám.

— Én is sajnálom — mondá végre — hogy ön olyan konok. De én nem tehetek magamnak szemrehányást: megtettem mindent, a mit tehettem. Önnek minden sakkhuzása ismeretes előttem. Hétfő előtt nem tehet semmit. Most tehát az a kérdés, ki dől előbb ki? Én-e vagy ön? De ismétlem, hogy nem én leszek a vesztes.

— Ön valóban olyan bókokkal halmoz el engem — mondám neki — hogy én is kénytelen vagyok egygyel viszonozni. — Ha tényleg sikerülne azt az alternativát megvalósitani, hogy életemmel kelljen megfizetni az ön lehetetlenné tételét, szivesen feláldozom.

— Én csak azt helyeztem kilátásba, hogy önt megsemmisitem, — mondá, szemét hunyorgatva s azzal megfordult s köszönés nélkül eltávozott.

Igy folyt le az én nem mindennapi találkozásom veszedelmes ellenfelemmel. S ha őszinte akarok lenni, nem nézek félelem nélkül a jövő elé. Egész lénye azt fejezte ki, hogy az az ember nem szokott a levegőbe fenyegetődzni, hanem megtartja, a mit igér. Ön erre azt kérdezhetné: miért nem veszem a rendőrséget igénybe? Mert szentül megvagyok győződve, hogy az életem elleni merényletet nem ő, hanem valamelyik bűntársa fogja megkisérteni. Erre már kézelfogható bizonyitékaim is vannak.

— Talán már megtámadták?

— Hát bizony, kedves Watson, Mariany nem az az ember, a ki a levegőbe beszél. Hallgassa csak. Délfelé üzleti dologban az Oxford-utra mentem. Egy keresztuton, a sarkon befordulva egy őrült sebességgel vágtató taliga hajtott nekem s bizony-bizony alig volt annyi időm, hogy a gyalogjáróra ugorjam; a kocsi azonban ugy eltünt, mintha a föld nyelte volna el. Ezentul nem mertem az ut közepén menni, hanem folyton a gyalogjárón. De ezen ép oly kevéssé volt életem biztosságban, mert alig pár lépéssel tovább egy tégla esett le egy ház fedeléről s éppen lábam előtt tört ezer darabra. Rendőrt hivattam és megvizsgáltattam a házat. Kitünt, hogy a tetőt javitják, erre a czélra volt kéznél a tégla és cserép. Erővel azt akarták rám kötni, hogy a szél fujta le a téglát. Én persze jobban tudtam a leesés okát, de mivel bebizonyitani nem tudtam volna, hallgattam. Erre már jobbnak találtam utamat kocsin folytatni. Fel is vettem egyet s kihajtattam bátyámhoz Pall-Mall-be, a hol aztán a nap hátralevő részét töltöttem. Mikor tőle elválva, önhöz igyekeztem, egy kapczabetyár nyilt utczán doronggal támadt reám. Ezt a gazembert ugyan leütöttem s átadtam a rendőrségnek, de előre is tudom, hogy közte és az obskurus professzor közt, a ki az alatt számtani feladványain egészen nyugodtan töri a fejét, a rendőrség a legkisebb összeköttetést se fogja megállapitani tudni. Ezek után felfoghatja, hogy önhöz bejöve, miért volt az első dolgom a táblákat bezárni s hogy miért akarom a házat a kapu helyett egy kevésbbé feltünő uton elhagyni.

Már nem egyszer volt alkalmam barátomnak

vakmerőséggel határos bátorságát megcsodálni; de sohasem inkább, mint most, mikor egészen nyugodtan mesélte a mai nap eseményeit, a melyek igen könnyen végzetes fordulatot is vehettek volna.

— Remélem, hogy e szerint itt tölti az éjszakát? — kérdém.

— Nem, kedves barátom. Ezt a vendégszeretetet megkeserülhetné, azt pedig nem akarnám. Én tisztában vagyok teendőmmel s biztositom, hogy minden simán fog lefolyni. A professzor elleni vádat sikerült annyire nyélbe ütnöm, hogy jelenlétem nélkül is elintézhető, csak a végtárgyalásnál lesz személyes jelenlétemre szükség. Okosabbat tehát nyilván nem tehetek, minthogy a hátralevő pár napra a rendőrségnek teljesen szabad kezet engedek s arra az időre — ha önnek is ugy tetszik — önnel, valahová a Kontinensre megyünk.

— Igen szivesen, annál is inkább, mert ez idő szerint nem vagyok valami tulságosan igénybevéve s különben is egész bátran szomszédomra bizhatom betegeimet.

— Igen ám, de mindjárt holnap reggel.

— Azt is, ha éppen meg kell lenni.

— Feltétlenül. Igy hát legyen szives utasításaimat betüszerint teljesiteni, mert arról van szó, hogy Európa legkörmönfontabb gazemberét s az ő mindenre kész büntársait kijátszuk. Mindenekelőtt uti táskáját s a mit magával akar vinni, még ma kiküldi egy teljesen megbizható emberrel a Viktoria-pályaházba. Holnap reggel kocsit hozat, de lelkére kötve annak, a ki érte megy, hogy fel ne fogadja, a ki maga kinálkozik. Ezzel a kocsi-

val elhajtat a Lowthes-Árkádok partmenti végéhez. A kocsisnak egy czédulácskát ad, a mire fel lesz irva, hova hajtson és figyelmezteti, hogy a papirt el ne dobja. A fuvardijat kezében tartja s mihelyt a kocsis megáll, kiugrik; a pénzt kezébe nyomja s rögtön átfut az Árkádok tulsó részére ugy, hogy 8 után ott legyen. Ott egy fedett kocsi fogja várni, arról ismerheti meg, hogy az öné, hogy a kocsisnak fekete köpenye lesz piros gallérral. Ebbe beleül, s ez a kellő időre elhozza önt a Viktoria-pályaházba, hogy a szárazföldi villámvonathoz jegyet válthasson.

— Ott találom önt?

— A kupéban. Az első osztály második kocsijában, ami részünkre lesz fentartva.

— Helyes.

Még ezután is megkisértettem Holmes-t rábeszélni, hogy az éjt nálam töltse, de erre semmi szin alatt sem állott rá, azt hivén, hogy jelenléte rám is veszélyt hozhat . . . Azután kikisértem a kertbe, ott átmászott a falon s nyomban rá egy előhivott bérkocsin haza hajtatott.

Másnap reggel felébredve, barátom utasitásainak szószerint igyekeztem megfelelni. A bérkocsi megrendelésénél minden lehető elővigyázati rendszabályt megtartottuk. Azzal odahajtattam az Árkádok jelzett végéhez s ott kiszállva, átsiettem a tulsó felére. A fekete köpenyes kocsis már tényleg ott várt s mihelyt beültem, vágtatva rohant a Viktoria-pályaudvar felé. Mihelyt kiszálltam, megfordult s a nélkül, hogy rám nézett volna, tovaszáguldott. Eddig tehát minden a legjobban ment. Táskámat magamhoz véve, kimentem a peronra,

hogy kocsiba szálljak. Ez nem került semmi fáradságba, mert a kocsi ajtaján ott állt: *El van foglalva.* Gondot csak az okozott, hogy barátomat még nem láttam. S ez annyival inkább, mert a pályaóra szerint csak két percz hiányzott az induláshoz. Hiába néztem körül az utazók tömegén; Holmes jól ismert alakját sehol se vehettem észre.

E közben egy olasz papnak tettem meg azt a szolgálatot, hogy hordárjának megmagyaráztam, hogy málháját közvetlenül Párisba irányittassa. Ezután még egyszer körülnézve, kocsimhoz mentem s nem kissé lepődtem meg, hogy a kalauz az én angolul gagyogó olasz barátomat akarja utitársamul adni. Hiába igyekeztem ennek megmagyarázni, hogy ő nem idevaló; de látva, hogy mozsárba tört olasz nyelvemet épp oly kevéssé érti, mint én az ő angolát: megadtam magamat sorsomnak, hátborzongva gondolva arra az eshetőségre, ami barátomat érhette, hogy még mindig nincs itt. Már az indulásra is megadatott a jel, midőn egyszerre csak, mintha az égből pottyant volna, barátom hangját hallom:

— Kedves Watson, hát ön már jó reggelt se kiván nekem?

Meglepetésemben csaknem összeroskadtam. Hátam megett csak az öreg olasz pap összetöpörödött alakját láttam, redőkkel körülvett fénytelen szemekkel s már-már megrázni akartam, mikor ezek a szemek el kezdtek ragyogni s az összeesett alak kiegyenesedett. De a mint ráismertem barátomra, ez ismét nyomban eltünt s előttem csak a vén pap alakja feszenget.

— Szent isten! de megijesztett! kiáltám.

— Még mindig a legnagyobb elővigyázatra van szükség, susogá ő. Alapos okom van hinni, hogy sarkunkban vannak... de nini, ott van Mariany!..

A vonat Holmes utolsó szavainál elindult. Én visszanéztem s láttam, amint egy óriás magasságu ember a tömegen keresztül tör s a vonatvezetőnek integet, hogy álljon meg. De erre már késő volt, mert a vonat csakhamar teljes sebességgel megindult.

— Óvó-rendszabályaink ugy látszik, eddig szerencsésen beváltak, mondá Holmes nevetve.

Erre felállt, levetette talárját és letette kalapját.

— Benézett már a reggeli lapokba? kérdé?

— Nem.

— Akkor hát nem tud semmit a baker-streetről?

— A baker-streetről?

— No igen; házunkba üszköt dobtak, de szerencsére nem tett nagy kárt.

— Az isten szerelmére! Hiszen ezt már nem lehet kiállni.

— Miután azt a dorongos gazembert letartóztattam, nyomomat vesztették. Különben egyáltalán nem jöhettek arra a gondolatra, hogy lakásomba visszatértem. Önt ellenben ugyancsak megfigyelték, mert e nélkül Mariany nem jöhetett volna ide. Nem követtek el valami elnézést.

— Szigoruan az utasításhoz tartottam magamat.

— Ott találta az Arkadoknál a kocsit?

— Ott.

— Megismerte a kocsist?

— Nem.

— Bátyám volt, Mycroft. Nagy előny, ha az embernek ilyen esetben nem kell idegent a titokba

avatni. De most azzal kell tisztába jönni, hogy mit tegyünk Mariany ellen?

— Azt hiszem, ez nem kell, hogy gondot okozzon. A villamvonat összeköttetésben van a gőzhajóval. Ha azt elérjük, örökre leráztuk magunkról.

— Ugy látom, kedves Watson, hogy ön még mindig nem fogta fel, hogy ezt az embert minden tekintetben egyszintre kell helyezni velem? Vagy azt hiszi ön, hogy ha én üldöznék valakit, ilyen csekély akadályra meghátrálnék?... Még mindig olyan kicsinylőleg gondolkozik felőle?

— De hát mit tehet?

— Azt, a mit én is tennék.

— És mi lenne az?

— Különvonatot vennék.

— Azzal se érné utol.

— Sőt inkább. A mi vonatunknak egyszer meg kell állni Cantcobury-ben. Az övé nem áll meg. Azonkivül a gőzös is vár a vonat megérkezte után félóráig. Ez elég, hogy utólérjen.

— Igazán azt lehetne hinni, hogy mi vagyunk az üldözöttek? De hát nem lehet őt, ha megérkezik, elfogatni?

— Akkor három havi fáradságom kárbaveszne. Mert a legnagyobb hal ugyan meg lenne fogva, de a kicsinyek jobbra-balra elmenekülnének. Holott, ha hétfőig várunk, az egész banda együtt kerül hurokra.

— De hát akkor mit tegyünk?

— Canterbury-ben kiszállunk.

— És akkor?

— Akkor toronyirányban New-Havenbe hajtunk s onnan át Dieppe-be. Csakhogy Mariany

ebben az esetben is ugyanazt fogja tenni, mint a mit én tennék helyében. Tovább utazik Párisba, málháinkat elfogja s két napig várni fog. Mig ő vár, mi más paktáskákat szerzünk s Luxemburg és Bazelen át Svájczba utazunk.

— Nekem az utazás mindig különös élvezetet nyujtott. Most se sajnáltam tehát elveszett csomagomat; de az a gondolat, hogy egy hirhedt gazember elől bujkálnunk kell, szörnyen bosszantott.

Holmes azonban kétségenkivül jobban itélte meg a helyzetet. Canterbury-ben tehát kiszáltunk — de biz itt csunya meglepetés várt, mert a legközelebbi vonat New-Haven felé egy óra mulva volt indulandó.

Még mindig néztem, hogy rohan a vonat a málhámmal odább, mikor Holmes megszólit.

— Ime itt van már ő is!

S abban a perczben berobog a különvonat, hogy az állomást egy fütytyel jelezve csupán, megállás nélkül tovaszáguldjon.

— Még az ő éles eszének is vannak határai, a mint látja. Ha gondolatomat eltalálta volna s itt kiszál: az már valóságos mestermü lett volna.

— Ej ha utólért volna, mit tett volna?

— Minden valószinüség szerint rám támadott volna. Csakhogy ahhoz, mint mondani szokás, kettő kell. Most az első kérdés, itt együnk-e valamit, vagy várjunk, mig New-Havenbe érünk?

Este még Brüsselbe utaztunk s másnap Strassburgba. Hétfőn reggel Holmes sürgönyzött a londoni rendőrségnek, a honnan még aznap este megjött a válasz; a mit Holmes czifra káromkodás kiséretében tüzbe dobott.

— Gondolhattam volna! Mormogá. Megszabadult.

— Ki Mariany?

— Az egész bandát elfogták, csak őt nem. De ki is vehette volna fel vele a harczot, ha én eljöttem? Pedig én azt hittem, minden ütőt a kezükbe szolgáltattam! . . . Igy állván a dolgok, legokosabb, ha ön visszautazik.

— Miért?

— Mert ezentul veszedelmes lenne társaságomban maradni. Mariany alól kihuztam a gyékényt. Londonba nem teheti be többé a lábát. Egész tehetségét tehát arra fogja használni, hogy rajtam bosszut álljon. Legalább ezt vettem ki szavaiból s azt hiszem, nem szokott tréfálni. Még egyszer ismétlem tehát, legjobb lesz, ha hazamegy.

Magától értetődik, hogy egy olyan régi czimbora mint én, ilyen figyelmeztetésre még inkább helyt áll. Strassburgban az ebédnél még sokáig folyt a vita köztünk, de a vége az lett, hogy este együtt utaztunk Genf felé. Előbb azonban egy remek, hét napot igénylő utazást tettünk a Rajna völgyében s onnan Interlakenbe s beljebb Meieingenbe. Ha barátom homlokán nem láttam volna szüntelenül ott tanyázni az aggodalom felhőjét, még gyönyörködni is tudtam volna a tavasz pompájában s a felettünk csillogó bérczek örök havában. De az a figyelmes vizsgálódás, a mivel minden szembejövőt végigmért, eléggé igazolta, hogy sehol sem érzi magát biztonságban.

Még most is élénken emlékezem, hogy egy hegymászás alkalmával felettünk egy sziklatömb egyszerre csak megingott s előttünk a mélységbe

zuhant. Holmes egy pillanat alatt felkuszott a sziklára s vizsgálódva jártatta szemét körül a tájékon. Hiába erősitgette vezetőnk, hogy ez tavaszkor mindennapos dolog, de a mosolygásából láttam, hogy ilyes valamit ő már régen várt.

S mégis, minden aggódó ébersége daczára egy pillanatra sem vesztette el jó kedvét, sőt mi több, soha életemben nem láttam ilyen vignak. Nem egyszer ismételve előttem, hogy szivesen befejezné életpályáját, ha tudná, hogy az emberiséget Marianytól megszabaditotta.

— Azt hiszem, tette hozzá, bátran elmondhatom, hogy nem éltem hiába. S ha az isten ma szólit is ki az élők sorából, nyugodtan engedhetek hivásának; mert soha egyetlenegy esetben sem az ezer közül, a melyek foglalkoztattak; nem álltam a gazság, hanem mindig az igazság szolgálatában. Egy idő óta azonban sokkal több gyönyörüséget találok a természet problémáinak megfejtésében, mint azokban, a melyeket természetellenes társadalmi állapotaink tárnak elénk. Abban a pillanatban, mikor bizonyossá válik, hogy a müvelt világ legnagyobb gazember-lángeszét megsemisitettem, örökre leteheti krónikairó tollát.

Most még csak kevés mondanivalóm van hátra, a mit szintén egész élethüen fogok igyekezni előadni; noha sokkal szivesebben siklanék át szó nélkül az egészen, mert nagyon fájdalmas emlékeket kelt bennem.

Május 3-án Meiringenben voltunk, a hol az Angol-Udvarban szállottunk meg. Az idősb vendéglős — névszerint Peter Steiler — igen értelmes ember volt, a ki angolul is tökéletesen beszélt.

Tanácsára május 4-én reggel felkerekedtünk, hogy a jéghegyek csucsára jussunk.

A szikla egyik oldalán mély ut van vágva, hogy az ember jobban láthassa a vizesést, de ennek az utnak nincs folytatása, ugy hogy az embernek ugyanazon kell visszatérni. Abban a pillanatban, mikor innen visszatérni akartunk, egy környékbeli ficzkó tünt szemünkbe, a ki egy levéllel kezében, futva felénk tartott. A levél a szálló bélyegével a vendéglőstől hozzám volt intézve. Azt irta benne, hogy távozásunk után egy fiatal angol nő érkezett oda, a ki ismerősei látogatására Luzernbe igyekszik, de mellbeteg lévén, vérhányást kapott s noha valószinüleg nem éli tul a reggelt, igen megnyugtató lenne rá nézve, ha utolsó órájában egy angol orvost tudna oldala mellett. Jöjjek tehát rögtön vissza. Utóiratában különösen szivemre köti a vendéglős, hogy minden áron tegyem meg kérését, mert az illető nő tudni se akar svájczi orvosról s igy ő rá nagy felelősség háramlik.

Ezt a kérést nem lehetett visszautasitani. S noha nagy aggodalmat okozott barátomat egyedül hagyni, kénytelen voltam egy honfitársnőm kérésének engedni. Holmes is rábeszélt, azt mondva, hogy egyideig még a vizesésnél marad s azután lassan a rosenlaui tanyára megy, a hol este megtalálhatom. Távozásomkor még láttam, hogy Holmes a sziklához támaszkodva, összetett karokkal szemével a mélységbe mered. Igy láttam őt utoljára az életben.

Utam ide s tova egy órát vehetett igénybe.

Az öreg Steiler a kapualjában állt.

— Valószinüleg nincs rosszabban? — kiáltám felé, még mindig futólépésben.

Az öreg meglepődve nézett rám s arczának csodálkozó kifejezésére szivem összeszorult.

— Nem az ön irása ez? — kérdém, a levelet zsebemből kivonva. — Nem fekszik itt egy angol nő betegen?

— Szó sincs róla! Ezt bizonyosan az a nagy angol irta, a ki az urak távozása után érkezett ide. Azt mondta...

De én nem vártam egy pillanatig sem, hanem halálos aggodalommal szivemben, a hogy lábam birta, rohantam vissza ugyanazon az uton. Lefelé egy órába került ez az ut, felfelé két óra kellett, mig ismét a vizesésnél voltam.

Holmes hegymászó botja még mindig azon a helyen volt, a hol őt utoljára láttam, de ő nem volt sehol. Hiába kiáltottam nevét százszor is egymásután, felelet helyett csak saját visszhangomat hallottam.

Mikor a hegymászó botot megpillantottam, hideg borzongás futott végig a hátamon. Ő tehát nem ment Roserlauba. Hanem itt ezen a három láb széles ösvényen, előtte a feneketlen örvénynyel, várta halálos ellenségét. A fiatal ficzkónak se volt sehol nyoma. Ez bizonyosan Marianytól meg volt vesztegetve s az utasitás szerint kettejüket magukra hagyta s vajjon mi történt találkozásuk után, ki tudja azt megmondani?...

Holmes botja még mindig oda volt támasztva, a hol utoljára váltottam vele szót. A terület itt a vizesés sziporkázásától annyira nedves, hogy a legkönnyebb lépés nyoma is meglátszik. Az ösvény tulsó vége felé egészen tisztán látszott két ember lábanyoma. Visszafelé egy se. Csaknem az ösvény

végén össze-vissza volt tiporva a talaj s az alpesi füvek is el voltak tiporva és bemocskolva. Hasmánt néztem le a porzó vizkárpitba, de alkonyodni kezdvén, nem birtam kivenni semmit. Kiáltásomra csak a visszhang felelt.

Már-már visszatérőben voltam, midőn Holmes botjának felső végén valamit fényleni láttam. Odanyultam, hát mi volt? Holmes ezüst czigarette doboza, a mit rendesen magánál hordott. Mikor kinyitottam, egy pár papirszeletke röpült ki belőle. Jegyzetkönyvéből voltak ezek kiszakitva s hozzám intézve. Irása élete utolsó perczeiben is olyan határozott és jellemző volt, mintha iróasztalnál vetette volna papirosra.

„Kedves Watson! — igy kezdődött a levél. — Mielőtt Mariany professzor urral a köztünk fennforgó viták végleges elintézésére térnék, felhasználom az ő szivességéből nekem engedett pár perczet, hogy Öntől bucsut vegyek.

A professor ur szives volt megmagyarázni nekem, hogy tudta egyrészről a rendőrséget kijátszani s másrészről minket szakadatlanul szemmel kisérni. Ezzel is beigazolta, hogy véleményem rendkivüli szellemi képességei felől nem volt tulzott. Azt hiszem, hogy sikerülni fog nekem további üzelmeinek véget vetni; de persze csak olyan áron, mely minden hozzámtartozómnak s legkivált önnek, nagyon fájdalmas lesz. Különben is elhatároztam, hogy tevékenységemről végleg lemondok s hogy végzetem ilyen fordulatot vett, az teljesen megfelel óhajtásomnak.

Őszintén megvallom önnek, hogy a levél hamisitásra nyomban rájöttem s tudtam, hogy ilyes-

valami következik belőle, de nem akartam meghiusitani. Patterson rendőrfelügyelőnek kérem mondja meg, hogy az óriási rablóbanda elleni bizonyitékokat a Mariany felirásu iratcsomó közt fogja találni. Végrendeletemet elutazásunk előtt átadtam bátyámnak. Végül arra kérve, hogy üdvözletemet kedves nejének átadni szíveskedjék, öleli igaz szeretettel tisztelője *Sherlock Holmes.*

* * *

Most még csak pár szót. A megtartott szakértői szemléből kitetszőleg csaknem bizonyosra vehető, hogy Holmes és Mariany vitatkozás közben nekihevülve, egymásnak mentek s dulakodás közben a mélységbe zuhantak. A holttesteket kihalászni teljesen lehetetlennek bizonyult. Az örökké zugó vizmoraj közepette alussza tehát örök álmát, egymást átölelve a világ legveszedelmesebb gazembere s az igazság legbátrabb és legeszesebb zászlótartója. A parasztfiut szintén nem lehetett kipuhatolni. Kétségkivül Mariany bandájának egyik tagja volt. A mi a Mariany-féle rabló-szövetkezetet illeti, még mindenkinek élénk emlékezetében lehet, hogy felfedezésük csak Holmesnak sikerült, a kinek keze sulyát még most is fájlalják a hirhedt czinkostársak. A fővezérről, a ki élükön állott, a végtárgyalás csak nagyon hiányos részleteket hozott napvilágra s hogy én mégis lehető élethiven rajzoltam meg ezt a feketelelkü gazembert, azt legkivált azért tettem, mert védői ugy akarták becsületét megmenteni, hogy támadásukat az ellen intézték, a ki az én emlékemben mindig ugy fog tovább élni, mint az emberek legnemesebbike és legtehetségesebbje!

A drágakövek.

Irta: *Mihályfalvy I.*

Bartalics csendőr már most nyolczadik éve tagja a testületnek és ámbár megvan a kellő intelligenciája, máig is csak csendőr maradt. Előljárói ugyan már rég bevezényelték volna az altiszti tanfolyam hallgatására; de Bartalics csendőr mindannyiszor kérte, engedjék meg neki, hogy továbbra is egyszerü csendőr maradjon; mert ő nem akarja magát irodai munkákkal leköttetni, hanem minden idejét a közbiztonsági szolgálat és a bünügyek nyomozásának óhajtja szentelni. És a derék csendőr meg is maradt állhatatosan a lajtorja legalsóbb fokán, de annál nagyobb tevékenységet és fáradhatlan buzgalmat fejtett ki különösen komplikáltabb bünügyek kinyomozásánál és nem egy fényes eredmény füződik Bartalics csendőr nevéhez, tanujelét szolgáltatván a derék csendőr ritka tehetségéről, nagy talentumáról és ambiciójáról.

Ezt a csendőrt Szatmármegyéből, Szepes vármegye egyik ismert kies bányavárosába helyezték át. A városka környékét, melynek területén a csendőrség szolgálatot teljesit, tótok lakták és a csupán magyarul beszélő csendőr nem csekély aggodalommal tekintett jövő müködésének ered-

ményessége elé, melyet ez a nyelvbeni tudatlanság bizonyára nem csekély mérvben fog megbénitani. Mert azt tudta Bartalics nagyon jól, hogy a csendőr csak akkor képes eredményesen munkálkodni, ha a lakosság nyelvét ismeri. Ezen ismeret nélkül minden törekvése mellett egy tehetetlen bábbá változik.

Bartalics éppen az ötödik napot töltötte uj őrsén, midőn az őrsparancsnok egy fontosabb nyomozási ügyben három csendőrrel szolgálatba távozott és ő egyedül maradt a laktanyában. De nem maradt soká magára, mert csakhamar egy fiatal próbacsendőr jelentkezett nála, kit most osztottak be szolgálattételre az örsre.

A délutáni órákban egy igen diszes kocsi állott meg a laktanya előtt és abból egy előkelően öltözött 35 év körüli uri ember szállott ki. Egyenesen az örsirodába ment és miután megtudta, hogy az őrsparancsnok távol van és azt Bartalics csendőr helyettesiti, némi gondolkozás után, magát mint a városban igen jól ismert M. grófot bemutatván, a következőket adta elő:

Nőm egy dusgazdag gyáros egyetlen leánya volt és midőn atyja meghalt, nemcsak nagy vagyonát, hanem három darab ritka becsü és értékü rubintkövet örököltem, melyeket apósom egy perzsiai utazása alkalmával félmillió koronáért vásárolt és amelyeket természetesen mindenkor igen nagy gonddal őrzött meg. A nagyértékü drágakövek megőrzésére én is nagy gondot forditottam és azokat több családi ékszerrel együtt iróasztalom egyik e czélra berendezett fiókjában tartottam. A kövek létezéséről nőmön kivül csupán öreg erdé-

szemnek volt még tudomása, aki apósomnál több évtizeden át szolgált, annak teljes bizalmát birta és a kinek becsületességéről én is meg vagyok győződve. Nemrégen egyik falusi birtokomra távoztam és csak két hét multával tértem ismét vissza. Midőn visszaérkezésem után most is jól elzárt és külsőleg teljesen ép és érintetlen iróasztalom fiókjait kinyitottam, meglepetve vettem észre a feltünő rendetlenségből, hogy abban valaki kotorászott. De meglepetésem igazi megdöbbenéssé, sőt mondhatom rémületté változott, midőn a drágaköveket keresve, azokat nem találtam. Kikutattam alaposan mindent, kiforgattam minden fiókot. Hiába, a rubintok eltüntek! Persze rögtön behivtam nőmet, de ő nem tudott semmi felvilágositást adni. Az erdészt is előhivattam, de ő is kétségbeesetten tördelve kezeit, határozottan kijelentette, hogy mit sem tud a drágakövekről. Ekkor a városi rendőrséghez fordultam, honnan egy rendőrbiztost küldtek ki a nyomozás megejtése végett. Ez is átkutatta az iróasztalt, sőt az egész lakást felhányta, végre Mari nevü cselédünket fogta gyanuba, kiről bebizonyult, hogy egy Pista nevü lovászgyerekkel már régebb idő óta szerelmi viszonyt folytat. Napokig tartott ez a vizsgálat és végeredménye az lett, hogy a drágakövek nem kerültek elő, ellenben Mari és Pista, aki folyton ártatlanságukat hangoztatták és akik ellen különben sem merült fel semmi pozitiv bizonyiték, a biróság fogházába kisértettek.

A nyomozás ilyen eredménye engem azonban nem elégithet ki. Én az elveszett drágaköveimet akarom vissza, erre pedig, daczára annak, hogy

kézrekeritőjének tizezer korona jutalmat ajánlottam fel, semmi kilátásom sincsen.

Az urakhoz jöttem tehát és kérem vegyék önök kezükbe az ügyet és segitsenek, hogy ujból tulajdonába juthassak ellopott drágaköveimnek. Nem leszek fáradtságukért háládatlan. Ha megkeritik a drágaköveket, szivesen megadom a kitüzött jutalom kétszeresét is.

Bartalics csendőr megköszönte a gróf bizalmát és kijelentette, hogy kérésére minden jutalomra való tekintet nélkül, szivesen megejti a nyomozást és minden lehetőt elkövet a rubintok megkeritésére.

A gróf ezek után kissé megnyugodva távozott a laktanyából és kocsija csakhamar tovarobogott a poros és döczögős kövezeten.

Pár percz elteltével Bartalics csendőr is elhagyta a laktanyát és egyenesen a grófi kastélyba ment. Itt megtartotta a helyszini szemlét, megvizsgálta alaposan az iróasztalt és környékét, aztán sorba kikérdezte a cselédséget. Ennek végeztével a fogházba ment és az ott letartóztott Pista és Mari cselédeket kérdezte ki. Mindketten ártatlanságukat bizonyitották. Mari ez alkalommal megerősitette, hogy ő szokta a gróf dolgozószobáját kitakaritani és ebben a szobában a gróf távollétében senki sem szokott megfordulni. Hosszabb kérdezősködés után azonban mégis visszaemlékezett arra, hogy egy alkalommal az ő jelenlétében az erdész Elvira nevü unokahuga is benn volt a szobában, de ott csak néhány perczig tartózkodott és csupán a falon függő régi képeket tekintette meg.

Bartalics azon nyomozó csendőrökhöz tartozott, a ki a legjelentéktelenebb körülményt sem szokta

figyelmen kivül hagyni. A nyomozás eddigi eredménye nem deritett fel ugyan semmi olyan körülményt, mely a további irányt megjelölhette volna és némelyik nyomozó-közeg bizony — a körülmények ilyen alakulása után — csakhamar befejezte volna az eljárást. Bartalics azonban ezt nem tette. A fonalat nem ejtette ki a kezéből, sőt miután az egészen kisiklani látszott, belekapaszkodott a végébe. Ez a vég pedig Elvira kisasszony felé irányitotta. Mindenesetre nem fog ártani a közelebbi ismeretség, gondolta magában. Ki tudja, annak a látogatásnak a gróf dolgozószobájában, nem volt-e valami titkos rugója; nem valószinü ugyan, de lelkiismerete csak akkor lesz nyugodt, ha erről is bizonyosságot szerez.

De az egyszerü csendőr nem ronthat be csak ugy, minden nélkül, egy fiatal és kényesen nevelt urihölgyhez. Jogalapja sem volt hozzá. Különben a csendőrnek egyelőre nem is annyira a kisasszony személyének, mint inkább körülményeinek, viszonyainak, életmódjának és jellemének az ismeretére volt szüksége. Erre az ismeretre pedig a rövid, személyes érintkezés legkevésbbé adta volna meg a biztos alapot. Tudta Bartalics, hogy különösen az előkelőbb hölgyeket még hosszabb megfigyelés után sem lehet egykönnyen kiismerni.

Egy bájos mosoly, szeretetreméltó magaviselet könnyen megtévesztik az itélőképességet. De az okos csendőr feltalálja magát minden helyzetben és egy kis akadály nem riasztja el a kitüzött czéltól. Bartalics is miután ismételten maga elé tüzte az elérendő czélt és elgondolta az akadályokat, a melyek meggyőződtették, hogy a köz-

vetlen érintkezés ez esetben lehetetlen, önkéntelenül vágott arra az utra, mely esetleg a czél eléréséhez vezethetett. Megtudta ugyanis, hogy az erdésznél egy fiatal, 16 éves leányka szolgál, mint szobalány. Ezzel kell megismerkednie, hogy Elvira kisasszonyt megismerje. Bartalics csinos fiu volt és csakhamar bizalmas lábon állott a szobacziczussal. Pár napi ismeretség után aztán megtudott mindent, a mit akart. Legfontosabb az volt, hogy a kisasszony szerelmi viszonyt folytat a szomszédos város tiszttartójának a fiával. A szerelmesek majdnem naponta titkos találkozásokon öntik ki érzelmeiket és az erdésznek halvány sejtelme sincs róla, hogy az ő ártatlan unokahugocskája minő tilos ösvényeken halad.

No de végre ebben sincs még valami különös. Ez bizony megesik más tisztességes leányokkal is. Hanem azért mégis jó lesz a tiszttartó fiával megismerkedni, — gondolta magában Bartalics, mert csak akkor győződhetek meg valójában, hogy a követett irány csak csalfa fény, eloszló délibáb, vagy pedig az igazi tettes nyomára vezet-e.

Bartalics éppen a szobaleánynyal való beszélgetés után távozott az erdész lakásából, midőn a véletlen utközben összehozta a hazafelé menő és unokahuga kiséretében levő erdészszel. Szóba állottak és a beszéd csakhamar az elveszett ékszerekre irányult. Az erdész élénken fájlalta a nagy vesztességet és érthetetlennek nyilvánitotta a nagy lopást, elkövetési módját, annál inkább, mert a gróf családján kivül csak ő tudott azok létezéséről.

— Hát Elvira kisasszony nem tudott az ékszerekről? — kérdé Bartalics.

— De igen, ugy emlékszem, hogy egy izben beszéltem neki azokról.

— És kegyed, kisasszony, — fordult most Bartalics hirtelen a leány felé, — soha sem látta azokat a drágaköveket?

— Már hogy láttam voltam, *mikor a gróf dolgozószobájában sem voltam soha sem.*

Még kis ideig beszélgettek, azután szivélyes üdvözlések mellett elváltak egymástól.

— Elvira kisasszony tagadja, hogy valaha a gróf dolgozószobájában járt — morfondirozott magában Bartalics, — pedig Mari határozottan állitja, hogy egy izben benn volt a szobában és a képeket vizsgálgatta. Ugyan mi oka lehet Elvira kisasszonynak, hogy ezt eltagadja. Kezd a dolog igazán érdekes lenni.

Önelégedett mosoly játszadozott a derék csendőr ajkai körül, miközben gondolatokba mélyedve, a szomszédos város felé irányitotta lépteit.

A városba érkezve nem sok fáradtságába került M. tiszttartó fiáról, a szükséges felvilágositást beszerezni. Ismerte a város apraja-nagyja, mint léha dologkerülő, kicsapongó frátert, a kit csinjai miatt már az iskolából is kicsaptak és a ki most is hires arról, hogy a városban senki sem tud annyit inni és dorbézolni. Persze az urfi nyakrafőre csinálta az adósságot és tisztességben, közbecsülésben megőszült atyja hiába intette a jóra, hiába iparkodott a szivére beszélni, nem használt annak már semmi. Apja előtt mindent fogadott, igérte, hogy lemond az eddig folytatott életmódról és tisztességes kenyérkereset után néz; de ha hátat forditott az apjának, megint csak a régi volt. Ivott,

kártyázott és kétes hirü emberek társaságában lopta a napot.

Bartalics csendőr az egyik vendéglőbe is betért, a hol a fiatal ember leggyakrabban belátogatott czimboráival. Itt aztán megtudta, hogy Elvira kisasszony udvarlója az utóbbi időben feltünő sokat költekezik, ész nélkül szórja a pénzt, sőt annyira bőviben van a pénznek, hogy még régi adósságait is kifizette.

A dolgok ilyetén alakulása természetesen csak megerősitette a gyanut, melyet Bartalics már kezdetben táplált. El is határozta, hogy most már teljes komolysággal fogja a nyomozást a megindított irányban tovább folytatni, még pedig azon kecsegtető reménynyel, hogy fáradozása a gyümölcsöt is meghozza.

Miután még megtudta, hogy a tiszttartó fia már két hete nem volt a szülői házban és atyjától pénzt nem kapott, első sorban az ékszerészeknél kezdett kutatni, remélve, hogy azok valamelyikénél megtalálja a valószinüleg már eladott követ.

És Bartalicsnak e kutatásában is szerencséje volt. A város legnagyobb ékszerüzletében csakhamar rábukkant az egyik kőre, mely most már hivatva lészen, a rejtély teljes megoldásának kulcsát kezébe adni.

Bartalics kérdésére, hogy miként került e kő birtokába, az ékszerész előbb azt mondta, hogy atyjától örökölte, majd pedig, miután a csendőr figyelmeztette a sulyos következményekre, oda módositotta előadását, hogy a követ egy előtte ismeretlen, nyulánk, előkelő megjelenésü fiatal embertől vette, még pedig ezen követ egymagában.

Bartalics egyelőre megelégedett ezen felvilágositással és a drágakövet gondosan elrejtve tárczájában, hagyta el az üzletet.

Nem sok idő tellett bele és Bartalics csendőr szemtől-szembe állott a fiatal gavallérral. Ott találta most is az egyik tivornya tanyáján. Midőn a csendőr megszólitotta, hogy valami fontos beszélni valója van vele, kissé meghökkenve ugyan, de nyugodtságot szinlelve, szó nélkül követte. A csendőr a fiatal emberrel egyenesen a tiszttartó lakására ment. Az öreg, becsületben és tisztességben megőszült tiszttartó meglepetve látta fiát a csendőr kiséretében, de az utóbbit barátságosan fogadta és miután székkel kinálta, várakozó tekintetet vetett rá.

Bartalits csendőr nem habozott soká, hanem most már teljes nyiltsággal és leplezetlenül adta elő a dolgot, felszólitván egyben a fiatal embert, hogy minden további kellemetlenség és feltünés kikerülése végett a másik két drágakövet is adja elő.

Leirhatlan jelenet következett erre. Az apa a szégyentől és dühtől reszketve ugrott fel helyéről és rávetette magát eltévelyedett fiára. Bizonyára agyonsujtja hatalmas öklével, ha Bartalics csendőr meg nem védi. A fiu pedig ott állott halotthalványan, egész testében remegve és fejét mellére horgasztva.

Bartalics csendőr a kinos jelenetnek véget vetendő ujból felszólitotta a fiatal embert, a kövek előadására.

De ez most már kissé összeszedvén magát, a csendőr nem csekély meglepetésére tagadáshoz

folyamodott és azt állitotta, hogy semmit sem tud a kövekről.

A csendőr most elővette a megtalált drágakövet és felmutatta a fiatal embernek.

— Lássa — szólott — ezt a követ ön adta el N. ékszerésznek. Fölösleges tehát minden tagadás, ezzel csak a saját helyzetet sulyosbitja és szegény atyja szégyenét tetézi.

De a szép szó mitsem használt, a fiatal ember konokul megmaradt tagadása mellett. Bartalics csendőr a dolgok ilyen állása mellett hozzálátott a fiatal ember szobájának kikutatásához. A kutatást az iróasztalon kezdte meg, melynek egyik fiókjából egy csinos doboz került elő. A csendőr már azt hitte, hogy ebben találja a drágakövekdt, de csak irásokat talált, köztük több az utóbbi időkből származó kiegyenlitett számlákat.

— Tiszttartó ur — szólt most a csendőr — még egyszer kérdem, nem emlékszik, adott-e fiának utóbbi időben pénzt és mennyit?

— Határozottan állithatom, hogy tőlem több mint két hónapja egyetlen krajczárt sem kapott.

— Akkor — fordult most a csendőr a fiatal emberhez — mondja meg nekem, hogy ezeket a számlákat miből egyenlitette ki?

A fiatal ember összerázkódott, arcza krétafehérré lett és szótlanul meredt a csendőrre.

— Lássa — szólt ujból a csendőr — minden tagadás hiábavaló. Az igazság ugy is napfényre kerül. Ezeket a számlákat abból a pénzből egyenlitette ki, a mit az ékszerésztől kapott! Igaz?

— Igaz . . . hebegé a fiatal ember alig hallhatóan.

— Hát hol vannak a többi kövek?

A fiatal ember ingadozva lépett az iróasztalhoz és reszkető ujjakkal nyomott meg egy alig észrevehető fenyőgörcsöt, mire egy titkos kis fiók vált láthatóvá. Ebből egy kis dobozt emelt ki és átnyujtotta a csendőrnek. Bartalics kinyitván a dobozt, benne találta a második követ, de a harmadik hiányzott.

— Hát a harmadik kő hol van.

— Nem tudom.

— Hogyne tudná, csak nem akarja megmondani. Hát én megmondom magának, hogy hol a harmadik kő . . . Elvira kisasszonynál.

— Nincsen nála!

— De nála van. Majd megmutatom, hogy nála van. Rögtön elmegyek és átkutatom a szobáját; majd meglátom, hogy nem találom-e ott.

A fiatal ember egy pillanatig szinte megsemmisülve bámult maga elé, majd könyörgő hangon kérte.

— Ne tessék Elvirát bántani. Beismerem, a harmadik kő nála van.

A fiatal ember most már teljesen megtörve, töredelmesen bevallott mindent. Elbeszélte, hogy Elvirával szerelmi viszonyt folytatván, midőn ez előtte egy alkalommal emlegette a drágaköveket, rögtön az a terv villant meg agyában, hogy a drágaköveket minden áron megkeriti. Csakhamar beavatta Elvirát is tervébe, de az kezdetben mitsem akart a dologról tudni és csak hosszu rábeszélés után igérte meg közremüködését. Elvira csakhamar viaszlenyomatot szerzett a dolgozószoba és iróasztal zárjairól és miután az álkulcsok

elkészültek, azok segitségével egy éjjel, midőn a gróf épen távol volt, behatolt az irószobába és elhozta a köveket, a mikből Elvira az egyiket magánál tartotta. Mindezt elmondva ujból könyörgött, hogy legalább Elvirát kiméljük, a ki ugy is csak az ő öntudatlan eszköze volt.

Bartalics csendőr, a ki ugyis szivesen elkerülte a feltünést, a könyörgésre megigérte, hogy lehetőleg megkiméli a leányt, ha a harmadik követ is megkapja. Felszólitotta a fiatal embert, hogy Elvirának néhány sort irjon és kérje fel sürgősen a harmadik kő elküldésére. Ezt a levelet csakhamar elvitte egy lovas küldöncz és pár óra elteltével büszke önérzettel jelentette Bartalics csendőr a kárvallott grófnak, hogy a drágakövek hiány nélkül megkerültek.

TÖRVÉNYSZÉKI
ÉS
RENDŐRI UJSÁG

„Csendőrség“ czimü melléklettel.

FŐSZERKESZTŐ:
Dr. **HORVÁTH GYULA**
országgyülési képviselő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
MIHÁLYFALVY I.

KÖNYV-TÁRA

Az egyetlen szaklap, mely a csendőrség érdekeit szolgálja.

◆ ◆ ◆

ELŐFIZETÉSI ÁRA: a csendőrség tagjainak: egész évre 12 kor., félévre 6 kor., negyedévre 3 kor.

◆ ◆ ◆

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, VIII., Magdolna-u. 43.

A „Csendőrségi Könyvtár“

t. előfizetőihez.

— *Kérem az előfizetéseket további intézkedésig csak postautalványon beküldeni, esetleg a porto levonásával és pedig mindenkor* ***csakis a***

„Csendőrségi Könyvtár“

címére.

— *Kérem továbbá a könyvtár előfizetőit és barátait, hogy a könyvtárt ismerőseik körében terjeszteni sziveskedjenek.* ***Mindenkinek, a ki egy uj előfizetőt szerez a könyvtárnak, hálám jeléül kivánatra ingyen küldöm meg „Tolvajfurfang“ czimü munkámat, esetleg kivánatra más érdekes könyvet.***

Hazafias üdvözlettel

Mihályfalvy I.

KÖNYVEK

1. **Magyar büntetőtörvénykönyv**, a büntettek és vétségekről, kiegészitve a vonatkozó törvényekkel és rendes tárgymutatóval ... 1.20
2. **Magyar büntetőtörvénykönyv** a kihágásokról (a vonatkozó törvényekkel, belügyministeri és curiai határozatokkal, valamint betürendes tárgymutatóval) ... 1.40
3. **Vezérkönyv az általános müveltség terjesztésére** (a 4 polgári osztály tananyaga) 2 kötet ... 8.—
4. Radó: **Idegen szavak szótára** ... 4.—
5. Füredi: „ „ „ ... 2.—
6. Wekerle: **Kis-Lexikon** (Egyetemes ismerettár) ... 3.—
7. **Petőfi összes költeményei** diszkötésben, ajánlott bérmentes szállitással ... 1.50
8. Balázs Elemér: **Büntető törvények gyüjteménye** ... 4.—
9. Balázs Elemér: **Bünvádi nyomozás a csendőrjárőr által** ... 1.—
10. **Bünvádi perrendtartás** (magyarázatokkal és tárgymutatóval) ... 3.20

Á fenti könyvek a pénz előleges beküldése esetén azonnal és bérmentve (Petőfi költeményei kivételével) küldetnek meg a

„Csendőrségi Könyvtár“

kiadóhivatala által

Budapest, VIII., Magdolna-u. 43.

Ugyanott bármilyen könyv megrendelhető a rendes bolti áron.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Lipinszky & Társa Budapest